ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор школи
_____ І. Єрмак
_____

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ШКОЛИ І-ІІІ СТУПЕНІВ № 213
ДЕСНЯНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА

НА 2019-2020 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

1-2-і класи

Схвалено на засіданні
педагогічної ради школи
(протокол № ____
від ____червня 2019 року)

Загальні положення освітньої програми

Школа І-ІІІ ступенів № 213 Деснянського району міста Києва – школа з українською мовою навчання.

Освітня програма школи І-ІІІ ступенів № 213 Деснянського району міста Києва» (далі – школа № 213) розроблена на виконання Закону України «Про освіту», наказів Міністерства освіти і науки України від 21.03.2018 № 268 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти», від 26.07.2018р за № 814 «Про затвердження типових освітніх програм початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами», постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти».

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Освітня програма 1-2-х класів (далі - Освітня програма) окреслює підходи до планування й організації школою єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов’язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти (далі – Державний стандарт).

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, тривалість і взаємозв’язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які подані в рамках навчальних планів ;
- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН;
- форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою.

Загальний обсяг навантаження і очікувані результати здобувачів освіти.

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1-2 класів становить 1680 годин/навчальний рік: для учнів 1-х класів школи – 805 годин/навчальний рік, учнів 2-х класів – 875 годин/навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планах І ступеня (далі – навчальний план).

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у

рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено з обов'язковими результатами навчання першого циклу, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Змістові лінії кожної освітньої галузі в межах І циклу (1-2 класи) реалізовуються паралельно та розкриваються через «Зміст навчання», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання.

У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей:**

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе

частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов’язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров’я і збереження здоров’я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Типової освітньої програми або Освітніх програм рекомендується використовувати **внутрішньопредметні** і **міжпредметні зв’язки**, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації, упровадження STEM-освіти (відповідно до освітньої програми початкової школи науково-педагогічного проекту «Інтелект України»).

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за освітньою програмою.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку. Згідно зі ст.12 Закону України «Про освіту» навчання в початковій школі починається переважно із шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років,

можуть навчатися в проектних класах цього ж навчального року. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року на бажання батьків або осіб, які їх замінюють. Відповідно до п. 1.4. постанови Головного державного санітарного лікаря України від 29.07.2009р. № 20 не допускається «прийом дітей до школи молодше 5 років 8 місяців».

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Період життя дитини від п’яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довільності поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – *фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої*.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров’я.

Перелік, зміст, тривалість і можливі взаємозв’язки освітніх галузей, предметів, дисциплін. До освітньої програми додано навчальні плани, в яких визначено освітні галузі, за якими укладено освітню програму, підходи до організації освітнього процесу (додатки 1-3).

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів та передбачає реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети.

Навчальний план містить інваріантну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форм власності, та варіативну, яка враховує особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, особливості регіону, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення та в якій передбачено додаткові години на вивчення курсів за вибором, індивідуальні та групові заняття.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах (додатки 4-6). Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні програми спеціальних класів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення мають корекційно-розвивальний складник відповідно додатку 9 до наказу Міністерства освіти і науки України № 814 від 26.07.2018 р. «Про затвердження

типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами».

Програми інваріантного інваріантного складника навчального плану є обов'язковими для використання в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Очікуваних результатів навчання, окреслених навчальними програмами, можна буде досягти, якщо використовувати інтерактивні, особистісно орієнтовані форми і методи навчання: дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, робота в парах або групах, ситуаційні вправи, екскурсії, віртуальні подорожі, внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти. Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

кадрове забезпечення освітньої діяльності викладання у початковій школі повністю забезпечене кваліфікованими фахівцями;

навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності – Державний стандарт початкової освіти, типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти за редакцією Савченко О.Я., Шиян Б.Р., освітня програма початкової школи науково-педагогічного проекту «Інтелект України», навчальні програми, підручники, посібники, які мають гриф МОН;

матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності – для учнів початкової школи створюється цілісне і креативне освітнє середовище згідно вимог НУШ; за кожним класом закріплено окремий кабінет; згідно вимог безпеки життєдіяльності обладнано окреме фізкультурно-рекреаційне приміщення, де проводяться уроки фізичної культури для учнів початкової школи;

якість проведення навчальних занять – за якісне і вчасне проведення навчальних занять учителі несуть персональну відповідальність згідно своїх посадових обов'язків;

моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей) проводиться згідно вимог навчальних програм та обліковується у класному журналі; аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції. Навчальні досягнення здобувачів у 1-2 класах підлягають вербальному, формувальному оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудовувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх

нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Освітня програма школи № 213 та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднені на веб-сайті школи. На основі освітньої програми складено та затверджено навчальний план, що конкретизує організацію освітнього процесу.

За умови подання відповідної кількості заяв про зарахування до 1 класу в школі № 213 сформовано три перші класи, з них 1-В клас – спеціальний клас для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Типові освітні програми,
за якими розроблено освітню програму для 1-х класів школи № 213

№	Клас	Варіант Типових освітніх програм, затверджених Міністерством освіти і науки України
1.	1-А 1-Б 2-А	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом Савченко О.Я., затверджена наказом Міністерства освіти і науки України № 268 від 21.03.2018 р.
2.	2-Б	Освітня програма початкової школи науково-педагогічного проекту «Інтелект України» (лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-344 від 25.05.2018 р.)
3.	1-В 2-В	Типова освітня програма початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами (наказ Міністерства освіти і науки України № 814 від 26.07.2018 р., додаток 9).

Начальні плани для 1-А,Б,В, 2-А,В класів складено на основі типової освітньої програми, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко з урахуванням (для 1-В та 2-В класів) корекційної складової відповідно додатку 9 до наказу Міністерства освіти і науки України № 814 від 26.07.2018 р. «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами».

Змістові лінії мовно-літературної освітньої галузі (українська мова і літературне читання) реалізуються через:

- 1 клас – інтегрований курс «Навчання грамоти»;
- 2 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Читання».

Змістові лінії іншомовної освітньої галузі реалізуються через предмет «Іноземна мова(англійська)».

Математична галузь реалізується через окремий предмет «Математика».

Громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича освітні галузі реалізуються через предмет «Я досліджую світ».

Інформаційна освітня галузь реалізується через предмет «Інформатика».

Технологічна галузь реалізується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Мистецька освітня галузь реалізується окремими предметами «Мистецтво: образотворче мистецтво» і «Мистецтво: музичне мистецтво».

Фізкультурна освітня галузь реалізується предметом «Фізична культура».

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» здійснюється за такими змістовими лініями:

- «Рухова діяльність»;
- «Ігрова та змагальна діяльність».

Враховуючи індивідуальні освітні потреби учнів, рішенням педагогічної ради (протокол № 16 від 14.06.2019 року) конкретизовано варіативну складову робочого плану, в якій передбачено додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, індивідуальні та групові заняття. **І**ндивідуальні та групові заняття проводяться після основних занять з обов'язковою перервою за окремим розкладом.

За рахунок годин варіативної складової заплановано:

- збільшення годин на вивчення окремих предметів інваріантної складової

Клас	Предмет	Кількість годин
1А, Б, В	Навчання грамоти	1 год.
2Б,В	Іноземна мова (англійська)	1год.

- групові заняття:

Клас	Предмет	Кількість годин
2А	Математика	1 год.

Навчальний план спеціальних класів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення містить корекційну складову для проведення корекційно-розвиткової роботи. Мета корекційно-розвиткової роботи для дітей з тяжкимим порушеннями мовлення: компенсація порушень мовленнєвого розвитку та створення умов для формування навичок вільної комунікації, що сприятиме включенню дітей з тяжкими порушеннями мовлення до суспільного життя.

Основними завданнями корекційно-розвиткової роботи є:

- визначення порушень мовленнєвого розвитку та механізмів їх виникнення;
- подолання мовленнєвих порушень з урахуванням їх виникнення та з опорою на найбільш збережені компоненти мовленнєвої та пізнавальної діяльності;
- попередження появи вторинних порушень мовленнєвого (дисграфії, дизорфографії та дислексії) та пізнавального розвитку;
- формування здатності здійснювати комунікацію в різних сферах спілкування з урахуванням мотивації, мети та соціальних норм поведінки.

Корекційно-розвиткову роботу проводять спеціалісти школи: вчителі-класоводи, вчитель-логопед, вчитель фізичної культури, вчитель музичного мистецтва, вчитель-дефектолог (за наявності).

Години корекційно-розвиткових занять навчального плану не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Навчальний план для 2-Б класу на 2019/2020 навчальний рік складено на основі освітньої програми початкової школи науково-педагогічного проекту «Інтелект України» (лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-344 від 25.05.2018 р.)

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого в 2018 році, у 2 класі відбувається інтеграція мовно-літературної, математичної,

природничої, громадянської та історичної, соціальної, здоров'язбережувальної, технологічної, фізкультурної, мистецької освітніх галузей в один предмет «Я пізнаю світ».

Мовно-літературна освітня галузь (українська мова і література) включає предмети «Українська мова» (6 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1 год/тижд.).

Іншомовна освіта як органічна складова мовно-літературної освітньої галузі представлена навчальним предметом «Іноземна мова(англійська)» (2 год/тижд.).

Математична освітня галузь реалізується через окремий предмет «Математика» (3 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1,5 год/тижд.).

Мета і завдання природничої освітньої галузі реалізуються через предмет «Я пізнаю світ» (1,5 год/тижд.).

Мистецька галузь реалізується через предмет «Мистецтво» (1 год/тижд.) та «Я пізнаю світ» (1 год/тижд.).

Інформатична освітня галузь реалізується через предмет «Інформатика».

Фізкультурна освітня галузь реалізується через предмет «Фізична культура» (2 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1 год/тижд.).

Варіативний складник типового навчального плану (1 год.) в 2-Б класі використано на збільшення годин на вивчення англійської мови.

Проектний клас працює за авторськими навчально-методичними комплектами (навчальна програма, методичні рекомендації для вчителя, посібники, зошити з друкованою основою, мультимедійні засоби навчання тощо), що реалізують навчально-виховні завдання Проекту відповідно до вікових можливостей дітей молодшого шкільного віку, мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України.

Технологічна, інформативна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька й фізкультурна освітні галузі в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України» реалізуються в обсягах, передбачених освітніми програми, розробленими авторським колективом під кер. Шиян Р.Б.

Корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами. Згідно заяв батьків та відповідно до довідок ЛКК та направлень ПМПК протягом року організовується індивідуальна форма навчання для учнів, які не можуть відвідувати школу за станом здоров'я, або інклюзивне навчання для дітей з особливими освітніми потребами.

Гранична наповнюваність загальноосвітніх класів встановлюється відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» не більше 30 учнів. Нормативи наповнюваності спеціальних класів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення встановлюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002р. № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп продовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів».

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві

юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517 (зі змінами). При визначенні гранично допустимого навантаження учнів враховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну тривалість уроків у 1-х класах – 35 хв., у 2-х класах – 20 хв.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів..

Режим роботи груп продовженого дня

Робота груп продовженого дня організована відповідно до чинного Порядку створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018р. за № 677, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 24.07.2018р. за № 865/32317.

У групах продовженого дня прогулянка для школярів становить не менше, ніж 1,5 години протягом дня.

Директор школи І. Єрмак

Додаток 1

Навчальний план школи І ступеня
з українською мовою навчання
1-2-і класи

Назва освітньої галузі		Кількість годин			
		1-А,Б		2-А	
		на рік	на тиж-день	на рік	на тиж-день
Інваріантний складник					
Мовно-літературна, у тому числі:		315+35	9+1	350	10
українська мова і література		245+35	7+1	245	7
іншомовна освіта (англійська мова)		70	2	105	3
Математична		140	4	140	4
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна галузі)		105	3	105	3
Технологічна		35	1	35	1
Інформатична		--	--	35	1
Мистецька	Образотворче мистецтво	35	1	35	1
	Музичне мистецтво	35	1	35	1
Фізкультурна*		105	3	105	3
Усього		770 +35	22+1	840	24
Варіативна складова					
Групові заняття	Математика	--	--	35	1
Загальнорічна кількість навчальних годин		805		875	
Гранично допустиме тижневе/ річне навчальне навантаження учня		700	20	770	22
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		805	23	875	25

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

Директор школи І. Єрмак

Додаток 2

Навчальний план школи І ступеня
з українською мовою навчання
для дітей з тяжкими порушеннями мовлення
1-2-і класи

Назва освітньої галузі		Кількість годин			
		1-В		2-В	
		на рік	на тиж-день	на рік	на тиж-день
Інваріантний складник					
Мовно-літературна, у тому числі:		315+35	9+1	315+35	9+1
українська мова і література		245+35	7+1	245	7
іншомовна освіта (англійська мова)		70	2	70+35	2+1
Математична		140	4	140	4
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна галузі)		105	3	105	3
Технологічна		35	1	35	1
Інформатична		--	--	35	1
Мистецька	Образотворче мистецтво	35	1	35	1
	Музичне мистецтво	35	1	35	1
Фізкультурна*		105	3	105	3
Усього		770+35	22+1	805+35	23+1
Корекційно-розвиткова робота, у тому числі:		**420**	**12**	**420**	**12**
корекція мовлення		175	5	175	5
корекція розвитку		105	3	105	3
логоритміка		70	2	70	2
лікувальна фізкультура		70	2	70	2
Гранично допустиме тижневе/ річне навчальне навантаження здобувача освіти		700	20	735	21
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		805	23	840	24

*Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

Директор школи І. Єрмак

Додаток 3

Навчальний план школи І ступеня
з українською мовою навчання
(науково-педагогічний проект «Інтелект України»)
2-Б клас

Назва освітньої галузі	Назва навчального предмета	Кількість годин на тиждень
Інваріантний складник		
Мовно-літературна (українська мова)	Українська мова	6
Математична	Математика	3
Мовно-літературна (література)	Я пізнаю світ*	9
Математична		
Природнича		
Соціальна і здоров'язбережувальна		
Громадянська та історична		
Технологічна		
Фізкультурна***		
Мистецька		
Іншомовна освіта	Іноземна мова (англійська)	2+1
Інформатична	Інформатика	1
Мистецька	Мистецтво**	1
Фізкультурна***	Фізична культура	2
Гранично допустиме тижневе/ річне навчальне навантаження учня		22
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		25

*Орієнтовний розподіл годин між освітніми галузями в межах інтегрованого навчального предмета «Я пізнаю світ»:
мовно-літературна освітня галузь – 1 год/тижд.; природнича, технологічна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична освітні галузі – разом 4,5 год/тижд.; математична освітня галузь – 1,5 год/тижд.; мистецька освітня галузь – 1 год/тижд.; фізкультурна освітня галузь – 1 год/тижд.

**Мистецтво вивчається як інтегрований курс

***Години, передбачені для фізичної культури (предмет «Я пізнаю світ» (1 год/тижд.) та «Фізична культура» (2 год/тижд.) не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів.

Директор школи І. Єрмак

Додаток 4

Програми з навчальних предметів для 1-2-х класів за типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти, розробленою під керівництвом Савченко О.Я.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
УКРАЇНСЬКА МОВА

Пояснювальна записка

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;

– розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;

– формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;

– формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;

– ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;

– формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);

– дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;

– залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Читаємо»** передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-

Продовження додатка 4

пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

Змістові лінії мовно-літературної освітньої галузі («Українська мова») реалізуються через інтегрований курс «Навчання грамоти» (1 клас), навчальні предмети «Українська мова», «Читання» (2 клас)

1 клас
Українська мова. Навчання грамоти
280 годин (8 годин на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Змістова лінія «Взаємодіємо усно» (протягом року)	
Здобувач освіти: з увагою *сприймає* усні репліки співрозмовника, *доречно реагує* на них; *виконує* навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; *слухає* й *розуміє* коротке монологічне висловлення;	Сприймання усної інформації.
відповідає на запитання за змістом прослуханого *(хто? що? де? коли? як?*); *розповідає*, про що мовиться в тексті, який прослуховувався;	Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого.
ділиться своїми почуттями та емоціями від почутого; *розповідає*, що зацікавило в усному повідомленні;	Оцінювання усної інформації.
відтворює по ролях (з учнями або вчителем) діалог із прослуханих казок, розповідей; *вступає* в діалог на теми, які викликають зацікавлення; *самостійно формулює* репліки (запитання) до співрозмовника за змістом попередньо підготовленої короткої бесіди на добре знайому тему; *уважно слухає* співрозмовника й *адекватно відповідає* на його запитання; *користується* формулами мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання,	Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування.

Продовження додатка 4

1	2
вибачення, подяка, звернення з проханням); *дотримується* правил спілкування з людьми різного віку; *використовує* відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); *регулює* дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування;	
повторює услід за вчителем зразок зв'язного висловлення (обсягом 2-3 речення) зі збереженням його змісту та інтонаційних особливостей; *переказує* знайому казку, короткий прослуханий текст з опорою на подані малюнки, словосполучення, запитання, план; *самостійно будує* коротке зв'язне висловлення за поданим початком, малюнком (ілюстрацією, серією малюнків), на основі прослуханого тексту або випадку з життя	Створення усних монологічних висловлень
Змістова лінія «Читаємо» (протягом року)	
читає вголос доступні тексти переважно цілими словами (окремі слова ускладненої структури – складами); *виявляє* у процесі читання *розуміння* значень більшості слів, *звертає увагу* на незнайомі слова, запитує у дорослих їх значення; *правильно інтонує* речення, у кінці яких стоять різні розділові знаки (після попередньої підготовки);	Формування і розвиток навички читання.
читає і називає нескладні за змістом і формою фольклорні та літературні тексти (загадка, лічилка, казка, вірш, оповідання);	Сприймання і практичне розрізнення художніх текстів.
виділяє в структурі тексту заголовок; *пояснює* зв'язок заголовка та ілюстрацій зі змістом твору (у прозорих випадках); *виявляє розуміння* фактичного змісту невеликих за обсягом і нескладних текстів: *пояснює*, яка подія відбулася, *називає* персонажів твору, *відповідає на запитання* за змістом прочитаного; *пояснює,* якими словами в тексті автор описує характер героя, його зовнішність, передає красу природи і т. ін.(з допомогою вчителя); *переказує* близько до змісту прочитаний твір чи	Аналіз та інтерпретація змісту тексту.
окремі його епізоди з опорою на ілюстрації, запитання вчителя;	
висловлює власне ставлення до прочитаного: хороший / поганий вчинок, хто сподобався / не сподобався в творі, які епізоди найбільше запам'яталися, вразили; *читає по ролях* діалоги з казок, оповідань, віршів (після попередньої підготовки);	Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного.

Продовження додатка 4

1	2
має уявлення про найважливіші джерела інформації: дитячі книжки, журнали, енциклопедії, телебачення, бібліотека, Інтернет; *розрізняє* вербальну і візуальну інформації в тексті; *знаходить* за завданням учителя потрібну візуальну інформацію в дитячій книжці, дитячому журналі, пояснює її зміст;	Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації.
знаходить і називає елементи дитячої книжки (прізвище автора, заголовок, ілюстрації), спираючись на них, *висловлює* здогад, про що може розповідатися в книжці (творі); *розрізняє* дитячі книжки казок, оповідань, віршів у виданнях з чітко вираженим поліграфічним оформленням (ілюстраціями, заголовком, графічним представленням тексту); *дотримується правил* збереження книжки та гігієни читання (під керівництвом дорослого); *пояснює* свої читацькі вподобання (яким темам надає перевагу); *відповідає* на запитання, про що (про кого) любить читати; *називає* своїх улюблених літературних героїв	Робота з дитячою книжкою. Орієнтовний зміст літературного матеріалу: *дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності:* – твори усної народної творчості (казки, лічилки, загадки, скоромовки, пісеньки та ін.), – доступні віку художні твори відомих письменників України та зарубіжжя на актуальні теми для дітей: літературні казки, оповідання, вірші, комікси; – науково-художні дитячі тексти; – дитяча періодика; *теми дитячого читання:* про Батьківщину, сім'ю, живу й неживу природу, дітей, шкільне життя, дружбу, пригоди, винаходи, фантастика тощо

Продовження додатка 4

1	2
Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» (протягом року)	
називає і розбірливо пише всі рукописні малі й великі літери українського алфавіту, дотримуючись графічних, технічних, гігієнічних вимог; *розрізняє* друковане і рукописне письмо; *списує* слова і речення з друкованого і рукописного тексту; *пише* під диктування слова, речення з 3-4 слів;	Формування і розвиток навички письма.
добирає й записує назву малюнка, заголовок до тексту (з допомогою вчителя); *складає й записує* речення за ілюстрацією, життєвою ситуацією (самостійно та з допомогою вчителя); *дотримується* культури оформлення письмових робіт;	Створення власних письмових висловлень.
перевіряє написане; *виявляє і виправляє* недоліки письма (графічні, орфографічні, пунктуаційні) самостійно чи з допомогою вчителя	Перевірка письмових робіт
Змістова лінія «Досліджуємо медіа» (протягом року)	
сприймає зміст і форму простих медіапродуктів (малюнки, світлини, комікси, дитячі журнали, мультфільми тощо), бере участь в їх обговоренні; *бере участь* в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; *розповідає* про свої враження від прослуханих/ переглянутих медіапродуктів	Робота з медіапродукцією
Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» (протягом року)	
має уявлення про мовні звуки; *розрізняє* голосні і приголосні звуки за звучанням та способом вимовляння; *правильно вимовляє* тверді й м'які, дзвінкі й глухі приголосні звуки; *відтворює* ланцюжок звуків у почутому слові (без явищ асиміляції); *пояснює* зміну значення слова в результаті заміни одного зі звуків; *має уявлення* про букви, *розрізняє* звуки і букви;	Дослідження мовних звуків, правильна їх вимова.
позначає мовні звуки буквами на письмі; *правильно записує* слова, вимова й написання яких збігаються; *правильно позначає* на письмі м'якість приголосних звуків; *відтворює* алфавітні назви букв;	Позначення звуків буквами.
має уявлення про склад, *вимовляє* слова по складах; *пояснює* співвідношення між звуками і буквами у складі, слові; *поділяє на склади* слова під час переносу їх частин в інший рядок;	Вправляння у поділі слів на склади.

Продовження додатка 4

1	2
має уявлення про наголос, *визначає* на слух склад, який вимовляється з більшою силою голосу; *розрізнює* наголошений і ненаголошені склади в слові; *правильно наголошує* загальновживані слова; *пояснює* залежність значення слова від зміни наголосу в ньому (в окремих випадках) ;	Дослідження ролі наголосу в словах.
має уявлення про номінативну функцію слова; *співвідносить* слово і зображення відповідного предмета, дії, ознаки, числа; *розрізняє* близькі й протилежні за значенням слова; *розпізнає* слова, які мають кілька значень; *доповнює* тематичні групи слів; *встановлює відповідність* між родовою і видовими назвами;	Спостереження за лексичним значенням слів.
упізнає і *розрізняє* слова – назви предметів, ознак, дій, чисел, службові слова (з допомогою вчителя); *ставить* до слів питання *хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять? скільки?* (з допомогою вчителя)*;*	Ознайомлення зі словами – назвами предметів, ознак, дій, чисел, службовими словами.
має уявлення про речення; *розпізнає* речення за графічними орієнтирами (велика буква на початку, розділовий знак у кінці); *визначає* кількість слів у реченні, яке складається з 1-4 слів; *інтонаційно правильно вимовляє* (читає) розповідні, питальні й окличні речення і відповідно *оформлює* їх на письмі (використовує відповідні розділові знаки); *дотримується* правила вживання великої літери на початку речення; *доповнює* речення 1-2 словами за змістом; *складає* речення за малюнком, з поданих слів, на задану тему; *має уявлення* про текст (практично відрізняє його від речення); *добирає* заголовок до тексту (з допомогою вчителя); *визначає* кількість речень у тексті (з 2-4 речень), *виявляє* їх межі за графічними орієнтирами	Дослідження і конструювання речень. Дослідження тексту.

Продовження додатка 4

Українська мова
2 клас
122,5 години (3,5 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
з увагою *сприймає* усні репліки співрозмовника, *перепитує*, *доречно реагує* на них; *виконує* сприйняті на слух інструкції щодо виконання поставлених учителем навчальних завдань; *сприймає* монологічне висловлення й *використовує* усну інформацію з конкретною метою;	Сприймання усної інформації.
відповідає на запитання за змістом прослуханого *і ставить* запитання до усного повідомлення; *відтворює* основний зміст усного повідомлення; *вибирає* інформацію з почутого і *пояснює*, чому вона зацікавила, *обговорює* її з іншими особами;	Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого.
висловлює своє ставлення до почутого: до подій, персонажів тексту; *розповідає* про власні почуття, які викликав прослуханий текст; *пояснює*, чому щось подобається, а щось ні;	Оцінювання усної інформації.
усно переказує текст з опорою на допоміжні матеріали (ілюстрація, план, опорні слова, словосполучення); *створює* власне висловлення за ілюстраціями; *розповідає* про свої спостереження, враження, події з власного життя; *впевнено висловлює* свої думки	Створення усних монологічних висловлень
Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»	
пише розбірливо, охайно з однаковим нахилом букв; *дотримується* свідомо гігієнічних правил письма; *дотримується* культури оформлення письмових робіт: *розташовує* самостійно заголовок у рядку, *дотримується* поля, правого і лівого краю сторінки, абзаців, *робить* акуратні виправлення; *розташовує* слова й віршові строфи в колонку; *записує* слова в таблицю;	Формування і розвиток навички письма.
обмінюється елементарними письмовими повідомленнями (записка, лист, вітальна листівка та ін.); *обирає* для написання повідомлення відповідне оформлення (шрифт, розмір, колір тощо); *відновлює* деформований текст з 3-4 речень; *створює і записує* коротке зв'язне висловлення на добре відому та цікаву тему;	Створення власних письмових висловлень.

перевіряє (з допомогою вчителя), чи грамотно написаний власний текст; *виправляє* орфографічні й пунктуаційні помилки на вивчені правила (самостійно і з допомогою вчителя); *удосконалює* текст із часто повторюваними словами шляхом заміни їх синонімами та займенниками (без уживання термінів)	Перевірка й редагування текстів
Змістова лінія «Досліджуємо медіа»	
сприймає й обговорює прості медіапродукти; *обговорює* зміст і форму простих медіапродуктів, *розповідає*, про що в них ідеться; *визначає,* кому і для чого призначений медіапродукт; *пояснює* зміст вербальної і невербальної інформації в медіапродуктах; *висловлює* свої думки і почуття з приводу прослуханих / переглянутих медіапродуктів (коміксів, дитячих журналів, реклами); *створює* прості медіапродукти (листівка, sms-повідомлення, фотоколаж тощо) з допомогою інших осіб	Робота з медіапродукцією
Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»	
аналізує звуко-буквений склад слова; *експериментує* зі словами: змінює, додає, вилучає один звук (букву), склад у словах так, щоб вийшло інше слово; *правильно вимовляє* слова з дзвінкими приголосними звуками в кінці слова і складу перед глухим; *правильно вимовляє* й *записує* слова з апострофом; *правильно наголошує* загальновживані слова; *експериментує* з наголосом: *порівнює і пояснює* значення слів, які відрізняються лише наголосом; *ділить* слова на склади;	Дослідження звуко-буквеного складу слів, правильна їх вимова і написання.
переносить слова з рядка в рядок складами; *не відриває* при переносі від слова склад, позначений однією буквою; *правильно переносить* слова зі збігом приголосних, з літера-и *ь, й*, буквосполученнями *дж, дз, йо, ьо*, апострофом;	Користування правилами переносу слів.
правильно читає (напам’ять або із запису) український алфавіт; *розташовує* 5-6 слів за алфавітом з орієнтацією на першу літеру; *користується* алфавітом у роботі з навчальними словниками;	Користування алфавітом.
розпізнає слова, близькі і протилежні за значенням; *розрізняє* пряме й переносне значення слів; *пояснює* різні значення багатозначних слів (з допомогою вчителя);	Дослідження лексичного значення слова.

розподіляє ряд слів на 2 групи за смисловою ознакою; *доповнює* кожну групу 2-3 словами; *доречно вживає* слова різних лексичних груп у власному мовленні;	Використання лексичного багатства української мови у власному мовленні.
розрізняє слова, які відповідають на питання *хто?* і *що?;* *правильно вживає* велику / малу літери у власних / загальних назвах; *змінює* іменники за числами (один – багато);	Дослідження ролі іменників у мовленні і використання їх у власних висловленнях.
впізнає слова, які відповідають на питання *який? яка? яке? які?* окремо та в реченнях, у тексті; *утворює* словосполучення іменників з прикметниками; *добирає* до відомого предмета відповідні ознаки;	Дослідження виражальних можливостей прикметників, використання їх з метою увиразнення мовлення.
впізнає слова-назви дій, *ставить* до них питання; *добирає* влучно дієслова для висловлення власних думок;	Спостереження за роллю дієслів у мовленні і застосування їх у власних висловленнях.
розрізняє слова, які називають числа, ставить до них питання *скільки?*; *утворює* словосполучення числівників з іменниками;	Дослідження числівників і використання їх у мовленні.
розрізняє слова, що називають предмети, ознаки, дії, числа, *ставить* до них питання; *добирає* самостійно 4-6 слів, які відповідають на питання *хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять? скільки?*; *розподіляє* слова на групи за значенням та питаннями (за частинами мови);	Спостереження за словами, які служать для назви предметів, ознак, дій, чисел.
упізнає в реченні службові слова; *пише* їх окремо від інших слів; *пов'язує* між собою слова за допомогою службових слів;	Дослідження значення в мовленні службових слів і використання їх для зв'язку слів у реченні.

розпізнає речення за його основними ознаками; *пояснює* роль різних видів речень для досягнення мети спілкування; *правильно відтворює* інтонацію розповідних, питальних і спонукальних, окличних та неокличних речень; *використовує* відповідні розділові знаки в кінці речень під час письма; *поширює* речення словами за поданими питаннями; *складає і записує* речення за малюнком, на задану тему;	Дослідження і конструювання речень.
розпізнає текст за основними ознаками; *розрізняє* текст-розповідь і текст-опис та *пояснює* їх призначення; *добирає* заголовок до тексту; *визначає* в тексті зачин, основну частину, кінцівку; *знаходить* у художніх текстах виражальні засоби мови, *пояснює* їх роль; *складає і записує* невеликий текст (3-4 речення) за ілюстрацією, серією малюнків, про події з власного життя; *використовує* займенники, прислівники, контекстні синоніми (без уживання термінів) для зв'язку речень у тексті та уникнення повторів;	Дослідження і складання текстів.
перевіряє і вдосконалює власні тексти, усуваючи лексичні повтори	Удосконалення текстів

Читання
2 клас
122,5 години (3,5 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
з увагою *сприймає* усні репліки співрозмовника, *перепитує*, *доречно реагує* на них; *виконує* сприйняті на слух інструкції щодо виконання поставлених учителем навчальних завдань; *сприймає* монологічне висловлення й *використовує* усну інформацію з конкретною метою;	Сприймання усної інформації.
відповідає на запитання за змістом прослуханого *і ставить* запитання до усного повідомлення; *відтворює* основний зміст усного повідомлення; *вибирає* інформацію з почутого і *пояснює*, чому вона зацікавила, *обговорює* її з іншими особами;	Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого.
висловлює своє ставлення до почутого: до подій, персонажів тексту; *розповідає* про власні почуття, які викликав прослуханий текст; *пояснює*, чому щось подобається, а щось ні;	Оцінювання усної інформації.

бере участь у розігруванні діалогів за змістом малих фольклорних форм, казок, віршів, *використовує* доречно силу голосу, темп мовлення, міміку, жести, рухи; *вступає* в діалог, *підтримує* й *ініціює* діалог на добре відому тему та на теми, які викликають зацікавлення; *користується* формулами мовленнєвого етикету (ввічливими словами); *дотримується* правил спілкування; *використовує* відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); *регулює* дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування;	Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування.
усно переказує текст з опорою на допоміжні матеріали (ілюстрація, план, опорні слова, словосполучення); *створює* власне висловлення за ілюстраціями; *розповідає* про свої спостереження, враження, події з власного життя; *впевнено висловлює* свої думки	Створення усних монологічних висловлень
Змістова лінія «Читаємо»	
читає вголос правильно, свідомо, плавно, цілими словами нескладні за змістом і формою тексти; *виявляє початкові уміння* читати мовчки; *пояснює* значення більшості слів, ужитих у прямому та переносному значеннях; *знаходить у тексті* незнайомі слова, з'ясовує їх значення, користуючись виносками, тлумачним словником, а також через контекст (з допомогою вчителя); *правильно інтонує* прості речення будь-якого виду; *користується* найпростішими прийомами регулювання темпу читання, сили голосу, дихання залежно від змісту тексту (самостійно та за завданням учителя);	Формування і розвиток навички читання.
самостійно читає, практично розрізняє з опорою на най-постіші жанрові особливості тексти малих фольклорних форм, що опрацьовувалися під час навчання, а також літературних жанрів (казка, вірш, оповідання, уривки з повістей-казок), *правильно їх називає, визначає* емоційний настрій; *самостійно читає та розрізняє* нехудожні тексти за відсутністю у їх змісті діалогів, яскравих образних висловів, наявністю наукових понять, фактів, історичних дат, передачі інформації;	Сприймання і практичне розрізнення текстів різних видів.
виділяє в структурі художнього і нехудожнього текстів заголовок, ілюстрації, схеми, таблиці, *використовує їх* для прогнозування орієнтовного змісту тексту та кращого його розуміння; *виявляє розуміння* фактичного змісту тексту та основних	Аналіз та інтерпретація змісту текстів.

Продовження додатка 4

думок художніх і нехудожніх текстів (з допомого вчителя); *пояснює*, які, де, коли відбулися події; *визначає, правильно називає* персонажів художнього твору, *виділяє* серед них головного; *перераховує* цікаві факти, важливі ідеї в інформаційному тексті; *встановлює зв'язки* між подіями, дійовими особами; *ставить запитання* за фактичним змістом прочитаного з метою уточнення свого розуміння; *розпізнає, називає* в тексті яскраві, образні слова, вислови, пояснює їх роль у творі (з допомогою вчителя); *передає зміст* (детально або вибірково) твору чи окремих епізодів з дотриманням логіки викладу, а також з урахуванням структурних елементів тексту: зачину, основної частини, кінцівки; *пояснює вчинки* персонажів у творі, висловлює щодо них найпростіші оцінні судження; *обґрунтовує* свої висновки (з допомогою вчителя);	
розповідає про свої загальні враження, почуття від прочитаного, (що саме сподобалося / не сподобалося, що було цікаво / нецікаво, що нового дізнався / дізналась), *підтверджує* свої думки фактами з тексту; *пов'язує* зміст прочитаного зі своїми знаннями, попереднім читацьким, а також власним життєвим емоційно-чуттєвим досвідом; *передає* власне ставлення до подій, вчинків персонажів через ілюстрування, декламацію, рольові ігри, інсценізацію твору чи окремих його епізодів (з використанням вербальних і невербальних засобів художньої виразності); *імпровізує* з репліками, відтворюючи діалоги з казок, віршів, оповідань; *бере участь* у колективному обговоренні прочитаного: *зацікавлено й уважно слухає* співрозмовників, *толерантно ставиться* до їхніх думок, *пояснює своє розуміння* дискусійних питань;	Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного.
знає і називає найважливіші інформаційні ресурси: бібліотека, Інтернет, телебачення, дитячі газети, журнали, книжки, довідкові видання; *знаходить* у нехудожніх і навчальних текстах відповіді на запитання, поставлені вчителем; *здійснює пошук* потрібної інформації у дитячих довідкових виданнях; *виявляє* в тексті і *пояснює* зміст графічної інформації (таблиця, схема, емотикони тощо); *аналізує* одержану інформацію, звертається до дорослих (коли є сумнів) за підтвердженням її правдивості,	Робота з різними джерелами і видами інформації.

Продовження додатка 4

достовірності; *застосовує* одержану інформацію в навчальній діяльності та практичному досвіді; *перетворює* вербальну інформацію із суцільного тексту у візуальну (малюнок, кадри до мультфільму, таблиця, схема тощо);	
розпочинає ознайомлення з новою дитячою книжкою з розглядання її структурних елементів: обкладинки, титульного аркуша, ілюстрацій, змісту (переліку)творів, *правильно їх називає*; *передбачає* орієнтовний зміст твору, дитячої книжки за вказаними елементами; *розрізняє* дитячі книжки за типом видання: книжка-твір, книжка-збірка, енциклопедія, дитячий журнал, словник; *добирає* для читання дитячі книжки на відповідну тему: казки про тварин, пригоди, фантастика та ін.; *визначає* мету свого читання (для проведення цікавого дозвілля, знаходження потрібної інформації та ін.), *обирає, читає* відповідні книжки, *пояснює* свій вибір; *перечитує* книжки, окремі їх епізоди для кращого розуміння змісту та вдосконалення навички читання; *має уявлення* про жанри й теми дитячого читання; *називає* твори, дитячі книжки, що сподобалися, *розповідає*, які епізоди справили найбільше враження; *називає* кілька прізвищ авторів прочитаних творів; *називає* державні символи України й окремі національні символи, традиції українського народу	Робота з дитячою книжкою.
Орієнтовний зміст літературного матеріалу: *дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності:* – твори усної народної творчості, дитячий фольклор; – твори відомих письменників-класиків України та зарубіжжя на актуальні теми для дітей; – художня вітчизняна і зарубіжна література сучасних письменників: казки, легенди, оповідання, вірші, повісті-казки, комікси; – науково-пізнавальна література для дітей: книжки, енциклопедії, довідники; – дитяча періодика; *теми дитячого читання:* про Батьківщину, сім'ю, на героїко-патріотичну тематику, про живу й неживу природу, дітей, дружбу, шкільне життя, пригоди, фантастика, дитячі детективи, винаходи, відкриття, сучасні технології та ін.	
Змістова лінія «Досліджуємо медіа»	
сприймає й обговорює прості медіапродукти; *обговорює* зміст і форму простих медіапродуктів, *розповідає*, про що в них ідеться; *визначає,* кому і для чого призначений медіапродукт; *пояснює* зміст вербальної і невербальної інформації в медіапродуктах;	Робота з медіапродукцією

Продовження додатка 4

висловлює свої думки і почуття з приводу прослуханих / переглянутих медіапродуктів (коміксів, дитячих журналів, реклами); *створює* прості медіапродукти (листівка, sms-повідомлення, фотоколаж тощо) з допомогою інших осіб	

ІНШОМОВНА ГАЛУЗЬ. ІНОЗЕМНА МОВА
(англійська мова)

Пояснювальна записка

Мета початкової загальної середньої освіти

Головна мета навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів.

Початковий етап навчання іноземної мови у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення. Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок, а також умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психо-фізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.

У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

Завдання іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 2-го класу учні досягають рівня Pre A1, а на кінець 4-го класу – рівня A1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.

Завдання полягає у формуванні вмінь:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;

Продовження додатка 4

- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;

- адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.

Функції іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти

У процесі навчання іншомовного спілкування комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції.

Освітня функція спрямована на:

- усвідомлення учнями значення іноземної мови для життя у мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі;
- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країн виучуваної мови;
- залучення учнів до діалогу культур (рідної та іншомовної);
- розуміння власних індивідуальних особливостей як психофізіологічних засад для оволодіння іноземною мовою;
- формування вміння використовувати в разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів (працювати з підручником, словником, довідковою літературою, мультимедійними засобами тощо).

Виховна функція сприяє:

- формуванню в учнів позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя;
- розвитку культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому суспільстві;
- емоційно-ціннісному ставленню до всього, що нас оточує;
- розумінню важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Розвивальна функція сприяє розвитку в учнів:

- мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей;
- готовності брати участь в іншомовному спілкуванні;
- потребу подальшого самовдосконалення у сфері використання іноземної мови;
- здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

Компетентнісний потенціал галузі «Іноземні мови» у початковій школі

Провідним засобом реалізації вказаної мети є компетентнісний підхід до організації навчання у загальноосвітній школі на основі ключових компетентностей як результату навчання.

Продовження додатка 4

	Ключові	Компоненти

	компетентності	
1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння: • використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленєвої діяльності; • засобами іноземної мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції. Ставлення: • гордість за Україну, її мову та культуру; • розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; • готовність до міжкультурного діалогу.
2	Спілкування іноземними мовами	Реалізується через предметні компетентності.
3	Математична компетентність	Уміння: • розв’язувати комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логіко-математичний інтелект. Ставлення: • готовність до пошуку різноманітних способів розв’язання комунікативних і навчальних проблем.
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: • описувати іноземною мовою природні явища, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини. Ставлення: • інтерес до природи та почуття відповідальності за її збереження.
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: • вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж; • створювати інформаційні об’єкти іноземними мовами; • спілкуватися іноземною мовою з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; • застосовувати ІКТ відповідно до поставлених завдань. Ставлення: • готовність дотримуватись мережевого етикету.
6	Уміння вчитися упродовж життя	Уміння: • самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її; • організовувати свій час і навчальний простір; • оцінювати власні навчальні досягнення. Ставлення: • впевненість у спілкуванні іноземною мовою; • подолання власних мовних бар’єрів;

Продовження додатка 4

		• наполегливість;

		• внутрішня мотивація та впевненість в успіху.
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: • ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн взаємодію • іноземною мовою для розв'язання конкретної життєвої ситуації. Ставлення: • дотримання етичної поведінки під час розв'язання життєвих ситуацій; • комунікабельність та ініціативність; • креативність.
8	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: • формулювати власну позицію; • співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземною мовою. Ставлення: • толерантність у спілкуванні з іншими.
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: • висловлювати іноземною мовою власні почуття, переживання і судження. Ставлення: • усвідомлення цінності культури для людини і суспільства; • повага до багатства і розмаїття культур.
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: • пропагувати здоровий спосіб життя засобами іноземної мови. Ставлення: • сприймання природи як цілісної системи; • готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища; • відповідальне ставлення до власного здоров'я та безпеки.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здорове життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх навчальних предметів і є метапредметними. Виокремлення в навчальній програмі таких інтегрованих змістових ліній, як «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях. Інтегровані змістові лінії реалізуються під час вивчення іноземної мови у школі. Діяльність та уміння із змістових ліній добираються відповідно до комунікативної потреби, тематики ситуативного спілкування, віку та рівня підготовленості учнів.

Продовження додатка 4

Інтегровані змістові лінії та орієнтовні способи їх реалізації у початковій школі

Змістова лінія «Екологічна безпека та сталий розвиток» спрямована на формування основ соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства.

Засобами іноземної мови учнів орієнтують на:

- сприймання природи як цілісної системи;
- взаємозв’язок людини й навколишнього середовища;
- готовність обговорювати питання, пов’язані із збереженням навколишнього середовища;

Реалізація змістової лінії **«Громадянська відповідальність»** сприяє формуванню основ відповідального ставлення до громади і суспільства.

Засобами іноземної мови учнів орієнтують на уміння:

- усвідомлення дитиною власних прав і обов’язків;
- формування толерантного ставлення до інших;
- уміння співпрацювати та приймати спільні рішення.

Реалізація змістової лінії **«Здоров'я і безпека»** сприяє формуванню безпечного життєвого середовища та основ здорового способу життя.

Засобами іноземної мови учнів орієнтують на:

- розуміння правил безпечної поведінки;
- усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров’я людини;
- дотримання здорового способу життя.

Змістова лінія **«Підприємливість та фінансова грамотність»** спрямована на розуміння практичних аспектів фінансових питань.

Засобами іноземної мови учнів орієнтують на:

- усвідомлення власних фінансових потреб;
- продукування ідей та їх реалізацію;
- уміння визначати пріоритети та планувати дії.

Тема	**Змістова лінія**			
	Екологічна безпека та сталий розвиток	Громадян-ська відпові-дальність	Здоров'я і безпека	Підприємливість та фінансова грамотність
Я, моя родина і друзі		Розуміє важливість допомоги батькам та розповідає про свої обов’язки. Оцінює власні вчинки та вчинки інших людей. Вибудовує товариські		Виявляє ініціативу та відповідальність у плануванні робочого дня.

		стосунки з оточуючими людьми.		
Відпочинок і дозілля	Розуміє необхідність приведення в порядок місця відпочинку.	Враховує думку товаришів при виборі того чи іншого виду відпочинку.	Розуміє базові правила безпечної поведінки.	
Природа та навколишнє середовище	Цінує та бережливо ставиться до природи.	Висловлюється про важливість допомоги тваринам та збереження природи.		
Людина	Розуміє наслідки нераціональних дій людини на навколишнє середовище.	Виявляє толерантне ставлення до людей.	Розпізнає позитивні та негативні чинники, що впливають на здоров'я людини. Розуміє важливість дотримання правил гігієни, рухового режиму та фізичного навантаження.	
Помешкання			Розуміє необхідність дотримання чистоти та порядку у власному помешканні.	
Харчування			Розрізняє здорову та шкідливу їжу.	Складає просте меню з корисних продуктів. Раціонально розподіляє кошти під час покупки.
Подорож	Виявляє ціннісне ставлення до природи під час подорожі.		Обирає безпечний шлях пересування.	Обирає оптимальний вид транспорту.

Свята й традиції				Розуміє необхідність планування покупок на святкування у межах бюджету.
Школа та шкільне життя		Використовує модель поведінки, яка не суперечить правилам шкільного життя.		

Загальні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (Комунікативна компетентність)

Комунікативні види мовленнєвої діяльності	**Комунікативні уміння**	**Рівні та дескриптори володіння іноземною мовою відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання**	
		1 – 2 класи	**3 – 4 класи**
		Pre A1	**A1**
Рецептивні	**Сприймання на слух**	Розуміє короткі, прості запитання та твердження, які вимовляються повільно та чітко, за потреби повторюються, та супроводжуються візуальними опорами або жестами задля покращення розуміння.	Розуміє повільне та чітке мовлення з довгими паузами задля полегшення усвідомлення змісту почутого.
		Розпізнає знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке.	Розуміє конкретну інформацію (наприклад, про місце або час) у знайомому повсякденному контексті, якщо мовлення повільне та чітке.
		Розпізнає числа, ціни, дати та дні тижня у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке.	

	Зорове сприймання	Розпізнає знайомі слова у супроводі малюнків, наприклад, у меню ресторанів швидкого харчування, де є фотографії страв, або у книжці з малюнками, де використовується знайома лексика.	Розуміє дуже короткі, прості тексти, читаючи їх пофразово, впізнаючи знайомі імена, слова та основні фрази, перечитуючи за потреби.
Інтеракційні	**Усна взаємодія**	Ставить та відповідає на запитання про себе та щоденні справи, вживаючи короткі, формульні вирази та покладаючись на жести для підкріплення інформації.	Взаємодіє у простий спосіб, але комунікація повністю залежить від повторення в уповільненому темпі, перефразування та доповнення.
			Ставить і відповідає на прості запитання, ініціює і вербально реагує на прості твердження, які стосуються нагальних потреб і дуже знайомих тем.
	Писемна взаємодія	Пише короткі фрази для надання базової інформації (ім’я, адреса, родина), в анкет або записці, використовуючи словник.	Запитує та надає особисту інформацію у письмовій формі.
	Онлайн взаємодія	Встановлює базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання.	Пише дуже прості повідомлення та онлайн дописи, які складаються з низки коротких речень. Здійснює прості онлайн покупки та робить заявки під наглядом дорослих.
		Розміщує прості онлайн вітання, вживаючи основні формульні вирази.	
		Розміщує онлайн прості короткі твердження про себе, якщо їх можна вибрати з меню та/або скористатись онлайн перекладачем.	
Продуктивні	**Усне продукування**	Продукує короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (напр., ім’я, адреса, родина, національність)	Будує прості, здебільшого відокремлені фрази про людей і місця.
	Писемне продукування	Надає базову інформацію в письмовій формі (наприклад, ім’я, адреса, національність), з можливим використанням словника.	Надає у письмовому вигляді інформацію про себе (наприклад, уподобання, родина, домашні улюбленці), використовуючи прості слова та вирази.
			Пише прості фрази та речення.

Очікувана соціолінгвістична відповідність на кінець 4-го классу

A1	Pre A1
Встановлює базовий соціальний контакт, використовуючи найпростіші форми ввічливості: привітання та прощання; представлення.	Дескриптори відсутні

Лінгвістична компетенція на кінець 4-го класу

Лінгвістичний діапазон	**A1**	**Pre A1**
Загальний	Володіє базовим діапазоном простих виразів про особисті деталей та потреби конкретного типу.	Вживає окремі слова та базові вирази задля надання простої інформації про себе.
	Використовує деякі базові структури в простих реченнях, дещо оминаючи або скорочуючи деякі елементи.	
Лексичний	Має елементарний словниковий запас для використання в конкретних ситуаціях.	Дескриптори відсутні
Граматичний	Вживає обмежену кількість простих граматичних структур та шаблонних речень у межах вивченого матеріалу.	Дотримується дуже простих принципів порядку слів у коротких реченнях.
Фонологічний	Вимова дуже обмеженого репертуару вивчених слів та фраз може бути зрозумілою для співрозмовника з деякими труднощами.	
	Правильно вимовляє обмежену кількість звуків, а також правильно ставить наголос у простих знайомих словах та фразах.	
	Відтворює звуки виучуваної мови під уважним керівництвом учителя.	
	Артикулює обмежену кількість звуків, отже мовлення стає зрозумілим, якщо співрозмовник надає підтримку (наприклад, пропонує правильну вимову).	

Конкретні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (Комунікативна компетентність)

Навчальна програма є рамковою, а відтак проміжні результати за класами визначають вчителі, орієнтуючись на кінцевий результат.

Комунікативні види мовленнєвої діяльності	**Комунікативні уміння**		**Рівень та дескриптори володіння іноземною мовою на кінець 4-го класу**
			А1
Рецептивні	**Сприймання на слух**	В цілому	Розуміє повільне та чітке мовлення з довгими паузами задля полегшення усвідомлення змісту почутого. Розуміє конкретну інформацію (наприклад, про місце або час) у знайомому повсякденному контексті, якщо мовлення повільне та чітке.
		Розуміння розмови між іншими людьми	Розуміє деякі слова та вирази, коли люди говорять про себе, родину, школу, хобі або оточення, якщо мовлення повільне й чітке.
			Розуміє слова та короткі речення, слухаючи просту розмову (наприклад, між покупцем і продавцем у магазині), якщо мовлення повільне й дуже чітке.
		Слухання наживо	Розуміє в загальних рисах дуже просту інформацію, яка пояснюється у передбачуваній ситуації (наприклад, на екскурсії), якщо мовлення дуже повільне й чітке з тривалими паузами час від часу.
		Слухання оголошень та інструкцій	Розуміє інструкції, які даються ретельно й повільно, виконує короткі, прості вказівки.
			Розуміє, коли хтось повільно й чітко розповідає, де знаходиться предмет, якщо той перебуває в безпосередньому оточенні.
			Розуміє числа, ціни та час, якщо вони повільно й чітко оголошуються через гучномовець (наприклад, на вокзалі або в магазині).
		Слухання радіо та аудіозаписів	Виокремлює конкретну інформацію (наприклад, місце та час) з коротких аудіо- та відеозаписів на знайому повсякденну тематику, якщо мовлення повільне та чітке.
		Аудіо-візуальне сприймання (телепрограми, фільми, відеозаписи)	Дескриптори відсутні

Рецептивні	**Зорове сприймання**	В цілому	Розуміє дуже короткі, прості тексти, читаючи їх пофразово, впізнаючи знайомі імена, слова та основні фрази, перечитуючи за потреби
		Читання кореспонденції	Розуміє короткі прості повідомлення на листівках.
			Розуміє короткі, прості повідомлення (наприклад, розміщені в соцмережах або отримані на електронну скриньку) з пропозицією зустрітися в певному місці в певний час.
		Читання для орієнтування	Впізнає знайомі імена, слова і базові фрази з простих оголошень у найпоширеніших повсякденних ситуаціях.
			Розуміє інформацію в путівниках по торгових центрах (наприклад, інформацію про розташування відділів) та вказівниках (наприклад, місцезнаходження ліфтів).
			Розуміє базову інформацію у готелі (наприклад, години подачі сніданку).
			Знаходить і розуміє просту, важливу інформацію в рекламі, програмах заходів, листівках та брошурах.
		Читання для отримання інформації та аргументування	Розуміє основний зміст простих інформаційних матеріалів, особливо за наявності ілюстрацій.
			Розуміє короткі тексти зі сфери особистих інтересів (наприклад, новини про спорт, музику, подорожі тощо), написані простими словами з ілюстраціями чи малюнками.
		Читання інструкцій	Розуміє короткий письмовий опис маршруту (як дістатися з пункту А до пункту Б).
		Читання для задоволення	Розуміє короткі ілюстровані розповіді про повсякденне життя, написані простими словами.
			Розуміє в загальних рисах короткі ілюстровані оповідання, якщо зображення допомагають здогадатися про зміст тексту.
Інтеракційні	**Усна взаємодія**	В цілому	Взаємодіє у простий спосіб, але комунікація повністю залежить від повторення в уповільненому темпі, перефразування та доповнення.
			Ставить і відповідає на прості запитання, ініціює і вербально реагує на прості твердження, які стосуються нагальних потреб і дуже знайомих тем.

Інтеракційні	**Усна взаємодія**	Бесіда, дискусія та розуміння співрозмовника	Розуміє повсякденні вирази, що використовуються для задоволення простих конкретних потреб, якщо співрозмовник доброзичливо звертається безпосередньо до нього/неї, за необхідності повторює сказане, а мовлення чітке й повільне.
			Розуміє ретельно й повільно артикульовані запитання та інструкції, звернені безпосередньо до нього/неї, дотримується простих вказівок.
			Розуміє повсякденні вирази, вживані для задоволення простих потреб певного типу, якщо співрозмовник доброзичливо звертається безпосередньо до нього/неї, за необхідності повторює сказане, а мовлення чітке й повільне.
			Бере участь у простій розмові фактологічного характеру на передбачувану тему (наприклад, рідна країна, родина, школа тощо.
			Представляється та використовує прості вирази для привітання і прощання.
			Питає, як справи й вербально реагує на новини.
			Спілкується про уподобання у спорті, їжі тощо, використовуючи обмежений діапазон мовних засобів, якщо співрозмовник звертається безпосередньо до нього/неї, а мовлення чітке та повільне.
		Цілеспрямована співпраця	Розуміє запитання та інструкції, якщо співрозмовник звертається безпосередньо до нього/неї, а мовлення чітке та повільне.
			Виконує прості інструкції, що включають час, місце числа тощо.
		Отримання товарів та послуг	Просить дати певний предмет (наприклад, ручку, яблуко) та реагує на подібне прохання співрозмовника.
			Просить про послугу, використовуючи прості вирази (наприклад, дати пити, відчинити вікно).
			Оперує категоріями чисел, кількості, вартості, часу.
		Обмін інформацією	Ставить та відповідає на прості запитання, продукує та вербально реагує на прості твердження, що стосуються нагальних потреб чи дуже знайомих тем.
			Ставить та відповідає на запитання про себе та інших людей (наприклад, місце проживання, знайомі).

Інтеракційні	**Усна взаємодія**		Визначає час, використовуючи такі фрази, як наступного тижня, минулої п’ятниці, у листопаді, третя година.
			Повідомляє числа, кількість та вартість у обмежений спосіб.
			Називає колір одягу або інших знайомих предметів, а також запитує про їхній колір .
		В цілому	Запитує та надає особисту інформацію у письмовій формі.
		Листування	Пише за допомогою словника повідомлення й онлайн дописи, що складаються з низки дуже
Інтеракційні	**Писемн взаємодія**		коротких речень про хобі, уподобання, вживаючи прості слова та формульні вирази.
			Пише короткі прості листівки.
			Пише короткі прості повідомлення друзям (наприклад, СМС), надаючи їм інформацію або запитуючи про щось.
		Записки, повідомлення, бланки	Пише числа та дати, своє ім’я, національність, адресу, вік, дату народження або прибуття до країни тощо (наприклад, у реєстраційному бланку готелю.
			Залишає прості повідомлення/записки, наприклад, про те, куди пішли та коли повернуться (Пішов у магазин. Повернусь о 5 годині).
	Онлайн взаємодія	В цілому	Пише дуже прості повідомлення та онлайн дописи, які складаються з низки коротких речень. Здійснює прості онлайн покупки та робить заявки під наглядом дорослих.
		Онлайн спілкування та дискусія	Пише за допомогою онлайн перекладача дуже прості повідомлення та онлайн дописи, які складаються з низки дуже коротких речень про хобі, уподобання тощо.
			Використовує прості слова, смайлики та формульні вирази, стисло реагуючи на прості онлайн дописи, вбудовані посилання та медіа-об’єкти, але на подальші коментарі відповідає лише стандартними виразами подяки чи вибачення.
		Цілеспрямована онлайн співпраця	Оформлює під наглядом дорослихї прості онлайн-покупки та заявки, надаючи базову інформацію про себе (ім’я, e-mail адреса чи номер телефону).

Продуктивні	**Усне продукування**	В цілому	Будує прості, здебільшого відокремлені фрази про людей і місця.
		Тривалий монолог: опис власного досвіду	Описує себе, те, що робить, місце, де живе.
			Описує прості аспекти свого повсякденного життя за допомогою низки простих речень, використовуючи прості слова та фрази, якщо має змогу заздалегідь підготуватися.
		Тривалий монолог: надання інформації	Описує за допомогою простих слів, виразів та кліше предмет чи малюнок, показуючи його іншим, якщо має змогу заздалегідь підготуватися.
		Тривалий монолог: обґрунтування власної думки	Дескриптори відсутні
		Виступ перед аудиторією	Дескриптори відсутні
	Писемне продукування	В цілому	Надає у письмовому вигляді інформацію про себе (наприклад, уподобання, родина, домашні улюбленці), використовуючи прості слова та вирази.
			Пише прості фрази та речення.
		Творче письмо	Пише прості фрази та речення про себе та уявних людей, про те, де вони живуть і що роблять.
			Описує кімнату дуже простими словами.
			Використовує прості слова та фрази для опису предметів, з якими стикається у повсякденному житті (наприклад, колір машини, її розмір).

Орієнтовні параметри навчально-пізнавальних досягнень учнів

Уміння	**Клас**			
	1	**2**	**3**	**4**
Сприймання на слух (Аудіювання)	Обсяг прослуханого у запису матеріалу (у межах)			
	1 хв	1-1,5 хв	1,5-2 хв	2 хв
Зорове сприймання (Читання)	Обсяг одного тексту в словах (у межах)			
	20-50	50-80	80-100	100-150
Усна взаємодія (Діалог)	Висловлення кожного співрозмовника у репліках, правильно оформлених у мовному відношенні (у межах)			
	1-3	3	4	5
Усне продукування (Монолог)	Обсяг висловлення у реченнях (у межах)			
	1-3	3-4	4-5	5-6
Писемне продукування (Письмо)	Обсяг письмового повідомлення у словах (у межах)			
	5-10	10-25	25-40	40-50

Продовження додатка 4

Англійська мова

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому граматичні структури засвоюються імпліцитно шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях. Більшість граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка.

1-ий клас

105 годин – 3 години на тиждень

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	**Мовний інвентар – лексичний діапазон**	**Мовленнєві функції**
Я, моя родина і друзі	члени родини числа від 1 до 10 вік молодших членів сім'ї	• привітатися • попрощатися • вибачитися • подякувати • представити себе/когось • називати/описувати когось/щось • ставити запитання і відповідати на них • розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди • розуміти прості інформаційні знаки • вітати зі святом • виражати настрій
Дозвілля	кольори іграшки, дії дні тижня,	
Природа	домашні улюбленці	
Свята (в Україні та у країні виучуваної мови)	назви свят вітання	
Харчування	просте меню	
Школа	шкільне приладдя шкільні меблі	

Мовний інвентар – граматика

Категорія	**Структура**
Clause	'have' in the present tense 'be' in the present tense
Determiner	'this is' for an introduction 'a/an' with single countable nouns possessive adjectives ‘my, your, his, her, its, our, their’ 'how' questions for time, measurement, size and quantity
Modality	'can' for ability
Noun	regular nouns – singular and plural
Phrase	'be' + adjective (size, colour, emotional state)
Pronoun	personal pronouns ‘I, you, he, she, it, we, they’ wh-questions
Verb	Imperatives

2-ий клас

105 годин – 3 години на тиждень

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	**Мовний інвентар – лексичний діапазон**	**Мовленнєві функції**
Я, моя родина і друзі	члени родини числа до 20 вік молодших членів родини і друзів щоденні справи	• привітатися • попрощатися • вибачитися • подякувати • представити себе/когось; • називати/описувати когось/щось • ставити запитання і відповідати на них • розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди • розуміти прості інформаційні знаки • вітати зі святом • виражати настрій
Відпочинок і дозвілля	прогулянка хобі	
Природа	пори року дикі та свійські тварини	
Людина	частини тіла предмети одягу	
Свята та традиції	день народження час (години) святкове меню	
Харчування	фрукти овочі напої ціна	
Школа	моя класна кімната	

Продовження додатка 4

Мовний інвентар – граматика

Категорія	**Структура**
Clause	agreement between nouns and verb 'be'
Conjunction	'and' to link nouns and noun phrases basic 'but' to link clauses and sentences
Determiner	'this'/'these' and 'that'/'those' as determiners (general) 'how' questions for time, measurement, size and quantity ‘the’ for specific examples and back reference
Noun	regular nouns – singular and plural
Phrase	'be' + adjective 'it' + 'be'
Preposition	basic prepositions of place and movement basic time expressions with ‘o’clock’
Pronoun	wh-questions
Verb	'have got' in the present tense imperatives negative imperatives present simple for opinions, likes and dislikes present continuous for time of speaking tag responses (short answers to present simple yes/no questions)

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ

МАТЕМАТИКА

Пояснювальна записка

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;

- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв’язування навчальних і практичних задач;

- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;

- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв’язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 1 – 4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія **«Геометричні фігури»** націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія **«Робота з даними»** передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія «**Математичні задачі і дослідження**» спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми подано **орієнтовний перелік** додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із пропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності; організації та виконання міжпредметних навчальних проектів, міні-досліджень тощо.

1 клас

140 годин (4 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Числа, дії з числами. Величини (протягом року)	
Здобувач освіти: *відтворює* послідовність чисел у межах сотні; *читає* і *записує* числа, *утворює* числа різними способами; *визначає* десятки й одиниці у складі двоцифрового числа; *порівнює* числа різними способами; *виконує* додавання та віднімання на основі нумерації чисел;	Числа 1 – 10. Число 0. Десяток. Числа 11 – 100.

1	2
розуміє сутність арифметичних дій додавання і віднімання; *прогнозує* результат додавання та віднімання; *володіє* навичками додавання і віднімання одноцифрових чисел у межах 10; *використовує* у мовленні назви компонентів та результатів арифметичних дій додавання і віднімання; *коментує* виконання обчислень;	Арифметичні дії додавання і віднімання. Додавання і віднімання чисел у межах 10. Назви компонентів та результатів додавання і віднімання.
знаходить число, яке на кілька одиниць більше (менше) за дане; *розуміє* сутність різницевого порівняння чисел; *знаходить*, на скільки одне число більше або менше за інше; *користується* в обчисленнях переставним законом додавання;	Збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць. Різницеве порівняння. Переставний закон додавання.
встановлює взаємозв'язок між діями додавання і віднімання, *використовує* його під час обчислень; *визначає* невідомий компонент дії додавання і *знаходить* його значення;	Взаємозв'язок між додаванням і відніманням. Знаходження невідомого доданка.
вимірює і *порівнює* величини: довжину, масу, місткість; *використовує* короткі позначення величин (сантиметр – см, дециметр – дм, метр – м); маси (кілограм – кг); місткості (літр – л); часу (година – год, доба, тиждень); *додає і віднімає* іменовані числа, подані в одних одиницях величини; *користується* інструментами й допоміжними засобами для вимірювання величин; *користується* годинником (у межах цілих годин) і календарем для відстеження подій у своєму житті, спостережень у природі тощо;	Величини: довжина, маса, місткість, час.
оперує грошима в уявному (ігровому) процесі купівлі-продажу, *використовує* їх короткі позначення (гривня – грн, копійка – к.)	Гроші
Вирази, рівності, нерівності (протягом року)	
читає і *записує* математичні вирази: сума і різниця; *обчислює* значення виразів на 1 – 2 дії; *встановлює* відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами	Сума. Різниця. Вирази на 1 – 2 дії. Числові рівності і нерівності.

1	2
Геометричні фігури (протягом року)	
розпізнає геометричні фігури за істотними ознаками; *співвідносить* реальні об'єкти з моделями та зображеннями геометричних фігур; *моделює* геометричні фігури; *вимірює* довжину відрізка; *креслить* відрізки заданої довжини	Трикутник, чотирикутник, квадрат, круг. Точка, пряма, промінь, відрізок, ламана. Куб, куля, циліндр, конус, піраміда.
Математичні задачі і дослідження (протягом року)	
розв'язує прості сюжетні задачі, які є моделями реальних ситуацій; *створює* допоміжну модель задачі різними способами; *оцінює* з допомогою вчителя правильність розв'язання задачі; *складає* прості сюжетні задачі; *виконує* елементарні дослідження математичних закономірностей з допомогою вчителя *читає* дані, вміщені на схематичному рисунку, в таблиці;	Прості сюжетні, в тому числі компетентнісно-зорієнтовані задачі. Навчальні дослідження
Робота з даними (протягом року)	
вносить дані до схем; *користується* даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач і в практичних ситуаціях.	Виділення і впорядкування даних за певною ознакою.
Додаткові теми: Ознаки і властивості об'єктів. Спільні та відмінні ознаки, істотні ознаки. Об'єднання об'єктів у групу за спільною ознакою (узагальнення). Розбиття групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою (класифікація).	
Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд. Заміна більших одиниць величини меншими. Заміна менших одиниць величини більшими. Використовує співвідношення між одиницями величини при виконанні математичних та практичних завдань. Істинні та хибні (правильні і неправильні) висловлювання. Симетрія в геометричних фігурах. Коло. Моделювання змісту завдань за допомогою рисунків, графів, таблиць. Прості задачі на знаходження невідомого зменшуваного, від'ємника. Задачі на знаходження суми трьох доданків. Задачі з логічним навантаженням. Лінійні діаграми, таблиці.	

2 клас

140 годин (4 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Числа, дії з числами. Величини	
відтворює послідовність чисел у межах сотні; *читає* і *записує* числа, утворює числа різними способами; *порівнює* числа різними способами; *визначає* розрядний склад двоцифрового числа; *подає* числа у вигляді суми розрядних доданків; *виконує* додавання та віднімання на основі нумерації чисел;	Нумерація чисел першої сотні
володіє навичками додавання і віднімання чисел у межах 100; *обчислює* усно зручним для себе способом; *прогнозує* результат додавання та віднімання; *перевіряє* правильність обчислень;	Додавання і віднімання чисел у межах 100.
визначає невідомий компонент дії віднімання і *знаходить* його значення; *коментує* виконання обчислень;	Знаходження невідомого компонента дії віднімання
розуміє сутність дій множення і ділення; *використовує* у мовленні назви компонентів та результатів дій множення і ділення; *використовує* в обчисленнях взаємозв’язок між множенням і діленням	Арифметичні дії множення і ділення. Назви компонентів та результатів множення і ділення. Взаємозв’язок між множенням і діленням.
використовує в обчисленнях переставний закон множення, взаємозв’язок між множенням і діленням, правила множення і ділення з числами 1 і 0, ділення рівних чисел; *розуміє* неможливість ділення на нуль;	Переставний закон множення. Особливі випадки множення і ділення.
застосовує в обчисленнях знання таблиць множення чисел 2 і 3 та відповідних випадків ділення; *обчислює* значення виразів, що містять інші табличні випадки множення і ділення, з опорою на таблиці; *прогнозує* результат множення і ділення, *перевіряє* правильність обчислень;	Табличне множення і ділення.

1	2
знаходить число, яке у кілька разів більше (менше) за дане;	Збільшення або зменшення числа у кілька разів.
розуміє сутність кратного порівняння чисел; *обчислює* результат кратного порівняння чисел;	Відношення кратного порівняння.
визначає невідомий компонент дій множення і ділення, *обчислює* його значення; *коментує* виконувані дії;	Знаходження невідомого компонента дій множення і ділення
вимірює і *порівнює* величини: довжину, масу, місткість, час, *використовує* їх короткі позначення (міліметр – мм, сантиметр – см, дециметр – дм, метр – м); маси (кілограм – кг, центнер – ц); місткості (літр – л); часу (хвилина – хв, година – год, доба, тиждень); *користується* інструментами для вимірювання величин; *користується* годинником і календарем для визначення часу та планування своєї діяльності, спостережень за явищами природи тощо;	Величини: довжина, маса, місткість, час.
оперує грошима в уявному процесі купівлі-продажу та в практичній діяльності, *використовує* їх короткі позначення	Гроші
Вирази, рівності, нерівності	
записує математичні твердження, подані в текстовій формі, з використанням математичних символів; *встановлює* відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами; *знаходить* значення числового виразу та буквеного виразу із заданим значенням букви; *встановлює* залежності між компонентами і результатом арифметично дії; *застосовує* правило порядку виконання дій у виразах без дужок та з дужками	Числові вирази. Буквені вирази. Числові рівності. Числові нерівності
Геометричні фігури	
розпізнає і *класифікує* геометричні фігури за істотними ознаками; *співвідносить* реальні об’єкти з моделями геометричних фігур; *називає* елементи геометричних фігур; *моделює* геометричні фігури; *креслить* відрізки заданої довжини; *будує* прямокутник (квадрат) на аркуші в клітинку; *розрізняє* круг і коло; *вимірює* сторони геометричних фігур; *обчислює* довжину ламаної, периметр многокутника	Геометричні фігури об’ємні та плоскі. Прямокутник. Квадрат. Круг. Коло.

<table>
<tr><th colspan="2">Математичні задачі і дослідження</th></tr>
<tr><td>розв’язує прості і складені сюжетні задачі, у тому числі задачі з геометричним змістом;
створює допоміжну модель задачі різними способами;
обирає числові дані, необхідні і достатні для відповіді на запитання;
планує розв’язування (розв’язання) сюжетної задачі;
створює математичну модель задачі;
оцінює з допомогою вчителя правильність розв’язку задачі;
шукає різні способи розв’язування (розв’язання задачі);
складає сюжетні задачі на одну і дві дії;

виконує елементарні дослідження математичних закономірностей і залежностей з допомогою вчителя</td><td>Прості та складені сюжетні задачі, в тому числі геометричні, компетентнісно-зорієнтовані.

Навчальні дослідження</td></tr>
<tr><th colspan="2">Робота з даними</th></tr>
<tr><td>виділяє дані, вміщені в таблицях, графах, на схемах, лінійних діаграмах;
вносить дані до таблиць;
визначає, чи достатньо даних для розв’язання проблемної ситуації;
користується даними під час розв’язування практично зорієнтованих задач, в інших життєвих ситуаціях.</td><td>Виділення і впорядкування даних за певною ознакою</td></tr>
<tr><td colspan="2">Додаткові теми:
Раціональні способи додавання і віднімання (порозрядне додавання кількох чисел, прийом округлення кількох доданків тощо).
Таблиця Піфагора.
Подвійні числові нерівності.
Рівняння з одним невідомим.
Нестандартні задачі, які розв’язуються способом міркувань без виконання арифметичних дій; способом добору; процесуальні задачі; задачі на опрацювання даних, отриманих у процесі спостережень подій навколишнього світу (в житті суспільства, школи, природні явища). «Магічні фігури». Математичні ребуси.
Моделювання описаної в задачі ситуації за допомогою графів або таблиць</td></tr>
</table>

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА, СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ПРИРОДНИЧА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Пояснювальна записка

Зазначені освітні галузі реалізуються в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань:**

– формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);

– виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

– розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

– створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«Людина» (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«Людина серед людей» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«Людина в суспільстві» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«Людина і світ» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«Людина і природа» (пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Навчальна програма дає змогу вчителеві самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія, яка опиралась на наслідувальні механізми у розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, і передбачала пріоритетне використання зразків, алгоритмів, поетапного контролю й корекції, збагачується полісенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів і явищ природного і соціального оточення, спрямовуються у сферу пошукової діяльності.

На основі програми вчитель створює навчальний план для інтегрованого навчання за таким алгоритмом:

– визначення цілей навчання;
– створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей);
– структурування програми за темами;
– вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
– розроблення показників досягнення очікуваних результатів.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як от:

– дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне відмінне, до якого цілого воно належить);
– дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);
– дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно-наслідкових зв’язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов’язано?), догадка, висновок-узагальнення).

1 клас

105 годин (3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Людина (протягом року)	
Здобувач освіти: *усвідомлює* людину як частину природи і суспільства, її відмінності від інших живих істот; *розповідає* про себе, називає адресу проживання; *складає* словесний портрет «Який (яка) Я», «Чим відрізняюсь від інших», «Що я вмію», «Чого хочу навчитись»; *володіє* найпростішими гігієнічними навичками, навичками самообслуговування; *описує* можливі ризики для життя і здоров'я вдома, у школі, на вулиці; *розуміє* переваги акуратності, доброзичливості, чесності; *досліджує* свій організм	Людина – частина природи і суспільства. Пізнання себе, своїх можливостей; місце проживання, безпечна поведінка вдома і на вулиці. Органи чуття. Турбота про органи тіла, гігієнічні навички. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.
Людина серед людей (протягом року)	
цікавиться минулим своєї сім'ї; *розрізнює* минуле, сучасне, майбутнє (було – є – буде); *знає* склад сім'ї, імена членів сім'ї, де працюють батьки, хто вони за професією; *знає*, хто працює в школі; *має уявлення* про свої обов'язки як школяра, правила поведінки на уроці, на перерві; *доречно вживає* слова етикету (вітання, прохання, прощання, звертання, подяки, вибачення); *доброзичливо спілкується* з іншими в спільній діяльності; *розрізняє вчинки*, дає їм оцінку з погляду моральності; *має уявлення* про необхідність доброзичливого і уважного ставлення до старших; *використовує правила* культурної поведінки в громадських місцях, що ґрунтуються на врахуванні інтересів інших	Сім'я, школа. Поведінка в сім'ї, школі, громадських місцях. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці Стандарти поведінки в суспільстві. Поведінка в громадських місцях (транспорті, на вулиці, в храмі, в театрі, в бібліотеці). Моральні якості (доброзичливість, правдомовність, щирість, подільчивість). Спостереження в довкіллі. Організація досліджень. Розв'язання ситуацій морального вибору.

Продовження додатка 4

1	2
Людина в суспільстві (протягом року)	
знає назву країни, її столицю; *має* уявлення про зміст символів держави (прапор, герб, гімн, українська мова), історичні пам'ятки свого краю; *виявляє* зв'язки між людьми в суспільстві (хто про кого дбає, значення праці людей для добробуту країни; *орієнтується* у найближчому просторі; *долучається* до корисних справ громади	Громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання історії свого краю, символів держави. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.
Людина і світ (протягом року)	
має уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; *усвідомлює* необхідність доброзичливого ставлення до інших країн та народів, *цікавиться* відповідною інформацією; *наводить* приклади виробів, які допомагають людині в побуті, приклади винаходів людства	Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв народів, які проживають в Україні та за її межами. Досліди, спостереження в природі. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.
Людина і природа (протягом року)	
розпізнає тіла неживої і живої природи, рукотворні об'єкти; *розуміє* значення сонячного світла і тепла на Землі; *має уявлення* про повітря, воду, ґрунт, їх властивості, про різноманітність живих організмів, *розповідає* про добові та сезонні зміни в природі, *усвідомлює* причини їх повторюваності; *групує* об'єкти природи за однією ознакою; *встановлює* найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі, між живими організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами та господарською діяльністю людей; *розуміє* цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища;	Що належить до природи. Жива і нежива природа. Сонце і його вплив на живу і неживу природу. Спостереження за рослинами, тваринами, явищами природи та діяльністю людей у різні пори року.
обирає у найближчому оточенні те, що цікаво дослідити; *досліджує* об'єкти природи, використовуючи доступне обладнання (лупу, термометр, компас, лінійку тощо); *використовує* різні джерела для пошуку інформації про довкілля;	Дослідження властивостей тіл природи. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості.

1	2
розпізнає рукотворні тіла у найближчому оточенні; *називає* матеріали (деревина, гума, папір, метал тощо), з яких виготовляють рукотворні тіла; *дотримується правил* поведінки в природі, та *пояснює* їх іншим; *бере посильну участь* в природоохоронній діяльності	Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини. Охорона і збереження природи.

2 клас

105 годин (3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
1	**2**
Людина	
розповідає про себе та інших, висловлює свої вподобання; *описує* себе, свій характер, захоплення, що відрізняють від інших; *розпізнає* та описує небезпеку вдома або в школі; *ухвалює* рішення щодо простих побутових ситуацій з користю для здоров'я і безпеки; *пояснює*, від чого залежить безпека на вулиці, вдома, у школі; *визначає* здорові та шкідливі звички, правила догляду за органами тіла; *досліджує* зміни, що відбуваються; *досліджує* позитивні і негативні впливи на вибір здорової та безпечної поведінки; *досліджує* зміни, що відбуваються з людиною	Пізнання себе, своїх можливостей, здорова і безпечна поведінка. Частини тіла людини та їх функції. Турбота про здоров'я. Організація досліджень.
Людина серед людей	
пояснює, що може робити в сім'ї, серед однолітків, в школі; *дотримується* правил поведінки, що засвідчують повагу до інших; *доречно вживає* слова чемності; *надає допомогу*, коли просять та звертаються по неї; *висловлює* оцінні судження щодо вчинку, події, явищ; *добирає* докази до своїх висновків; *не порушує права* інших дітей, виявляє і засуджує вчинки, які ображають або принижують інших; *співпрацює* в групах для досягнення спільних цілей	Стандарти поведінки в суспільстві. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці.

1	2
Людина в суспільстві	
розпізнає державні символи України, шанобливо ставиться до них; *розпитує і збирає* інформацію про свій край і державу, історичні події, відомих осіб; *розпитує* старших про минуле, бере активну участь у спільних заходах державного значення; *дотримується* встановлених правил поведінки під час державних свят, класних, шкільних і громадських заходів	Громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, і символів держави. Внесок українців у світові досягнення. Славетні українці. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.
Людина і світ	
має уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; *усвідомлює* необхідність толерантного ставлення до інших країн і народів, цікавиться відповідною інформацією; *виявляє* інтерес до інформації про інші країни і народи; на конкретних прикладах *доводить* важливість взаємозв'язків і взаємодії між країнами; *виявляє* доброзичливе ставлення до людей інших національностей, до їхніх культур і звичаїв	Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв. Внесок українців у світові досягнення. Історичні події. Видатні історичні постаті. Розв'язання ситуацій морального вибору.
Людина і природа	
має уявлення про форму Землі, вплив Сонця на сезонні явища в природі, причини змін пір року; *називає* пори року та відповідні їм місяці, явища в живій та неживій природі у різні пори року, умови вирощування рослин; *наводить приклади* зв'язку людини і природи; *розпізнає* зміни в живій та неживій природі; органи рослин; тварин різних груп; *розрізняє* форми земної поверхні; *класифікує* за певними ознаками рослини і тварин своєї місцевості, тіла неживої природи; *визначає мету* досліження, *обирає* послідовність дій і обладнання для його виконання; *виконує дослідницькі завдання:* досліджує властивості повітря, води, ґрунту, гірські породи, рослини своєї місцевості; вимірює температуру повітря, води; спостерігає за тваринами, добовими і сезонними змінами у природі; визначає суттєві ознаки об'єктів неживої та живої природи на основі проведених досліджень;	Повітря. Вода. Водойми рідного краю. Форми земної поверхні. Гірські породи. Ґрунт, його властивості і значення. Будова і різноманітність рослин. Умови вирощування рослин. Тварини дикі та свійські. Спостереження за тваринами. Земля та її форма. Обертання Землі. Рік. Місяць. Доба. Вплив Сонця на сезонні явища в природі Пори року та їх ознаки. Особливості життя рослин та тварин у різні пори року.

1	2
фіксує результати досліджень доступними способами і *робить висновки;*	Спостереження за добовими і сезонним змінами у природі. Охорона природи. Зв'язок людини і природи. Червона книга України. Рукотворні тіла та матеріали, їх властивості. Використання рукотворних матеріалів у побуті. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.
дізнається про природу, використовуючи різні джерела інформації; *застосовує знання* про природу в навчальних і життєвих ситуаціях; *наводить приклади* виробів, які допомагають людині у побуті; *розповідає* про використання матеріалів на основі їх властивостей; *знаходить* інформацію про найважливіші винаходи людства, використовуючи різноманітні джерела; *робить висновок*: природа потребує охорони; *бере посильну участь* в природоохоронній діяльності.	

ІНФОРМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
ІНФОРМАТИКА

Пояснювальна записка

Метою навчання інформатиці є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій, формування інформатичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;

- формування вмінь описувати об’єкти реальної та віртуальної дійсності різноманітними засобами подання інформації;

- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема вмінь опрацьовувати текстову та графічну інформацію;

- формування у дітей початкового досвіду використання комп’ютерної техніки для розв’язування навчальних, творчих і практичних задач;

- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об’єктно-орієнтованого мислення учнів.

За результатами формування предметної компетентність випускники початкової школи повинні використовувати початкові знання вміння та навички для:

доступу до інформації (знання де шукати і як отримувати інформацію);

опрацювання інформації;

перетворення інформації із однієї форми в іншу;

створення інформаційних моделей;

оцінки інформації за її властивостями.

Програма побудована лінійно-концентрично (з горизонтальним поглибленням):

Рівні навчання / Засоби та об'єкти навчання / Змістові лінії	2 клас	3 клас	4 клас
	Графічний редактор	Текстовий редактор	Середовище програмування
Інформація. Дії з інформацією	☼	☼	☼, зокрема пошук інформації у мережі Інтернет
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	☼	☼	☼
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	☼	☼	☼
Об'єкт. Властивості об'єкта	☼	☼	☼
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання.	☼	☼	☼
Алгоритми	☼	☼	☼

2 клас

35 годин, 1 година на тиждень

Програмне забезпечення, яке використовується: графічний редактор (офлайн та онлайн версії), зокрема графічний редактор середовища Scratch

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Інформація. Дії з інформацією	
пояснює значення інформації для життя людини, наводить приклади із власного досвіду; *наводить приклади* значення інформації для себе особисто; *називає* органи чуття, якими людина отримує інформацію із навколишнього середовища; *наводить приклади* інформації у різних видах: текстовій, графічні, звуковій тощо; *розрізняє* правдиву і неправдиву інформацію, припущення і фантазію; *використовує* мережі для отримання інформації та спілкування під контролем дорослих; *оцінює* результати своїх навчальних досягнень	Навколишній світ та інформація. Види інформації за способом подання.

1	2
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	
розуміє, що комп'ютер та інші комп'ютерні пристрої це інструменти для виконання дій з інформацією; *наводить приклади* технічних засобів, що допомагають передавати інформацію, поширювати інформацію; *використовує* цифрові пристрої у близькому для себе середовищі; *пояснює,* чому і як потрібно захищати себе і цифрові пристрої; *звертається* за допомогою у випадку наявності проблем та збоїв у роботі комп'ютера; *оцінює* результати своїх навчальних досягнень	Комп'ютерна техніка, як засіб здійснення дій з інформацією.
Об'єкт. Властивості об'єкта	
Учень/учениця: *називає* об'єкти навколишнього світу, властивості конкретних об'єктів та значення властивостей; *описує* об'єкт називаючи його властивості та їх значення; *порівнює* об'єкти за значеннями властивостей; *спостерігає* за об'єктами, *визначає* спільні та відмінні ознаки/властивості; *наводить приклади* об'єктів, що відповідають заданим властивостям *оцінює* результати своїх навчальних досягнень	Створення простих геометричних моделей об'єктів за описом їх властивостей. Зміна значень властивостей об'єкта (колір контуру, колір фону, форма об'єкта)
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	
запускає знайомі програми; *завершує* роботу з програмою; *називає* інструменти малювання у графічному редакторі; *обирає* інструмент малювання для досягнення конкретного результату; *створює* не складні малюнки за зразком; *створює* зображення об'єктів що складаються з геометричних фігур та *змінює* значення властивостей; *вміє* змінити колір контуру або тла об'єкта обравши зразком колір іншого об'єкта за допомогою відповідних інструментів графічного редактора; *виконує* завдання із розфарбування або перефарбування малюнків; *пропонує* власні кольорові рішення малюнка; *пояснює* добір кольорів; *оцінює* результати своїх навчальних досягнень	Меню комп'ютерної програми. Огляд різних прикладів меню. Інструменти комп'ютерних програм. Графічний редактор. Інструменти графічного редактора та їх налаштування. Створення та редагування не складних малюнків. Добір кольорової гами малюнка Збереження малюнків
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
об'єднує об'єкти за їх властивостями або значеннями властивостей; *створює* візуальну відповідь простих та складених геометричних задач;	Перенесення фрагментів малюнка. Виділення і впорядкування даних за

1	2
виділяє та *переносить* фрагменти малюнка; *створює* графічні відповіді до навчальних завдань; *знаходить* приклади повторення і послідовності дій у повсякденній діяльності, близькому для себе середовищі; *визначає* закономірність об'єктів; *відтворює* послідовність об'єктів із заданою закономірністю; *оцінює* результати своїх навчальних досягнень	певною ознакою. Прості та складені сюжетні геометричні задачі. Копіювання фрагментів малюнку.
Лінійні алгоритми	
Учень/учениця: *визначає* послідовність кроків для виконавців*;* *знаходить помилки* у алгоритмах; *визначає* результат виконання лінійного алгоритму побудови простого геометричного зображення; *створює* малюнок за лінійним алгоритмом; *пропонує* власні алгоритми створення не складних геометричних зображень; *оцінює* результати своїх навчальних досягнень	Створення малюнків за готовими алгоритмами Складання власних графічних алгоритмів
Додаткові теми: онлайн графічні редактори, редагування малюнків за допомогою програмного забезпечення смартфонів.	

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ

Пояснювальна записка

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Метою навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;
- виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-прикладному мистецтві;
- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;
- вироблення навичок застосовувати традиційні та сучасні технології, раціонально використовувати матеріали;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Продовження додатка 4

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Змістова лінія «**Інформаційно-комунікаційне середовище**» охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробах; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія «**Середовище проектування**» спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору особисто привабливих об'єктів праці; дизайнерське проектування, моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їх властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія «**Середовище техніки і технологій**» передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів.

Змістова лінія «**Середовище соціалізації**» спрямована на формування здатності оцінювати та презентувати результати проектно-технологічної діяльності, обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благочинної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

1 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст освіти**
1	**2**
Інформаційно-комунікаційне середовище (протягом року)	
спостерігає за природними об'єктами; *збирає* і *заготовляє* природні матеріали; *дотримується* правил внутрішнього розпорядку,	Природне середовище України. Природні матеріали рідного краю.
безпеки праці та санітарних норм під час занять; *організовує* робоче місце; *виготовляє* поетапно вироби з природних матеріалів за зображеннями або творчим задумом з допомогою дорослих;	Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять. Організація робочого місця. Матеріали, інструменти та пристосування. Вироби з природних матеріалів.

1	2
розрізняє вироби декоративно-прикладного мистецтва; *описує* приклади виробів з різних джерел інформації (підручник, фотографії, каталоги, посібники, Інтернет-ресурси, музеї, фільми, мультфільми та ін.); *називає* та *обговорює* матеріали, корисність та естетичну цінність різних виробів у групі;	Приклади виробів декоративно-прикладного мистецтва (витинанка, гончарство, ткацтво, різьблення, писанкарство, аплікація, вишивка та ін.).
розпізнає матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробів візуально та на дотик; *пояснює* доцільність використання матеріалів вторинної переробки для збереження природних ресурсів (водоймищ, лісу, тварин, корисних копалин тощо);	Види матеріалів (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солене тісто, нитки, дріт, пластик та ін.).
розрізняє основні креслярські інструменти, лінії, види графічних зображень; *читає* елементарні графічні зображення; *складає* пласкі та об'ємні геометричні форми, вироби з деталей конструкторів або інших готових елементів (архітектурні споруди, транспортні засоби, роботи та ін.) з допомогою дорослих, самостійно, в парі або в групі	Елементи графічної грамоти. Види конструкторів, навчальних наборів (LEGO, мозаїка, конструктор із дерева, металу, магнітний, банчем (конструктор-липучка) та ін.)
Середовище проектування (протягом року)	
продукує ідеї для вибору особисто привабливого об'єкта праці; *вибирає* обґрунтовано об'єкт праці із запропонованих з допомогою вчителя; *пояснює* функціональну та естетичну цінність обраного для проектування і виготовлення виробу; *розглядає* моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); *здійснює* розмічання ліній на папері і картоні; *описує* усно модель спроектованого виробу; *пояснює* способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, ґудзиками, намистинами тощо); *добирає* матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробу, зокрема і вторинні (природні, штучні і синтетичні); *розрізняє* традиційні і сучасні технології виготовлення виробів (аплікація, ліплення, писанкарство, квілінг тощо); *читає* графічні зображення для поетапного виготовлення виробу з допомогою дорослих	Виявлення проблеми. Обґрунтований вибір об'єкта праці для його проектування і виготовлення. Дизайнерське проектування – моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт та ін.). Графічні зображення для поетапного виготовлення виробу пласкої та об'ємної форми

1	2
Середовище техніки і технологій (протягом року)	
працює з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії;	Ручні інструменти та пристосування, органайзери.
виготовляє поетапно корисний й естетичний виріб за визначеною послідовністю самостійно або з допомогою дорослих;	Виготовлення виробу за інструкційними картками з графічними зображеннями.
розмічає деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів та *вирізує* їх; *розміщує* деталі виробу на площині; *застосовує* нероз'ємні з'єднання (склеювання, причіплювання /пластилін, глина/ та ін.); *оздоблює* деталі виробу із використанням традиційних та сучасних технологій;	Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв'язування, ліплення тощо).
раціонально використовує матеріали (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солене тісто, нитки, дріт, пластик та ін.), зокрема і вторинні з допомогою дорослих	Раціональне розмічання та обробка матеріалів
Середовище соціалізації (протягом року)	
пояснює корисність та естетичність створеного виробу; *презентує* результати власної або колективної проектно-технологічної діяльності, обговорює їх з іншими; *долучається* спільно з батьками до благочинної діяльності в групах зі створеними виробами, зокрема для українських воїнів; *умотивовує* необхідність робити подарунки, допомагати іншим;	Соціальна цінність виконаного індивідуального або колективного проекту, Презентабельність та реклама. Діяльність в групах та середовищі Благочинна діяльність для задоволення потреб оточуючих..
розрізняє професії дорослих у сім'ї та родині в сфері матеріального і нематеріального виробництва; *виконує* трудові дії в побуті: доглядає за одягом та взуттям (зав'язування шалика, пояса, шнурків), домашніми тваринами, рослинами, ремонтує незначні пошкодження книг, іграшок, готує та сервірує нескладні страви (чай, канапка) за наочним прикладом та допомогою дорослих або спільно із старшими учнями	Світ професій. Побутове самообслуговування

2 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст освіти**
1	**2**
Інформаційно-комунікаційне середовище	
досліджує природні матеріали за формою, кольорами, властивостями (візуально, на дотик); *порівнює* природні і рукотворні форми;	Природне і штучне середовище. Матеріали. Спостереження, імітація, фантазування.
дотримується правил внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять;	Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять.
організовує робоче місце; *створює* поетапно композицію та вироби з природних матеріалів за зображеннями, зразком або власним задумом;	Організація робочого місця. Інструменти та пристосування. Моделі-аналоги.
порівнює традиційні і сучасні вироби декоративно-прикладного мистецтва за матеріалами, техніками виконання, функціональними та естетичними властивостями; *розрізняє* основні види народних декоративних візерунків, орнаментів; *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до виробів декоративно-прикладного мистецтва;	Характеристики традиційних і сучасних виробів декоративно-прикладного мистецтва, знайомство з народними умільцями свого краю (реально або віртуально).
розрізняє види матеріалів та називає сфери їх використання; *досліджує* властивості матеріалів візуально та на дотик; *аргументує* доцільність використання вторинних матеріалів для збереження навколишнього середовища;	Властивості матеріалів (природні матеріали, папір, картон, пластилін, полімерна глина, солене тісто, тканина, нитки, шнури, дріт, пластик, пінопласт та ін.).
моделює виріб з деталей конструктора за графічними зображеннями або власним задумом (самостійно, в парі або в групі)	Конструктори, навчальні набори з графічними зображеннями, інструкційними картками
Середовище проектування	
продукує ідеї для вибору об’єкта праці та обговорює їх з іншими; *оцінює* проектні ідеї – власні та інших; *пояснює* вибір особисто привабливого об’єкта праці, відповідаючи на запитання дорослих; *обдумує* план реалізації задуму в матеріалі;	Виявлення проблеми. Вибір об’єкта праці для його проектування і виготовлення.

1	2
прогнозує, яким має бути виріб, його функціональну і естетичну цінність; *порівнює* моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); *моделює* виріб з елементами фантазування; *описує* модель свого виробу; *пояснює* способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, ґудзиками, намистинами тощо); *добирає* матеріали для виготовлення виробу, застосовує вторинні матеріали;	Дизайн-проектування – моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт та ін.). Графічні зображення для послідовного виготовлення виробу пласкої та об'ємної форми.
використовує традиційні та сучасні технології виготовлення виробів (комбінована аплікація, оригамі, кірігамі, квілінг, витинанка тощо); *пояснює* визначену послідовність виготовлення спроектованого виробу за зображеннями	Поетапне проектування технології виготовлення виробу
Середовище техніки і технологій	
працює з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії;	Ручні інструменти та пристосування.
виготовляє поетапно виріб за визначеною послідовністю; *здійснює* розмічання ліній на папері і картоні *розмічає* деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів; *з'єднує* деталі та *оздоблює* їх з використанням традиційних та сучасних технологій; *дотримується* послідовності виготовлення виробу з допомогою вчителя;	Виготовлення виробу за графічними зображеннями. Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв'язування, ліплення тощо).
раціонально використовує матеріали, зокрема і вторинні	Раціональне використання матеріалів
Середовище соціалізації	
обґрунтовує соціальну, функціональну та естетичну цінність створеного виробу; *оцінює* та *презентує* результати власної проектно-технологічної діяльності; *обговорює* результати з іншими;	Цінність виконаного проекту для соціальної сфери. Презентабельність та реклама.
долучається до благочинної діяльності в групах з власноруч створеними виробами; *умотивовує* необхідність робити подарунки, допомагати іншим, бережливо ставитися до природного середовища;	Благочинна та природоохоронна діяльність в групах та середовищі.

1	2
висловлює емоційно-ціннісне ставлення до професій дорослих у сім'ї та родині своїх друзів, однокласників;	Світ професій соціальної сфери.
виконує трудові дії в побуті: дрібний ремонт, доглядає за одягом та взуттям (упорядкування, чищення, пришивання ґудзика та ін.), засобами гігієни, іграшками, домашніми тваринами, рослинами, готує та сервірує нескладні страви за наочним прикладом з допомогою дорослих або спільно із старшими учнями, дотримується культури поведінки за столом, гостинно пригощає батьків, друзів тощо	Побутове самообслуговування

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Пояснювальна записка

Метою навчання образотворчого мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови образотворчого мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори образотворчого мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах,

обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Образотворче мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності *(вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною)*.
- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення розмірів тощо) *(математична компетентність)*.
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами образотворчого мистецтва *(компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність);* самостійного (чи за допомогою дорослого)використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення *(інформаційно-комунікаційна компетентність);*
- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) *(громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);*
- опанування народних традицій, образотворчого мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів *(культурна компетентність)*
- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень *(підприємливість та фінансова грамотність);*
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї *(інноваційність)*.

1 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Художньо-творча діяльність (протягом року)	
Здобувач освіти: *відтворює* прості форми предметів і об'єктів довкілля фарбами (акварель, гуаш), графічними та пластичними матеріалами;	Використання різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків

1	2
розміщує пропорційно зображення, використовуючи всю площину аркуша; *компонує (з* допомогою учителя) *зображення* у форматі (вертикальний, горизонтальний); *створює* елементарний стрічковий візерунок, прості декоративні розписи; *використовує* у роботі основні, похідні, теплі й холодні кольори; *змішує та розбавляє* водою фарби для отримання різних відтінків кольорів; *користується фарбами* (акварель, гуаш), олівцями (кольоровими, восковими), пластиліном, фломастерами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо;	для створення візуальних образів. Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Елементарне компонування елементів композиції (площинної, об'ємної). Вирізування, конструювання з паперу
спостерігає різноманітність і красу природних форм, рослин, птахів, тварин у навколишньому середовищі; *досліджує* і виявляє цікаве, незвичайне у довкіллі; *наводить приклади* геометричної подібності природних та штучних об'єктів; *працює* (вирізує, конструює) з папером, з природнім матеріалом; *дотримується* правил безпеки життєдіяльності; *експериментує* з кольорами, лініями, формами тощо *прикрашає (*за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається;	Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів. Дотримання охайності та правил безпеки життєдіяльності. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Прикрашення місця, де навчається, живе. Використання образотворчої діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.

1	2
Сприймання та інтерпретація мистецтва (протягом року)	
сприймає твір мистецтва та *висловлює* враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям;	Сприймання творів образотворчого мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.
визначає колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та учнівських робіт; *порівнює* музичні та візуальні образи; *помічає* красу в довкіллі; *орієнтується у* видах театру (ляльковий, музичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм) *називає* твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій	Визначення засобів виразності твору мистецтва. Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Знайомство з деякими видами театру та кіномистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення
Комунікація через мистецтво (протягом року)	
презентує результати власної творчості (демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо);	Презентація та характеристика власних творчих досягнень.
бере участь у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (виставках	Колективне виконання творчого задуму
інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо;	(оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо). Проведення шкільних мистецьких заходів (виставок, інсценізацій тощо).
дотримується правил творчої співпраці *вербально описує* свій творчий задум; *визначає*, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано	Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

2 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Художньо-творча діяльність	
проявляє інтерес до творів мистецтва та мистецької діяльності*;* *виконує* прості живописні, графічні, декоративні, пластичні композиції;	Малювання графічними матеріалами, фарбами.
складає та розташовує на площині (в просторі) окремі елементи зображень (форм) в просту композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну, просторову); відповідно задуму*, обирає* формат (вертикальний, горизонтальний) композиції; *використовує* всю площину аркуша; *використовує* основні, похідні, ахроматичні, теплі й холодні кольори; *утворює* відтінки кольорів; *експериментує* з кольорами, лініями, формами тощо; *користується* художніми та природними матеріалами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо;	Розміщення зображень на аркуші, у просторі, компонування елементів композиції (площинна, об'ємна). Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Використання різних ліній, плям, форм, кольорів та їх відтінків для створення візуальних образів.
працює (вирізує, конструює) з папером, з природними матеріалами; *дотримується* правил техніки безпеки; *бере участь у прикрашенні* середовища, в якому живе і навчається;	Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів. різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо).

1	2
	Ліплення з пластичних матеріалів різними прийомами і способами. Прикрашення місця, де навчається, живе. Організація робочого місця. Дотримання охайності та правил техніки безпеки.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
сприймає твір мистецтва та *висловлює* враження, добираючи із запропонованих слова, які співзвучні особистим емоціям;	Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.
визначає колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та учнівських робіт;	Визначення засобів виразності твору.
порівнює музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля;	Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням.
розрізняє види театру (ляльковий, музичний, драматичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм); *використовує* театральну термінологію (сцена, актор, костюм, декорація);	Знайомство з деякими видами театру (ляльковий, музичний, драматичний), кіномистецтва (кінофільм, мультфільм (графічна, пластична, лялькова анімація).
виявляє твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій	Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення та поліпшення емоційного стану.

1	2
Комунікація через мистецтво	
виявляє (з допомогою вчителя) та бере участь в обговореннях інформації, отриманої з творів мистецтва;	Виховні ситуації: обговорення (з допомогою вчителя) інформації – сюжетів, характерів персонажів тощо, отриманої з творів мистецтва.
презентує результати власної творчості (демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо); *вербально описує* свій творчий задум; *визначає*, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано; *готовий / -а* до того, що може не вийти з першого разу так, як задумав / -ла; *виявляє* досягнення у художньо-творчій діяльності однолітків;	Презентація та характеристика власних творчих досягнень.
бере участь у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва; *обговорює* з однолітками свої враження від творів різних видів мистецтва відомих митців, від дитячої творчості;	Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флеш-моби тощо). Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо)
дотримується правил взаємодії і творчої співпраці.	Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Пояснювальна записка

Метою навчання музичного мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та

міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови музичного мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори музичного мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Музичне мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від музичного мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності *(вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною)*.
- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для визначення метру, запису ритму тощо) *(математична компетентність)*.
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами музичного мистецтва *(компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність);*
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення *(інформаційно-комунікаційна компетентність);*
- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання музичного мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) *(громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з*

ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);

– опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів *(культурна компетентність)*;

– проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень *(підприємливість та фінансова грамотність);*

– виявлення бажання впроваджувати нові ідеї *(інноваційність).*

1 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Художньо-творча діяльність (протягом року)	
співає вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері; *дотримується* правил співу (постава, дихання)	Спів. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики.
створює елементарний ритмічний супровід до пісні; *виконує* пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів; *відтворює* прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей); *добирає* тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; *грає* в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); *імпровізує* голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; *орієнтується* в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту);	Інсценізація пісень, створення театралізованих образів. Гра на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо): створення елементарного ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо. Знайомство з нотним записом (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах І октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма). Використання музичної діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.

Продовження додатка 4

1	2
виконує нескладні ролі, етюди-наслідування; *вправляється* над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жесту, перевтілюючись у різних персонажів; *розуміє* правила поведінки в театрі; *рухається* в ритмі і темпі музики, *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом); *орієнтується* у просторі; *придумує* образи і *створює* їх знайомими засобами мистецької виразності; *імпровізує* засобами пантоміми (міміка, жести); *виконує* твори мистецтва (співає, танцює, декламує тощо), які подобаються; *називає* свої уподобання у мистецтві	Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести).
Сприймання та інтерпретація мистецтва (протягом року)	
сприймає твір музичного мистецтва та *висловлює* враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям; *визначає* темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру), характеризує мелодію;	Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.
порівнює музичні та візуальні образи; *помічає* красу в довкіллі; *орієнтується у* видах театру (лялькový, музичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм) *називає* твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій	Визначення засобів виразності твору музичного мистецтва. Знайомство з деякими видами театру та кіномистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення
Комунікація через мистецтво (протягом року)	
презентує результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи тощо); *бере участь* у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо;	Презентація та характеристика власних творчих досягнень. Колективне виконання творчого задуму (створення колективних художніх композицій тощо).

1	2
дотримується правил творчої співпраці *вербально описує* свій творчий задум; *визначає*, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано	Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, інсценізацій тощо). Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

2 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
1	**2**
Художньо-творча діяльність	
співає вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері, темпі, динаміці; *дотримується* правил співу (постава, дихання, інтонація) *виконує* пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою, виразним інтонуванням; добирає реквізит; *створює* варіанти ритмічного супроводу до пісні;	Спів (співацька постава, дихання, інтонація, дикція).
відтворює прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей), зокрема у різних темпах; *обирає* тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; *грає* в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); *придумує* образи і *створює* їх знайомими засобами музичної виразності;	Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо.
імпровізує голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; *орієнтується* в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту);	Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики.

1	2
	Інсценізація пісень, створення театралізованих образів. Знайомство з нотною грамотою (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах І октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма).
виконує нескладні ролі, етюди-наслідування; *вправляється* над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жесту, перевтілюючись у різних персонажів; *рухається* в ритмі і темпі музики, *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом); *орієнтується* у просторі; *дотримується* правил поведінки в театрі; *імпровізує* засобами пантоміми (міміка, жести); *вирізняє* види мистецької діяльності, звернення до яких поліпшує його/ її настрій	Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести). Використання видів мистецької діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
сприймає твір мистецтва та *висловлює* враження, добираючи із запропонованих слова, які співзвучні особистим емоціям;	Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.
визначає темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру, окремих музичних інструментів (сопілка, бубон, барабан, скрипка, бандура, фортепіано тощо)), характеризує мелодію;	Визначення засобів виразності твору.
порівнює музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля;	Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім трактуванням.

1	2
розрізняє види театру (ляльковий, музичний, драматичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм); *використовує* театральну термінологію (сцена, актор, костюм, декорація);	Знайомство з деякими видами театру (ляльковий, музичний, драматичний), кіномистецтва (кінофільм, мультфільм (графічна, пластична, лялькова анімація).
виявляє твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій	Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення та поліпшення емоційного стану.
Комунікація через мистецтво	
виявляє (з допомогою вчителя) та бере участь в обговореннях інформації, отриманої з творів мистецтва;	Виховні ситуації: обговорення (з допомогою вчителя) інформації – сюжетів, характерів персонажів тощо, отриманої з творів мистецтва.
презентує результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи тощо); *вербально описує* свій творчий задум; *визначає*, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано; *готовий / -а* до того, що може не вийти з першого разу так, як задумав / -ла; *виявляє* досягнення у художньо-творчій діяльності однолітків;	Презентація та характеристика власних творчих досягнень.
бере участь у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва;	Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флеш-моби тощо); Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо)

1	2
обговорює з однолітками свої враження від творів різних видів мистецтва відомих митців, від дитячої творчості; *дотримується* правил взаємодії і творчої співпраці.	Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Пояснювальна записка

Метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров'я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні ігри за спрощеними правилами;

– розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров'я та фізичного розвитку;

– використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;

– формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;

– розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно-гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей, бажання керуватися правилами безпечної і чесної гри, уміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

1 клас

105 годин (3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Рухова діяльність (протягом року)	
Здобувач освіти: *має уявлення* про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини;	Фізична культура як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини.
розуміє терміни з предмету «фізична культура»;	Терміни з предмету «фізична культура».

Продовження додатка 4

1	2
пояснює значення фізичних вправ для формування правильної постави;	Фізичні вправи – засіб формування правильної постави
називає життєво важливі способи пересування людини;	Життєво важливі способи пересування людини.
виконує організовуючі вправи: команди на шикування в шеренгу, колону по одному, в коло; розмикання на інтервал; загальнорозвивальні вправи без предмета (імітаційного характеру) та з предметами; комплекс вправ ранкової гігієнічної гімнастики, присідання тощо;	Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи;
виконує ходьбу на носках, на п'ятах, з високим підніманням стегна, у напівприсіді, у присіді, з різними положеннями рук, ходьбу «змійкою»; біг з високим підніманням стегна, із закиданням гомілок із зміною напряму і різних вихідних положень; танцювальні кроки; танцювальні імпровізаційні вправи; лазіння по горизонтальній та похилій гімнастичній лаві; по гімнастичній стінці у різних напрямах; перелізання через перешкоду;	Вправи для оволодіння навичками пересувань.
виконує вправи з малим м'ячем; вправи з великим м'ячем;	Вправи для опанування навичок володіння м'ячем.
володіє елементарними навичками виконання стрибків: на місці на одній нозі, на двох ногах з просуванням уперед, назад, у присіді правим та лівим боком; стрибки в глибину; стрибки у висоту; стрибки у довжину з місця поштовхом однієї і двох ніг; *виконує* вправи для розвитку фізичних якостей: сили – підтягування у висі лежачи та у висі (хлопці), згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лави та від підлоги (хлопці); швидкості – повторний біг на 3–4х10 м; пришвидшення з різних вихідних положень; витривалості – біг почергово з ходьбою; пересування на лижах; нахили тулуба в різних напрямах у положенні стоячи, пружні нахили у положенні сидячи; «напівшпагат», «шпагат»; координації – пересування по підвищеній і обмеженій за площиною опорі, «човниковий» біг 4х9 м, 3х10 м; *виконує* загальнорозвивальні вправи без предметів на місці; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу; згинання та розгинання верхніх кінцівок, колові рухи руками у фронтальній та сагітальній площині; загальнорозвивальні вправи в русі: різновиди ходьби,	Вправи для оволодіння навичками стрибків. Вправи для розвитку фізичних якостей. Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості

1	2
бігу, стрибків; вправи на координацію; загальнорозвивальні вправи з предметами;	
Ігрова та змагальна діяльність (протягом року)	
бере участь у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор;	Рухливі ігри та естафети.
дотримується правил безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності.	Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.

2 клас

105 годин (3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
1	2
Рухова діяльність	
розуміє значущість рухового режиму для зміцнення здоров'я та фізичного розвитку;	Руховий режим дня молодшого школяра.
пояснює значення і правила ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурних хвилинок та фізкультурних пауз для фізичного розвитку та здоров'я людини; значущість загартування як засобу зміцнення здоров'я;	Значення і правила виконання ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилинки та фізкультурної паузи.
дотримується рухового режиму протягом дня; *називає* основні фізичні якості людини, фізичні вправи та їх вплив на формування фізичних якостей;	Рухова активність протягом дня. Фізичні вправи та їх вплив на формування фізичних якостей.
дотримується правил особистої гігієни в режимі дня;	Правила особистої гігієни молодшого школяра.
виконує організовуючі вправи команди на розмикання й змикання приставними кроками, перешикування із колони по одному в колону по три (чотири);	Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи:
добирає та виконує загальнорозвивальні вправи: комплекси вправ ранкової гімнастики без предмета (імітаційного характеру), з м'ячем, скакалкою; комплекси фізкультурних пауз та фізкультурних хвилинок; *виконує* присідання; виси; підтягування у висі (хлопці), у висі лежачи (дівчата); елементи акробатики;	а) загальнорозвивальні вправи; б) положення тіла у просторі: сіди, упори, виси, елементи акробатики.

1	2
володіє навичками пересувань: ходьба широкими кроками, зі зміною частоти кроку; ходьба із пришвидшенням та уповільненням, приставним кроком правим і лівим боком; біг; біг почергово з ходьбою; танцювальні кроки; лазіння; подолання штучних перешкод;	Вправи для оволодіння навичками пересувань.
володіє навичками виконання вправ з малим м'ячем: метання малого м'яча у щит; метання малого м'яча у горизонтальну ціль; метання малого м'яча з-за голови на дальність;	Вправи для опанування навичок володіння малим м'ячем.
виконує вправи з великим м'ячем: кидки м'яча знизу із положення сидячи та стоячи, передавання і ловіння м'яча двома руками від грудей (у колі, парах, трійках), передача м'яча двома руками з ударом об підлогу; ведення м'яча правою та лівою рукою з одночасними кроками; зупинки м'яча, що котиться, підошвою та внутрішньою стороною ступні, удари внутрішньою стороною ступні по м'ячу, що котиться; ведення м'яча внутрішньою та зовнішньою частинами підйому (по прямій, по дузі, між стійками);	Вправи з великим м'ячем.
виконує стрибки на місці з поворотами на 45, 90, 180 градусів по «купинах»; стрибки зі скакалкою; стрибки через довгу скакалку, яка обертається вперед; стрибки у глибину з висоти до 80 см з м'яким приземленням; стрибки у висоту; стрибки через перешкоди висотою до 50 см поштовхом однією та двома ногами; стрибки у висоту з прямого розбігу (через гумову мотузку); стрибки у довжину тощо;	Вправи для оволодіння навичками стрибків.
виконує фізичні вправи для розвитку фізичних якостей: сили – загальнорозвивальні вправи з гімнастичними палицями; кидки баскетбольного м'яча з-за голови із різних положень; лазіння по горизонтальній гімнастичній лаві однойменним та різнойменним способами (без допомоги ніг); багатоскоки; стрибки через перешкоди; підтягування у висі та у висі лежачи (хлопці); пересування у положенні сіду, зігнувши ноги (у різних напрямах); швидкості – пришвидшення з різних вихідних положень, повторний біг 3–10 м, біг із пришвидшеннями за сигналом; стрибки зі скакалкою; витривалості – біг у чергуванні з ходьбою до 1000 м, біг на дистанцію до 500 м малої інтенсивності; гнучкості – махові рухи правою і лівою ногою у бічній і лицьовій площині, стоячи біля опори та під час ходьби; прогинання та вигинання тулуба у положенні упору	Вправи для розвитку фізичних якостей.

1	2
стоячи на колінах; пружні похитування у положенні випаду; прогинання тулуба у положенні лежачи на животі; координації – подолання перешкод, ходьбу на носках, ходьба по підвищеній і обмеженій за площиною опорі з різними положеннями рук; пересування із підкиданням дрібних предметів; вправи зі зміною положення тіла у просторі; розслаблення м'язів рук, ніг, тулуба у різних положеннях;	
добирає та *виконує* фізичні вправи для формування правильної постави і профілактики плоскостопості: загальнорозвивальні вправи на місці без предметів; вправи для м'язів шиї, нахили та повороти голови; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу: згинання та розгинання верхніх кінцівок, кругові рухи руками, нахили в сторони, пружні рухи;	Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості.
виконує загальнорозвивальні вправи в русі: ходьба, біг, стрибки, випади, повороти тулуба під час бігу, ходьба з різними положеннями рук; вправи на координацію; загальнорозвивальні вправи з предметами: з гімнастичними палицями, м'ячами, зі скакалками, обручами, мішечками піску на голові під час ходьби; загальнорозвивальні вправи на відчуття правильної постави;	Загальнорозвивальні вправи в русі, з предметами, вправи на відчуття правильної постави; вправи для профілактики плоскостопості.
Ігрова та змагальна діяльність	
бере участь у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор; *дотримується правил* безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності.	Рухливі ігри та естафети. Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.

Директор школи І. Єрмак

Додаток 5

Програми з навчальних предметів для 1-2х класів для початкових класів, які навчаються за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»

Мовно-літературна освітня галузь (українська мова та література)

Мова – унікальне явище культури, що є не тільки засобом спілкування, а й засобом засвоєння, зберігання й передачі знань, досвіду поколінь, віддзеркаленням ментальності народу, його душею. У мові виявляється свідомість як окремої людини, так і нації загалом.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти **метою** мовно-літературної освітньої галузі (українська мова та література) у науково-педагогічному проекті «Інтелект України» визнано формування в учнів 1-2-х класів системи ключових компетентностей (комунікативної, громадянської, соціальної, культурної, навчання протягом життя тощо), загальнопредметних (мовленнєвої, мовної, читацької тощо) і предметних (компетентностей у галузі фонетики, орфоепії, орфографії, лексикології, будови слова, морфології, синтаксису, стилістики, культури мовлення, теорії та історії літератури тощо) в органічній єдності всіх їх компонентів – цінностей і ставлень, знань, умінь і навичок, досвіду діяльності, а також наскрізних умінь (читання з розумінням, висловлення власної думки усно й письмово, критичного та системного мислення, здатності логічно обґрунтовувати позицію, творчості, ініціативності, конструктивного керування емоціями, здатності співпрацювати з іншими людьми).

Загальні результати опанування учнями змісту мовно-літературної галузі (українська мова та література)

Згідно з Державним стандартом початкової освіти випускник/випускниця 2-го класу:

1) взаємодіє з іншими усно, сприймає та використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

2) аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її; сприймає художній текст як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду;

3) висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими письмово та в режимі онлайн, дотримується норм літературної мови;

4) досліджує індивідуальне мовлення – своє та інших, використовує це для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

Відповідно до окресленої мети і завдань мовно-літературної освіти учнів 1-2-х класів виокремлено такі **змістові лінії**: «Взаємодію усно», «Читаю», «Взаємодію письмово», «Досліджую мовні та мовленнєві явища».

До провідних завдань змістової лінії ***«Взаємодію усно»*** належить формування в учнів усної комунікативної компетентності як органічної складової соціальної компетентності, а саме: цінностей, ставлень, знань, умінь, навичок і досвіду

ефективного усного спілкування (слухання, монологічного та діалогічного мовлення).

Змістова лінія ***«Читаю»*** передбачає формування в учнів компетентності в галузі раціонального читання як інтегрованого особистісного утворення, що виявляється в розвитку мотивації до читацької діяльності, розумінні цінності читання в житті людини, наявності знань щодо особливостей читацької діяльності та шляхів підвищення її ефективності, здатності читати швидко з повним розумінням прочитаного та запам'ятовувати важливу інформацію, в умінні свідомо обирати тексти для читання, переказувати їх, аналізувати та інтерпретувати як у логічному, так і в емоційно-чуттєвому контекстах, у спроможності до літературної та інших видів творчості з урахуванням ідей, ставлень, міркувань, емоцій, що викликані прочитаним.

Змістова лінія ***«Взаємодію письмово»*** спрямована на формування в учнів компетентності в галузі писемного мовлення, що виявляється в їхньому прагненні та здатності створювати письмові висловлення (зокрема, онлайн-повідомлення) відповідно до норм літературної мови та з урахуванням їхньої мети, адресата, особливостей різних типів і жанрів, а також редагувати письмові тексти.

Змістова лінія ***«Досліджую мовні та мовленнєві явища»*** спрямована на формування в учнів прагнення та здатності вивчати мовлення як процес використання мови під час спілкування й удосконалювати власне мовлення, аналізуючи здобуту інформацію, а також досліджувати українську мову як засіб людського спілкування і галузь наукового знання, використовуючи результати дослідження у власній мовленнєвій діяльності.

Змістові лінії реалізуються через навчальний предмет «Українська мова» (6 год/тижд.) та інтегрований курс «Я пізнаю світ», в якому на мовно-літературну освітню галузь (література) у 2 класі відведено 1 год/тижд. Загальна кількість навчальних годин, що виділяються на мовно-літературну освітню галузь (українська мова та література), – 7 год/тижд.

На уроках української мови і предмета «Я пізнаю світ» реалізуються інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, STEM-освіти, раціонального читання, повного засвоєння навчальних одиниць, збагачення освітнього процесу.

Українська мова

2 клас 245 годин (7 год/тижд.)

Результати навчання і пропонований зміст

1-2-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія «Взаємодію усно» *(упродовж року)*	
Здобувач освіти: - сприймає усну інформацію; - перепитує, виявляючи	**Здобувач освіти:** - після одного прослуховування тексту, звучання якого триває 2–3 хв, - *відповідає* на запитання, що відображають складові

1	2
увагу; доречно реагує	фактичного змісту тексту (хто? що? де? коли?) та послідовність подій; - *демонструє* навички активного слухання під час діалогічного мовлення
Здобувач освіти: відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно	**Здобувач освіти:** - усно *переказує* сприйняті на слух тексти обсягом 40-50 слів з опорою на допоміжні матеріали (план, ілюстрації, опорні слова, словосполучення); - *відтворює* після одного прослуховування зміст інструкції, що стосується виконання навчальних дій чи ігрових завдань; - *малює* та *добирає* ілюстрації до почутого; - *презентує* почуту інформацію у вигляді схематичних малюнків і таблиць; - *відтворює, розігрує* діалоги з аудіовізуальних фрагментів
Здобувач освіти: виокремлює цікаву для себе інформацію; передає її іншим	**Здобувач освіти:** - *розповідає,* що саме зацікавило в повідомленні; - *ініціює* та *підтримує* дискусію, що спрямована на обговорення цікавих моментів усного повідомлення; - *використовує* алгоритм наведення аргументації; - *дотримується* правил ведення дискусії
Здобувач освіти: розпізнає ключові слова і фрази в усному пові-домленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому зацікавила інформація; з допомогою вчителя виявляє очевидні ідеї в простих текстах, медіатекстах	**Здобувач освіти:** - *називає* ключові слова і фрази в усному висловленні, *виділяє* їх інтонаційно під час відтворення усного повідомлення; - *обґрунтовує,* чому почута інформація є цікавою; - *виокремлює* основні ідеї в почутій інформації
Здобувач освіти: висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації	**Здобувач освіти:** - *висловлює* власну думку про персонажів, факти, події в почутій інформації, *обґрунтовує* її; - *знаходить* джерела інформації (зокрема, *звертається* оцінити почуте до авторитетних дорослих), щоб мати змогу критично

1	2
Здобувач освіти: висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлення було зрозумілим і цікавим для інших; правильно вимовляє та наголошує загальновживані слова у своєму висловленні	**Здобувач освіти:** - *висловлює* в коректній формі власні погляди на предмет обговорення; - *дотримується* правил наведення аргументів, щоб переконати присутніх; - *використовує* характерні для розмовного стилю мовні засоби; - правильно *вимовляє* та *наголошує* загальновживані слова у своєму висловленні; - правильно *називає* слова, вимову та правопис яких треба запам'ятати
Здобувач освіти: розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі словесні й несловесні засоби для передавання емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіапродукти	**Здобувач освіти:** - *розпізнає* власні емоції та емоції співрозмовників; - *демонструє* вміння передати емоції та настрій за допомогою вербальних і невербальних засобів; - *визначає* в медіапродуктах образні вислови й пояснює їх значення; - *створює* прості медіапродукти
Здобувач освіти: розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого; ввічливо спілкується	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про свої відчуття та емоції від побаченого та прослуханого; - *дотримується* під час спілкування правил мовленнєвого етикету

Пропонований зміст

Спілкування в житті людини. Мовлення, мова та мовні одиниці

Спілкування як процес передачі інформації.

Інформація як сукупність відомостей або повідомлень про щось. Раціональні методи сприйняття, запам'ятовування, розуміння та відтворення інформації.

Мовлення як процес використання мови під час спілкування. Види мовлення. Мова, мовні одиниці. Слово як основна одиниця мови. Лексичне значення слова. Речення. Логічний наголос у реченні. Складання речень за малюнками. Текст. Переказ тексту. Опис, розповідь, міркування, есе.

Усне монологічне мовлення

Сприйняття усного монологічного мовлення: поняття «слухати» й «чути». Правила ефективного сприйняття усного монологічного мовлення (виділення ключових слів; створення піктограм або схематичних малюнків; формулювання основних ідей; аналіз тексту за допомогою технології критичного мислення; обґрунтування особистісного ставлення до сприйнятої інформації).

Говоріння як складова усного монологічного мовлення. Культура мовлення та її

складові. Норми української літературної мови. Мовленнєвий етикет. Словесні формули вираження ввічливості. Норми спілкування з людьми різного віку. Форми звертання до знайомих і незнайомих людей.
Риторика — наука про красномовство. Мовні засоби. Прислів'я, фразеологізми й цитати, їх роль в усному мовленні. Невербальні засоби впливу на слухачів. Чіткість і правильність вимови звуків, виразність, інтонація, дихання, сила голосу, темп мовлення.
Культура діалогу
Поняття про діалогічне мовлення. Вербальні та невербальні засоби діалогічного мовлення. Активне (рефлексивне) слухання. Емоційний інтелект і позитивне мислення, їх роль у діалогічному мовленні.
Дискусія. Правила ведення дискусії. Правила наведення аргументів.
Контактне й дистантне спілкування
Контактне спілкування. Вербальні та невербальні засоби контактного спілкування. «Золоті» правила контактного спілкування.
Дистантне спілкування. Інформація в медіапросторі. Аудіальні й аудіовізуальні медіа.
Етика спілкування телефоном і в Інтернеті. Критичне мислення — умова безпеки в медіапросторі. Види медіапродуктів. Умови та засоби створення власних медіа продуктів

2. Змістова лінія «Читаю» *(упродовж року)*	
Здобувач освіти: сприймає текст: передбачає за обкладинкою, заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в дитячій книжці; читає вголос правильно, свідомо, цілими словами нескладні за змістом і формою тексти; виявляє розуміння фактичного змісту прочитаного	**Здобувач освіти:** - *передбачає* за обкладинкою, заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в дитячій книжці; - *читає* вголос цілими словами правильно, свідомо та виразно (темп читання - 70 і більше слів/хв); - *знаходить* у тексті незнайомі слова, *пояснює* їх значення, використовуючи матеріал відповідних словників; - *відповідає* на запитання за змістом прочитаного; - *ставить* запитання за змістом прочитаного; - *знаходить* відповідні уривки тексту за відеофрагментами, ілюстраціями, піктограмами та ключовими словами й висловами; - *відтворює* послідовність подій у тексті; - *відтворює* зміст тексту за планом; - *пояснює* інформацію, подану в графічному вигляді
Здобувач освіти: аналізує та інтерпретує текст: визначає жанр художнього твору, тему й головну думку, зокрема в простих медіатекстах; розрізняє головне і	**Здобувач освіти:** - *демонструє* знання особливостей окремих фольклорних і літературних видів і жанрів, необхідних для аналізу та інтерпретації літературних творів (загадка, прислів'я, скоромовка, вірш, акровірш, пісня, літературна й народна казки, побутові казки, казки про тварин, чарівні казки, оповідання, художнє та науково-популярне оповідання); - *визначає* жанр літературного твору, доводить коректність власної позиції;

1	2
другорядне в тексті; пов'язує інформацію з тексту з відповідними життєвими ситуаціями	- *досліджує* особливості казки, вірша, оповідання, загадки, скоромовки, забавлянки тощо; - *визначає* заголовок, тему, основну думку, сюжет, персонажів твору, доводить коректність власної позиції; - *демонструє* знання літературознавчих понять, необхідних для аналізу й інтерпретації літературних творів (заголовок, тема, основна думка, сюжет, персонажі твору); - *розрізняє* головне і другорядне в літературному творі; - *пояснює* зв'язок між окремими повідомленнями в тексті; - *демонструє* літературознавчі знання щодо засобів художньої виразності (епітети, порівняння); - *висловлює* та *обґрунтовує* власне ставлення до твору й літературних персонажів; - *розповідає* про вчинки персонажів, події, що описані в літературному творі, *пояснює* вчинки персонажів на основі змісту тексту та власного досвіду, *доводить* коректність власної думки; - *наводить* приклади з власного життя та життя інших людей, що, на його думку, співзвучні з літературним твором; - словесно *моделює* власну поведінку на прикладі вчинків персонажів
Здобувач освіти: збагачує естетичний та емоційно-чуттєвий досвід: розповідає про власні почуття та емоції від прочитаного тексту; відтворює емоції літературних персонажів під час інсценізації	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про свої враження (почуття та емоції) від змісту прочитаного художнього тексту; - *зіставляє* пережиті під час читання почуття та емоції чуттєвий досвід:
Здобувач освіти: оцінює текст: висловлює власні вподобання щодо змісту прочитаних творів, літературних персонажів, намагається пояснити, що подобається, а що ні; висловлює думки з приводу простих медіатекстів	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, що у творі подобається, а що ні (учинки, мовлення персонажа, описи тощо); - *пояснює* зв'язок тексту із власним досвідом, навколишнім світом і раніше прочитаними текстами; - *пояснює* роль ілюстрацій, таблиць, графіків, схем для глибшого розуміння змісту тексту; - *висловлює* думку про те, як факти, ідеї прочитаного можуть допомогти в конкретних життєвих ситуаціях; - *обирає,* до кого з дорослих можна звернутися, аби впевнитися в правдивості прочитаної інформації

1	2
Здобувач освіти: обирає тексти для читання: обирає книжку для читання; пояснює власний вибір	**Здобувач освіти:** - *обирає* тексти (книжки) для читання, *може пояснити* власний вибір; - *розрізняє,* з яких елементів складається книжка, та *пояснює,* яку інформацію вони передають; - *описує* обкладинки книжок, які подобаються; - *добирає* тексти на запропоновану тему
Здобувач освіти: перетворює інформацію на основі тексту: малює/добирає ілюстрації, фіксує інформацію графічно	**Здобувач освіти:** - *малює* або *добирає* ілюстрації до художнього тексту, створює аплікації, ліпить (наприклад, персонажів казок тощо); - *подає* інформацію графічно (схеми, таблиці, діаграми); - *добирає* відповідні твори мистецтва, співзвучні з текстом
Здобувач освіти: читає творчо: експериментує з текстом (змінює кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час театралізації тощо)	**Здобувач освіти:** - *фантазує* на основі прочитаного: *придумує* іншу кінцівку літературного твору, *змінює* місце подій, *додає* нових персонажів; - *читає* за ролями фрагменти літературного твору

Пропонований зміст

Фольклор — світ народної мудрості та фантазії

Поняття «фольклор». Основні ознаки фольклору.

Література та її види

Художня, довідкова, науково-популярна, наукова література.

Фольклорний і літературний твори як єдине ціле

Заголовок, тема, основна думка, сюжет, персонажі твору.

Характеристика окремих фольклорних і літературних жанрів

Загадка, прислів'я, скоромовка, вірш, акровірш, пісня, літературна і народна казки, побутові казки, казки про тварин, чарівні казки, оповідання, художнє та науково-популярне оповідання.

Засоби художньої виразності

Епітет, порівняння.

Тексти зі щоденного життя

Записки від батьків, однокласників, учителя. Електронна пошта, інструкції, анкети, запрошення, привітання, подяки, кулінарні рецепти, оголошення тощо.

Аналіз художнього тексту

Місце і час подій, персонажі (вчинки, мотиви поведінки, думки, емоції), конфлікт або проблема, розвиток подій, розв'язка конфлікту.

Зв'язок змісту твору з відповідними життєвими ситуаціями.

Жанрові ознаки твору. Тема, основна думка. Роль заголовка.

Автор та оповідач. Аналіз вчинків персонажів (причини й наслідки).

Власне ставлення до вчинків.

Стратегії вдумливого читання Перед читанням (визначення мети читання, прогнозування змісту); під час читання (розуміння лексики, створення в уяві картин за змістом, прогнозування розвитку подій, відповідь на запитання, поставлені перед читанням); після читання (зв'язок зображених подій з подіями власного життя, формування власного погляду на твір). ***Мова художнього твору*** Діалоги, монологи, оповідач, засоби художньої виразності в тексті (епітет, порівняння), пряме й переносне значення слів у художньому тексті. Слова та вирази, які характеризують персонажа, події. Вірш. Рима, ритм, настрій у вірші. Сила й тон голосу, темпоритм під час читання вірша. Емоційний вплив. ***Інтерпретація художнього тексту*** Виразне читання, театралізація, читання в ролях, творчий переказ, створення власного тексту за аналогією, продовження тексту. Запитання до окремих абзаців і до тексту. ***Емоційний вплив творів на читача*** Настрій, почуття, які виникли під час читання твору; порівняння їх з почуттями, що викликали події власного життя. Улюблений твір, улюблений персонаж

3. Змістова лінія «Взаємодію письмово» *(упродовж року)*	
1	**2**
Здобувач освіти: створює невеликі та нескладні за змістом письмові висловлення, записує їх, дотримуючись техніки письма й культури оформлення письмових робіт, ураховує мету й адресата висловлення; дотримується норм літературної мови, користується орфографічним словником; правильно записує слова, що пишуться так, як вимовляються; пише рукописними буквами розбірливо, удосконалює графічні навички письма	**Здобувач освіти:** - *дотримується* правил гігієни письма; - *пише* друковані, рукописні рядкові та великі букви українського алфавіту, *зберігає* правильну форму, ширину, висоту букв; - *поєднує* букви під час написання слів, використовуючи природні способи поєднань (верхнє, нижнє й середнє); - *пише* зв'язно, ритмічно букви в словах і реченнях, правильно розташовуючи їх у рядку; - *позначає* звуки, що сприйняті на слух, відповідними рукописними буквами; - *пише* такі розділові знаки: крапку, кому, тире, знак оклику та знак питання; - *списує* слова й речення, що написані рукописним і друкованим шрифтом; - *пише* під диктування склади, слова, речення; - *складає* та *записує* невеликі тексти за малюнком, ситуацією в класі; - *доповнює* 2-3 незакінчені речення зі зв'язного висловлення, *записує* доповнені речення; - *складає* та *записує* запитання з використанням питальних слів (хто, що, де, куди тощо); - *складає* письмові повідомлення про реальні чи вигадані епізоди з життя;

1	2
	- *складає* та з*аписує* тексти-описи, тексти-розповіді, тексти-міркування, есе; правильно, охайно та грамотно *оформлює* письмову роботу (*дотримується* орфографічних, стилістичних і лексичних норм; правильно *розташовує* заголовок на рядку; *дотримується* вертикальності лівого краю письмової роботи, *не заходить* на поля праворуч тощо)
Здобувач освіти: обмінюється короткими письмовими повідомленнями	**Здобувач освіти:** - *створює* прості тексти за допомогою цифрових пристроїв (запитання, вибачення, подяка, побажання, прохання, поздоровлення, запрошення, порада, згода, відмова тощо); - доречно *використовує* поширені графічні зображення (смайли); - *обмінюється* елементарними письмовими повідомленнями (записка, лист, вітальна листівка тощо)
Здобувач освіти: перевіряє написане, виявляє та виправляє недоліки письма самостійно чи з допомогою вчителя; обговорює створений текст і вдосконалює його з допомогою	**Здобувач освіти:** - *відновлює* деформований текст; - *перевіряє,* чи є в написаному тексті помилки на вивчені правила, виправляє їх; - *удосконалює* з допомогою вчителя власний текст (лексика, форми слова, будова речення)

Пропонований зміст

Комунікативна спрямованість процесу письма

Відомості про письмо як засіб спілкування на відстані та в часі. Загальне ознайомлення з історією письма. Малюнкове письмо давніх народів (на рівні оповідань).

Графіка, орфографія, пунктуація

Буква як знак звука. Алфавіт. Велика буква в іменах людей, кличках тварин і географічних назвах (зокрема, у назвах країн, міст, річок).

Правила оформлення висловлення на письмі (велика буква на початку речення, крапка, знак оклику, знак питання в кінці речення, правила переносу слів, окреме написання слів-помічників і слів-назв). Правила оформлення діалогу на письмі.

Орфографічний словник як джерело для перевірки орфограм. Будова словника та прийоми роботи з ним.

Друкований текст – зразок орфографічних написань.

Редагування як спосіб удосконалення тексту.

Жанри писемного мовлення

Лист, оголошення, подяка тощо як писемні висловлення.

Учасники безпосереднього спілкування та оповідач.

Текст-розповідь. Текст-опис. Текст-міркування. Частини тексту: зачин, основна частина, кінцівка. Тема тексту та його головна думка.

<table>
<tr><td colspan="2">Назва тексту. Назва тексту як відображення теми. Назва тексту як відображення головної думки.
Спілкування за допомогою цифрових пристроїв
Складання записок, адресованих батькам, однокласникам, учителю, що містять якусь інформацію, прохання тощо. Використання в них слів увічливості та графічних зображень (смайлів)</td></tr>
<tr><td colspan="2">4. Змістова лінія «Досліджую мовні та мовленнєві явища» (упродовж року)</td></tr>
<tr><td>1</td><td>2</td></tr>
<tr><td>Здобувач освіти:
досліджує мовні явища:
спостерігає за власним мовленням і мовленням інших;
відкриває деякі закономірності щодо співвіднесеності звуків і букв, значення слів, їх граматичної форми та ролі в реченні</td><td>Здобувач освіти:
- розповідає про мову як засіб людського спілкування; називає рідну мову та державну; вирізняє українську мову серед інших мов; спостерігає за звучанням і написанням слів у споріднених мовах, виявляючи спільне й відмінне;
- виділяє та називає звуки як одиниці мови; розрізняє поняття «буква» і «звук»; пояснює співвідношення між звуками й буквами в складі/слові;
- розрізняє голосні й приголосні звуки за способом вимовляння та за звучанням; поєднує окремі звуки в склади; поділяє на склади слова з двох-трьох складів спостерігає за роботою мовленнєвих органів та правильно вимовляє приголосні звуки [дж], [дз], [дз′], [ц], [ц′], [ч] та [г] і [ґ];
- розрізняє позиції позначення звуків на письмі буквами я, ю, є; розрізняє дзвінкі та глухі приголосні звуки, правильно їх вимовляє в складах; розрізняє тверді, м’які та пом’якшені приголосні звуки, позначає м’якість приголосних знаком м’якшення на письмі;
- пояснює зміну лексичного значення слів за умови заміни звуків;
- поділяє слова на склади для переносу та переносить їх;
- визначає наголос у словах;
- розпізнає слова з апострофом, правильно їх читає та записує під диктування; будує звукову модель слова;
- відтворює нескладні за написанням слова за фонетичною транскрипцією; характеризує звуки під час фонетичного розбору слова;
- передає назви літер алфавіту в правильному порядку;
- розташовує слова за алфавітом, орієнтуючись на першу літеру; знаходить слова за алфавітом у навчальному словнику;
- виділяє слово як одиницю мовлення; пояснює лексичне значення загальновідомих слів; розрізняє старі й нові слова в нашій мові; вирізняє іншомовні слова; користується на практиці «чарівними» словами; розпізнає пряме й переносне значення слів; впізнає синоніми, антоніми й добирає їх;</td></tr>
</table>

	- *ознайомлюється* з фразеологізмами та їхнім значенням, *вводить* їх у речення; - *знаходить* слово в різних граматичних формах у тексті; *виділяє* основу й закінчення; *знаходить* і *добирає* спільнокореневі слова, *визначає* корінь; *визначає* префікс і суфікс у словах із прозорою будовою; - *впізнає* слова як частини мови: іменники, дієслова, прикметники; *розрізняє* іменники — назви істот і неістот, власні й загальні назви; *відмінює* за зразком; *визначає* рід, число, відмінок іменників; *виокремлює* в реченнях дієслова, *розрізняє* їх число, час; правильно *вимовляє* та *записує* дієслова на *-ться, -шся; ставить* дієслова в початкову форму; *пояснює* роль іменника та дієслова в реченні; *впізнає* прикметник, *визначає* зв'язок з іменником, *змінює* прикметник разом з іменником за родами й числами; *утворює* прикметники із суфіксами *-ськ-, -цьк-, -зьк-; визначає* роль прикметника в тексті, доповнює речення прикметниками; - *виокремлює* речення в тексті, *розрізняє* їх види за метою висловлювання та інтонацією; правильно *ставить* розділові знаки в кінці речень і *вживає* велику літеру в першому слові речення; *виділяє* граматичну основу речення, виражену іменником і дієсловом; - *розрізняє* тексти й довільний набір речень; *визначає* зачин, основну частину, кінцівку; *виділяє* абзац у тексті й *пояснює* свій вибір; - *відтворює* правила написання орфограм «Перенос слів», «Велика літера», «Ненаголошені голосні звуки», «Знак м'якшення», «Апостроф», «Правопис ненаголошених *е,и»,* «Власні назви», «Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних», «Подвоєння букв в іменниках жіночого роду на приголосний в орудному відмінку однини», «Написання частки ***не*** з дієсловами», «Дієслова на *-ться, -шся*», «Правопис префіксів», «Правопис суфіксів»; *знаходить* названі орфограми в тексті; *виправляє* відповідні помилки та *записує* правильно під диктування слова з цими орфограмами; - *запам'ятовує* та *відтворює* написання словникових слів
Здобувач освіти: використовує знання з мови в мовленнєвій творчості: експериментує зі звуками, словами, фразами в мовних іграх;	**Здобувач освіти:** - *будує* модель слова, фонетичну транскрипцію, *виконує* фонетичний аналіз слова; - *визначає* наголос у дво-, трискладових словах, *розрізняє* значення однакових слів з різними наголосами; - *утворює* нові слова від поданого слова; - *розподіляє* ряд слів на тематичні групи, *доповнює* кожну групу двома-трьома словами;

Продовження додатка 5

1	2
аналізує з допомогою вчителя мовлення літературних персонажів	- *утворює* словосполучення іменників із прикметниками; *добирає* до відомого предмета відповідні ознаки; - *доповнює* речення одним-двома словами за змістом; - *впізнає* в реченні, тексті службові слова, *використовує* їх у мовленні; - *знаходить* у тексті художнього твору та мовленні персонажів синоніми, антоніми, слова з переносним значенням; - *добирає* 1–3 широко вживаних у дитячому мовленні слова із заданим коренем; - самостійно *будує* власне висловлення за поданим початком і малюнком (ілюстрацією, серією малюнків) на основі прослуханого тексту або випадку з життя; - *знаходить* і *виправляє* помилки на вивчені правила у власних висловленнях (усних і письмових); - *відрізняє* на слух загальновживані українські слова від слів споріднених мов з тим самим значенням; - *вживає* українські формули мовленнєвого етикету в спілкуванні з різними людьми; - *пояснює,* для чого потрібна людині мова; - *дотримується* розстановки розділових знаків у кінці речень під час самостійного складання тексту; - правильно *відтворює* інтонацію розповідних, питальних і спонукальних речень; речень, в яких виражені сильні почуття (з окличною інтонацією) у монологічному й діалогічному текстах; речень зі звертанням, однорідними членами; - *виявляє* з допомогою вчителя особливості мовлення літературних персонажів

Пропонований зміст

Досліджую мову та мовлення

Уявлення про мову як засіб людського спілкування. Рідна мова, державна мова. Українська мова серед інших мов світу. Рідна мова і споріднені мови. Спостереження за звучанням і написанням слів у споріднених мовах.

Досліджую фонетичні, орфоепічні та графічні явища Звуки як одиниці мовлення. Співвідношення звуків і букв.

Голосні звуки [а], [о], [у], [и], [і], [е]. Спостереження за роботою мовленнєвих органів під час вимовляння голосних звуків. Букви, що позначають голосні звуки. Позначення голосних звуків на письмі. Позначення буквами *я, ю, є* двох звуків.

Приголосні звуки. Спостереження за роботою мовленнєвих органів (язик, губи, зуби) під час вимовляння приголосних звуків. Позначення приголосних звуків на письмі. Буквосполучення *дж, дз*.

Дзвінкі та глухі приголосні звуки. Практичне засвоєння й удосконалення нормативної (неоглушеної) вимови дзвінких приголосних у кінці слова й складу.

Тверді, пом'якшені та м'які приголосні звуки. Позначення твердості та м'якості приголосних звуків на письмі. Знак м'якшення. Подовжені м'які та пом'якшені приголосні звуки.

Апостроф. Удосконалення вимови слів з апострофом перед *я, ю, є, ї.* Записування слів апострофом під диктування та правильне їх читання (твердо вимовляючи приголосні звуки [б], [п], [в], [м], [ф], [р] перед сполученнями [йа], [йу], [йе], [йі]).

Склад. Вимовляння слів, «розтягуючи» їх по складах (ба-бу-ся). Перенесення частин слів рядка в рядок по складах. Правила перенесення слів зі збігом двох і кількох приголосних звуків. Правила перенесення частин слів з літерами *й* та *ь* усередині слів.

Наголос. Вправляння у вимовлянні слів, в яких учні припускаються помилок у наголошуванні. Вимова та правопис ненаголошених *е, и.*

Звукова модель слова. Фонетична транскрипція. Фонетичний розбір слова.

Алфавіт. Алфавітні назви літер. Розташування слів за алфавітом з орієнтацією на першу літеру. Уміння користуватися алфавітом у роботі з навчальним словником.

Досліджую лексичні явища

Слово як одиниця мовлення. Лексика та лексичне значення слова. Однозначні та багатозначні слова. Старі й нові слова в нашій мові. Іншомовні слова в українській мові. «Чарівні» слова. Слова з прямим і переносним значенням. Групи слів за значенням. Синоніми, антоніми, омоніми. Фразеологізми.

Досліджую будову слова

Основа і закінчення слова. Корінь. Спільнокореневі слова. Префікс. Суфікс.

Досліджую морфологічні явища

Морфологія. Поняття про частини мови. Самостійні та службові частини мови.

Іменник як самостійна частина мови. Іменники — назви істот і неістот. Іменники — власні й загальні назви. Відмінювання іменників — зміна за формою. Відмінки іменників. Рід іменників. Число іменників.

Дієслово як самостійна частина мови. Дієслова на *-ться, -шся.* Неозначена форма дієслова. Зміна дієслів за числами. Теперішній, майбутній і минулий часи дієслів.

Прикметник. Роль прикметника в реченні. Творення прикметників за допомогою суфіксів *-ськ-, -цьк-, -зьк-.* Змінювання прикметника за родами й числами разом з іменником. Зв'язок прикметника з іменником у словосполученнях і реченнях.

Досліджую синтаксичні явища

Речення. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні). Види речень за інтонацією (окличні та неокличні). Розділові знаки в кінці речення (. ? !), велика літера в першому слові речення.

Граматична основа речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення.

Досліджую стилістичні явища

Текст. Заголовок тексту. Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Абзац, його позначення. Удосконалення текстів шляхом заміни в них окремих слів, що повторюються, на близькі за значенням.

Досліджую орфографічні явища

Поняття про орфографію, орфограму. Орфограма «Перенос слів». Орфограма «Велика літера». Орфограма «Ненаголошені голосні звуки». Орфограма «Знак м'якшення». Орфограма «Апостроф». Орфограма «Правопис ненаголошених *е, и».* Орфограма «Власні назви». Орфограма «Подвоєння букв на позначення подовжених

м’яких приголосних». Орфограма «Подвоєння букв в іменниках жіночого роду на приголосний в орудному відмінку однини». Орфограма «Написання частки ***не*** з дієсловами». Орфограма «Дієслова на *-ться, -шся*». Орфограма «Правопис префіксів». Орфограма «Правопис суфіксів». Словникові слова

Математична освітня галузь

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою математичної освіти в Проекті є формування в учнів математичної компетентності в єдності взаємопов’язаних компонентів (знань, умінь і навичок, цінностей і ставлень), інших ключових компетентностей і наскрізних умінь; розвиток математичних здібностей, логічного мислення, креативності, здатності використовувати здобуті знання в повсякденному житті.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти до загальних результатів математичної освітньої галузі в Проекті віднесено здатність учня/учениці:

1) досліджувати ситуації та виокремлювати проблеми, які можна розв’язувати із застосуванням математичних методів;

2) моделювати процеси й ситуації, розробляти стратегії (плани) дій для розв’язування різноманітних задач;

3) критично оцінювати дані, процес та результат розв’язання навчальних і практичних задач;

4) застосовувати досвід математичної діяльності для пізнання навколишнього світу.

Відповідно до мети й завдань математичної освітньої галузі визначено такі **змістові лінії**: «Математика навколо мене», «Вивчаю математичні процеси та явища», «Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність», «Досліджую навколишній світ засобами математики».

Згідно з Державним стандартом початкової освіти провідними цілями змістової лінії ***«Математика навколо мене»*** визнано: формування в учнів 1-2 класів стійкого інтересу до математики, уявлення про математику як частину загальнолюдської культури, як метод пізнання навколишнього світу, розуміння значущості математики для подальшого суспільного прогресу; створення умов для формування логічного й абстрактного мислення дітей; забезпечення їхнього інтелектуального розвитку.

Досягнення цих цілей виявляється, зокрема, у здатності дітей розпізнавати серед ситуацій зі свого життя ті, які потребують перелічування об’єктів, вимірювання величин, обчислення; аналізувати проблемні ситуації зі свого життя; визначати групу пов’язаних між собою величин для розв’язання повсякденних проблем математичного змісту; прогнозувати результат виконання арифметичних дій.

Основною метою змістової лінії ***«Вивчаю математичні процеси та явища»*** відповідно до Державного стандарту початкової освіти визнано міцне свідоме опанування учнями системи математичних знань, умінь і навичок, необхідних для продовження математичної освіти в основній школі та вивчення суміжних дисциплін. Показниками досягнення цієї мети є сформована у випускників 2-го класу здатність

перетворювати отриману інформацію у схему, таблицю, схематичний рисунок; *обирати* послідовність дій для розв'язання проблемної ситуації та числові дані, необхідні й достатні для відповіді на конкретне запитання; *визначати* дію/дії для розв'язання проблемної ситуації та *виконувати* її/їх.

Змістова лінія ***«Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»*** передбачає формування в учнів 1-2 класів критичного й логічного мислення, що виявляється у сформованості у випускників 2-го класу здатності *визначати,* чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації; *з'ясовувати,* чи існує інший шлях розв'язування проблемної ситуації; *перевіряти* правильність результату арифметичної дії; *знаходити* помилки та *виправляти* їх.

Реалізація ключової мети змістової лінії ***«Досліджую навколишній світ засобами математики»*** – створення умов для розвитку математичних здібностей учнів – вимагає розв'язання таких взаємопов'язаних завдань, визначених Державним стандартом початкової освіти: формування в дітей здатності *визначати* істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; *порівнювати, об'єднувати* їх у групу і *розподіляти* на групи за спільною ознакою; *лічити* об'єкти, *позначати* числом результат лічби; *порівнювати* числа та впорядковувати їх; *конструювати* площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, *створювати* макети реальних та уявних об'єктів; *вимірювати* величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів.

Змістові лінії реалізуються через навчальний предмет «Математика» (3 год/тижд.) та інтегрований курс «Я пізнаю світ», в якому на математичну освітню галузь у 2-му класі відведено 1,5 год/тижд.

На уроках математики та предмета «Я пізнаю світ» реалізуються інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, STEM-освіти, раціонального читання, повного засвоєння навчальних одиниць, збагачення освітнього процесу.

Математика
2 клас 157,5 годин (4,5 год/тижд.)
Результати навчання і пропонований зміст 1-2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	**2**
1. Змістова лінія «Математика навколо мене» *(упродовж року)*	
Здобувач освіти: розпізнає серед ситуацій зі свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення	**Здобувач освіти:** - *складає* задачі певного виду (прості, складені, обернені) на основі ситуацій зі свого життя; *обґрунтовує* свою думку, *називаючи* вид і структурні елементи задачі – умову й запитання, числові дані та шукане; *пояснює,* що в умові задачі містяться числові дані, а запитання вказує на шукане; - *читає* задачу з відповідною інтонацією (робить паузу між умовою й запитанням); - *знаходить* серед ситуацій зі свого життя ті, що пов'язані з

1	2
	- лічбою об’єктів; *доводить* правильність своєї думки; - *розкриває* зміст поняття «величина», «іменоване число»; *знаходить* серед ситуацій зі свого життя ті, що пов’язані з величинами та іменованими числами; *доводить* - правильність своєї думки; - *знаходить* серед ситуацій зі свого життя ті, що вимагають обчислення; *пояснює* відмінність між числом і цифрою; *розповідає* про натуральне число як результат лічби; *визначає* склад чисел 2-10; *знаходить* попереднє й наступне число до поданого, «сусідів числа»; - *утворює* число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного до нього числа; - *порівнює* числа різними способами – за місцем чисел у числовому ряді, за складом чисел; - *записує* результат порівняння за допомогою відповідних знаків; *обґрунтовує* вибір знака під час порівняння чисел; - *розкриває* позиційний принцип запису чисел; - *перелічує* назви розрядів і класів; - *визначає* розрядний склад чисел; - *подає* число у вигляді суми розрядних доданків; - *розуміє* позиційне значення цифри в записі числа - *розкриває* зміст дій додавання й віднімання, множення та ділення; - *називає* компоненти та результати дій додавання й віднімання, множення та ділення; - *називає* та *позначає* на письмі знаки дій додавання й віднімання, множення та ділення, порівняння; - *розуміє* число «нуль» як кількісну характеристику порожньої множини, як результат віднімання рівних чисел; - *знає* таблиці додавання та віднімання одноцифрових чисел з переходом та без переходу через десяток, множення чисел 2–10, таблиці ділення на числа 2–10; - *перелічує* властивості дій множення й ділення на 1, 10, 100, множення на нуль, множення нуля на число, ділення нуля на число, ділення рівних чисел; *розуміє,* що ділення на нуль неможливе; - *пояснює сутність* ділення на вміщення й ділення на рівні частини; - *розрізняє* числові рівності й нерівності; *читає* й *записує* числові рівності, числові нерівності; *пояснює,* що рівності й нерівності можуть бути істинними та хибними; - *розповідає* про числові та буквені вирази; *пояснює* можливість позначення числа буквою; - *пояснює,* що таке рівняння

1	2
Здобувач освіти: аналізує проблемні ситуації зі свого життя; визначає групу пов'язаних між собою величин для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту	**Здобувач освіти:** - *аналізує* проблемні ситуації зі свого життя, які можна розв'язати математичними методами; - *доводить* правильність власної позиції; - *розуміє,* що числове значення виразу зі змінною залежить від значень, яких набуває змінна
Здобувач освіти: прогнозує результат виконання арифметичних дій	**Здобувач освіти:** - *прогнозує* результат додавання й віднімання, множення та ділення

Пропонований зміст

Задачі

Поняття «задача». Структурні елементи задачі: дані й шукане. Зв'язок умови й запитання.

Прості задачі на знаходження суми, різниці двох чисел, збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, різницеве порівняння, знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, на розкриття змісту множення, ділення, на збільшення або зменшення числа кілька разів, на кратне порівняння чисел.

Задачі на знаходження ціни, кількості та вартості товару.

Задачі на знаходження маси.

Задачі на ділення на рівні частини та на вміщення.

Ознайомлення зі складеною задачею як такою, яку не можна розв'язати однією арифметичною дією.

Задачі на знаходження третього доданка, на знаходження числа за сумою двох інших, на знаходження суми трьох доданків.

Обернена задача.

Задачі з логічним навантаженням

Величини

Довжина, маса, місткість, час і грошові одиниці як властивості предметів навколишнього світу.

Іменовані числа.

Лічба предметів. Натуральні числа й нуль

Лічба предметів. Натуральні числа й нуль. Склад чисел 2–10.

Нумерація чисел

Число та цифра. Натуральні числа. Число «нуль» як кількісна характеристика порожньої множини.

Попереднє та наступне число до даного, «сусіди числа».

Позиційний принцип запису чисел. Назви розрядів і класів. Розряди та класи.

Розрядний склад числа. Розрядні доданки.

Нумерація чисел у межах 1 000.

Арифметичні дії
Зміст дій додавання й віднімання, множення та ділення. Знаки арифметичних дій. Назви компонентів і результатів дій додавання, віднімання, множення й ділення. Таблиці додавання та віднімання одноцифрових чисел з переходом і без переходу через десяток, множення чисел 2–10, таблиці ділення на числа 2–10.
Закони додавання та множення.
Властивості множення й ділення на 1, 10, 100; множення на нуль, множення нуля на число; ділення нуля на число. Неможливість ділення на нуль. Ділення рівних чисел. Сутність ділення на вміщення й ділення на рівні частини.
Вирази, рівняння, нерівності
Числові рівності й нерівності: істинні та хибні
Математичні вирази. Числові та буквені вирази. Порівняння математичних виразів. Рівняння. Нерівності

2. Змістова лінія «Вивчаю математичні процеси та явища» *(упродовж року)*

1	**2**
Здобувач освіти: перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) у схему, таблицю, схематичний рисунок	**Здобувач освіти:** - *моделює* подану інформацію за допомогою відрізків, графів, таблиць, схематичних рисунків; - *складає* сюжетні задачі за рисунками, схемами, виразами; - *ілюструє* відношення різницевого та кратного порівняння за допомогою рисунків, схем; - *розуміє* операції додавання й віднімання, множення та ділення за допомогою рисунків, схем
Здобувач освіти: обирає послідовність дій для розв’язання проблемної ситуації	**Здобувач освіти:** - *знає* порядок роботи над задачею, зміст її окремих етапів; - *застосовує* взаємозв’язок між діями додавання та віднімання, множення й ділення в обчисленнях; - *застосовує* в обчисленнях переставний, розподільний і сполучний закони додавання та множення; - *застосовує* правило порядку виконання дій у виразах без дужок і з дужками; - *розкриває* сутність порозрядного додавання й віднімання багатоцифрових чисел без переходу та з переходом через розряд
Здобувач освіти: обирає числові дані, необхідні й достатні для відповіді на конкретне запитання; визначає дію/дії для розв’язання проблемної ситуації, виконує її/їх	**Здобувач освіти:** - *визначає* числові й буквені дані, необхідні й достатні для відповіді на запитання задачі; - *розв’язує* прості задачі на знаходження суми, різниці двох чисел; на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, різницеве порівняння; на знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від’ємника; на розкриття змісту множення, ділення; на збільшення або зменшення числа в кілька разів, на кратне порівняння чисел; задачі, що подані в непрямій формі;

1	2
	- *розв'язує* обернені задачі; задачі на 2–3 дії (додавання й віднімання), що є комбінаціями простих задач тих видів, які вже вивчили; - усно *формулює* повну відповідь на запитання задачі; - *записує* розв'язування задачі: умову задачі в стислому вигляді, розв'язання задачі, коротку відповідь; - *обчислює* значення виразів (з дужками та без них) на 2–3 дії одного або різних ступенів; *порівнює* математичні вирази на основі порівняння їх значень; - *обґрунтовує* вибір дії, за допомогою якої розв'язується задача; - *застосовує* в обчисленнях правила знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника; - *обґрунтовує* сутність розв'язування рівняння, знаходження коренів рівняння; *пояснює,* що рівняння може мати один корінь, безліч коренів або не мати коренів
Пропонований зміст ***Задачі*** Етапи роботи над задачею: ознайомлення з текстом задачі, виділення з нього умови та запитання, числових даних і шуканого, об'єкта (об'єктів) задачі. Аналіз задачі. Допоміжна модель задачі: короткий запис, моделювання ситуації, що описана, за допомогою схематичних рисунків, підбір і обґрунтування арифметичної дії для розв'язування задачі, запис розв'язання, формулювання й запис відповіді задачі. ***Арифметичні дії*** Переставний, розподільний, сполучний закони додавання та множення. Взаємозв'язок дій додавання й віднімання, множення та ділення. Прийоми додавання й віднімання в межах 1 000. Додавання суми до числа. Віднімання суми від числа. Правила знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника. ***Вирази, нерівності, рівняння*** Порядок виконання дій у виразах без дужок і з дужками. Обчислення значень виразів зі змінною на одну та дві дії Рівняння та його розв'язування. Знаходження коренів рівняння. Кількість розв'язків рівняння: один, безліч, жодного	
3. Змістова лінія «Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність» *(упродовж року)*	
Здобувач освіти: визначає, чи достатньо даних для розв'язання проблемної ситуації	**Здобувач освіти:** - *аналізує* текст задачі з метою визначення наявності всіх даних для її розв'язування; - *розуміє,* що для відповіді на запитання задачі може бракувати числових даних; - *моделює* відношення кратного порівняння чисел;

1	2
	- *перетворює* хибні числові рівності та нерівності в істинні; - *розкриває суть* алгоритму розв'язування винахідницьких задач, виявляє суперечності
Здобувач освіти: з'ясовує, чи існує інший шлях розв'язування проблемної ситуації	**Здобувач освіти:** - *розв'язує* складені задачі за планом, за діями з поясненням, за допомогою виразу; - *використовує,* якщо можливо, різні способи розв'язування задач; - *обирає* доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку; - *порівнює* математичні вирази різними способами, зокрема на основі перетворення суми однакових доданків у добуток, переставного та сполучного законів додавання/множення; - для розв'язування нестандартних задач *застосовує* метод міркувань без виконання арифметичних дій, метод добору; - *застосовує* метод організованого перебору варіантів, табличний метод, метод графів, метод міркувань, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка для розв'язування комбінаторних задач
Здобувач освіти: зіставляє одержаний результат із прогнозованим	**Здобувач освіти:** - *передбачає* приблизний результат розв'язування задачі; *добирає* доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку; - *визначає* та *моделює* ідеальний кінцевий результат
Здобувач освіти: перевіряє правильність результату арифметичної дії; знаходить помилки та виправляє їх	**Здобувач освіти:** - *перевіряє* різні способи розв'язування задачі; - *перевіряє* додавання відніманням, а віднімання – додаванням; множення – діленням, а ділення – множенням; - *обґрунтовує* результат порівняння чисел і величин; - *визначає* істинні та хибні рівності й нерівності; - *складає* істинні рівності й нерівності за предметними множинами

Пропонований зміст

Задачі

Розв'язування простих та складених задач, комбінаторних задач і задач із логічним навантаженням різними способами.

Перевірка правильності розв'язання задачі.

Арифметичні дії, вирази, рівняння

Залежність результатів арифметичних дій від зміни одного з компонентів за сталого іншого компонента.

Перевірка правильності виконання дій додавання й віднімання, множення та ділення. Перевірка правильності розв'язання рівняння, знаходження розв'язків нерівності. Залежність результату множення й ділення від зміни одного з компонентів за сталого іншого компонента

4. Змістова лінія «Досліджую навколишній світ засобами математики» *(упродовж року)*	
1	**2**
Здобувач освіти: визначає істотні, спільні й відмінні ознаки об’єктів навколишнього світу; порівнює, об’єднує групу і розподіляє на групи за спільною ознакою	**Здобувач освіти:** - *визначає* множину як сукупність предметів, що мають спільну ознаку; - *розпізнає* предмети за розміром, формою, призначенням, кольором тощо; - *визначає* спільні та відмінні ознаки об’єктів навколишнього світу; - *уживає* в мовленні слова «кожний», «крім», «один із», «хоча б один», «усі», «деякі»; *порівнює* предмети за вказаними ознаками; - *пояснює* зміст сполучників «і» та «або»; *будує* судження з використанням відповідних сполучників «і», «або», «якщо…, то…»; - *визначає* розташування предметів, чисел відносно вказаного («стоїть перед», «стоїть після», «стоїть між»; «попереду», «позаду»); - *встановлює* відповідні відношення між предметами: більший, ніж; менший, ніж; найбільший; найменший; однакові; коротший, ніж; довший за; найдовший; найкоротший; однакові за довжиною тощо; - *порівнює й впорядковує* предмети за розміром, довжиною, висотою, товщиною та кількістю; - *знає* слова-ознаки відношень різницевого порівняння; - *розуміє* сутність відношення між числами «більше на...», «менше на...»; - *виконує* практичні дії для утворення множин і підмножин; - *виконує* практичні дії для обчислення відстані між - об’єктами, периметра об’єкта
Здобувач освіти: лічить об’єкти, позначає числом результат лічби; порівнює числа в межах 100 та впорядковує їх	**Здобувач освіти:** - *лічить* за правилами лічби предмети в просторі (розташовані послідовно, хаотично, по колу); *зіставляє* предметні множини за кількістю елементів способом складання пар; - *пояснює* сутність кількісної та порядкової лічби; - *визначає* кількість елементів сукупності (множини); - *встановлює* порядковий номер об’єкта в заданому напрямку лічби; *вживає* в мовленні відповідні кількісні й порядкові числівники; - *називає* числа в прямому і зворотному порядку в межах 1 000; *розуміє* десяток як лічильну одиницю; *лічить* десятками в межах мільйона

1	2
Здобувач освіти: обчислює усно зручним для себе способом у навчальних і практичних ситуаціях	**Здобувач освіти:** - *застосовує* прийоми обчислення в межах 1 000 на основі знання нумерації чисел: додає й віднімає багатоцифрові числа; - *пояснює* сутність прийомів усного додавання й віднімання чисел частинами, порозрядного, способом округлення; - *застосовує* правила додавання числа до суми, віднімання числа від суми в обчисленнях у межах 1 000; - *володіє* обчислювальними навичками додавання й віднімання, множення та ділення
Здобувач освіти: орієнтується на площині і в просторі; описує або зображує схематично розміщення, напрямок і рух об’єктів	**Здобувач освіти:** - *орієнтується* на площині та в просторі (на аркуші паперу, на класній дошці, у класній кімнаті, на подвір’ї тощо); *встановлює* відношення між предметами, що розміщені на площині та в просторі (лівіше, правіше, вище, нижче тощо); - *розміщує* та *переміщує* предмети в заданих напрямках; *визначає* взаємне розміщення предметів; - *креслить* точку, пряму, криву, промінь, відрізок, многокутники, коло; - *будує* прямі лінії, промені, відрізки за допомогою лінійки; кути за допомогою косинця, транспортира; - *позначає* точки й відрізки буквами
Здобувач освіти: розпізнає знайомі геометричні площинні та об’ємні фігури серед предметів навколишнього світу, на рисунках	**Здобувач освіти:** - *визначає* форму предметів; *розпізнає* й *описує* предмети за формою; - *розрізняє* геометричні фігури – пряму, криву, промінь, відрізок, круг, многокутники; - *позначає* й *називає* геометричні фігури буквами латинського алфавіту; - *називає* вершини та сторони многокутників; - *виділяє* геометричні фігури на кресленні; - *пояснює* належність геометричної фігури до певного виду многокутників; - *пояснює,* що квадрат – це прямокутник, в якого всі сторони рівні; - *визначає* криві та прямі лінії; паралельні та перпендикулярні прямі; види кутів: прямі, гострі, тупі та розгорнуті; рівні відрізки; - *знаходить* точку перетину прямих; - *перелічує* види многокутників та їхні елементи; - *розрізняє* замкнену та незамкнену ламану лінію; - *знаходить* ланки ламаної; *визначає* довжину ламаної; - *пояснює,* що коло – це замкнена крива; круг – це частина площини, обмежена колом;

1	2
	- *визначає* за рисунком елементи кола, круга; - *розрізняє* коло і круг за істотними ознаками
Здобувач освіти: конструює площинні та об’ємні фігури з підручного матеріалу, створює макети реальних та уявних об’єктів	**Здобувач освіти:** - *моделює* геометричні фігури з підручного матеріалу; - *конструює* геометричну фігуру з інших фігур – трикутників, чотирикутників тощо
Здобувач освіти: вимірює величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів	**Здобувач освіти:** - *визначає* одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр, кілометр), одиниці вимірювання маси (грам, кілограм, центнер, тонна), місткості (літр), грошові одиниці (копійка, гривня), час (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, місяць, сезон, квартал, рік, століття) і співвідношення між ними; - *записує* результати вимірювання величин; - *перетворює* складені іменовані числа на прості та прості на складені; - *порівнює* іменовані числа; - *виконує* дії додавання, віднімання, множення й ділення з іменованими числами; - *вимірює* довжину предметів; довжину відрізка за допомогою лінійки, градусну міру кута за допомогою транспортира; - *порівнює* довжини відрізків «на око», накладанням; за результатами їх вимірювання; предмети за масою «на руку»; об’єкти за місткістю; - *визначає* час за годинником; - *виконує* найпростіші розрахунки з використанням монет і купюр; - *застосовує* правило знаходження довжини ламаної, периметра многокутника
Здобувач освіти: встановлює залежності між компонентами і результатом арифметичної дії	**Здобувач освіти:** - *застосовує* взаємозв’язок між діями додавання й віднімання під час віднімання з переходом через десяток; - *пояснює* залежність результатів дій додавання й віднімання від зміни одного з компонентів; залежність значення добутку від зміни одного з множників; залежність значення частки від зміни діленого або дільника

Пропонований зміст

Лічба предметів

Об’єднання предметів у групу за спільною ознакою або розбиття групи предметів на підгрупи за спільною ознакою.

Сукупність предметів зі спільною ознакою (множина).

Кількість елементів сукупності (множини). Лічба. Правила лічби. Назви чисел у межах 1 000. Лічба в межах мільйона.

Порівняння предметних множин за кількістю елементів.

Практичні дії з предметними множинами – об’єднання, вилучення. Порядкова лічба. Порядкові відношення.

Величини

Одиниці вимірювання величин. Відношення між предметами, пов’язані з їхнім розміром, довжиною, висотою, товщиною та кількістю.

Одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр, кілометр), одиниці вимірювання маси (грам, кілограм, центнер, тонна), місткості (літр), грошові одиниці (копійка, гривня), час (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, місяць, сезон, квартал, рік, століття) і співвідношення між ними. Запис результатів вимірювання величин.

Перетворення складених іменованих чисел на прості та простих – на складені.

Порівнювання іменованих чисел.

Додавання, віднімання, множення й ділення з іменованими числами.

Вимірювання довжини предметів; відрізка за допомогою лінійки, градусної міри кута за допомогою транспортира.

Порівнювання довжини відрізків «на око», накладанням; за результатами їх вимірювання; предметів за масою «на руку»; об’єктів за місткістю. Найпростіші розрахунки використанням монет і купюр. Визначення часу за годинником.

Знаходження периметра многокутника.

Просторові відношення. Геометричні фігури

Взаємне розміщення предметів на площині та в просторі: попереду, позаду, поруч, угорі, унизу, по центру; ліворуч, праворуч, між; під, над, на.

Напрямки руху: справа наліво, зліва направо, зверху вниз, знизу вгору.

Геометрія. Евклідова геометрія. Геометричні фігури. Геометричні поняття: точка, лінія, пряма, крива, промінь, відрізок, ламана, многокутники (трикутник, чотирикутник, п’ятикутник, шестикутник тощо), коло, круг. Просторові фігури: куб, куля, циліндр.

Позначення точок і відрізків буквами. Вимірювання довжини відрізків. Креслення відрізків поданої довжини.

Задачі на конструювання геометричних фігур.

Паралельні та перпендикулярні прямі. Перетин прямих. Точки перетину прямих.

Кути многокутника. Прямий, гострий, тупий та розгорнутий кути. Транспортир. Вимірювання кутів транспортиром

Ламана, ланки ламаної. Замкнена та незамкнена ламана лінія. Довжина ламаної.

Многокутник та його елементи: вершини, сторони, кути. Многокутники: трикутник, чотирикутник, п’ятикутник, шестикутник. Периметр многокутника. Правило знаходження периметра прямокутника (квадрата), трикутника. Прямокутник.

Прямокутник і його елементи. Властивість протилежних сторін прямокутника. Квадрат. Побудова прямокутників. Трикутник. Трикутник і його елементи. Коло, круг та їх елементи. Центр кола, круга, радіус, діаметр

Природнича освітня галузь

Освітню програму природничої освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти **метою** природничої освітньої галузі в початковій школі науково-педагогічного проекту «Інтелект України» визнано формування компетентностей у галузі природничих наук, техніки технологій, екологічної та інших ключових компетентностей на основі опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою; формування основ наукового світогляду і критичного мислення; становлення відповідальної, безпечної природоохоронної поведінки учнів у довкіллі шляхом усвідомлення принципів сталого розвитку.

До загальних результатів мети віднесено здатність випускника/випускниці початкової школи:

1) відкривати світ природи, набувати досвіду її дослідження, шукати відповіді на запитання, спостерігати, експериментувати й моделювати, виявляти допитливість і отримувати радість від пізнання природи;

2) опрацьовувати та систематизувати інформацію природничого змісту, що отримана з доступних джерел, і подавати її в різних формах;

3) усвідомлювати розмаїття природи, взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснювати роль природничих наук і техніки в житті людини, значення відповідальної діяльності в природі;

4) критично оцінювати факти, поєднувати новий досвід з набутим раніше і творчо його використовувати для розв'язання проблем природничого характеру.

Згідно з метою й завданнями природничої освітньої галузі визначено такі **змістові лінії**: «Я – дослідник», «Я у світі», «Я – винахідник».

Змістові лінії ***«Я – дослідник»*** і ***«Я – винахідник»*** спрямовуються на реалізацію одного з основних завдань *STEM-освіти* – формування в учнів дослідницької компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій як єдності концептуальної (розуміння природничо-наукових і математичних концепцій, операцій та відношень), стратегічної (здатність формулювати й розв'язувати наукові, технічні та технологічні проблеми), когнітивної (здатність логічно мислити, пояснювати, аргументувати, а також здатність до рефлексії), операційної (здатність охайно та гнучко виконувати операції), аксіологічної (здатність розглядати об'єкт як корисний одночасно зі спроможністю вірити у власну ефективність).

Робота з формування в учнів дослідницької та винахідницької компетентностей розпочинається з 1-го класу й спрямовується на забезпечення здатності здобувачів освіти формулювати запитання наукового характеру та інженерні завдання; створювати й використовувати моделі; планувати й проводити дослідження;

аналізувати й інтерпретувати дані; використовувати математичний апарат; конструювати наукові пояснення та проектувати інженерні рішення; будувати аргументи на основі фактів; отримувати, оцінювати й коректно інтерпретувати інформацію.

Визначаючи цілі, зміст, методи, форми й засоби змістової лінії «Я у світі», ми враховували те, що характерною особливістю STEM-освіти є фундаменталізація освіти, що виявляється в поглибленому вивченні учнями предметів природничо-математичного циклу, починаючи з 1-го класу, та формуванні в них знань про такі узагальнювальні (наскрізні) поняття, як закономірності, масштаб, пропорційність, величини, системи, моделі систем, матерія, енергія, структура і функції, стабільність і змінність тощо.

Змістові лінії реалізуються в повному обсязі через інтегрований навчальний предмет «Я пізнаю світ», в якому на природничу освітню галузь у 2-му класі відводиться 2,5 год/тижд.

2 клас 87,5 годин (2,5 год/тижд.)

Результати навчання і пропонований зміст
1–2-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія «Я — дослідник» *(упродовж року)*	
Здобувач освіти: виявляє і формулює дослідницькі проблеми: обирає в найближчому оточенні те, що йому цікаво дослідити	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про наукові методи дослідження природи; - *розповідає* про роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик), обмеженість можливостей органів чуття; - *розповідає* про вимірювальні прилади; - *відтворює* інформацію про наукове дослідження в природничій галузі, його етапи; - *обирає* та *пояснює* дії для спостережень; - *описує* результати спостережень за об'єктами природи; - *називає* факти стосовно об'єктів природи, які вимагають пояснення; - *формулює* пізнавальні запитання, що дозволяють пояснити накопичені факти; - *наводить* приклади проблем у довкіллі, що пов'язані з діяльністю людини
Здобувач освіти: визначає мету дослідження та висуває гіпотезу; обирає та пояснює дії для спостережень і досліджень можливі результати об'єктів	**Здобувач освіти:** - *здійснює* пошук відповіді на поставлене запитання в наукових джерелах; - *розповідає,* що таке мета і гіпотеза дослідження; - *визначає* мету дослідження; - *формулює* гіпотезу дослідження; - *прогнозує* результати спостережень/дослідів

1	2
довкілля; припускає спостережень/ дослідів	
Здобувач освіти: планує дослідження; пропонує/обирає послідовність кроків у спостереженні/ експерименті	**Здобувач освіти:** - *розповідає*, що таке експеримент у природничій галузі; - *пропонує/обирає* послідовність кроків у спостереженні/ експерименті
Здобувач освіти: спостерігає за обраними природними явищами та об'єктами; експериментує за допомогою органів чуття та най простіших приладів; моделює	**Здобувач освіти:** - *розповідає*, що таке моделювання; - *створює* найпростіші моделі явищ і процесів, що досліджуються; - *проводить* власні дослідження в природничій галузі відповідно до етапів наукового дослідження
Здобувач освіти: аналізує й обґрунтовує результати досліджень, формулює висновки: описує, що дізнався нового, спостерігаючи та експериментуючи	**Здобувач освіти:** - *аналізує* й *обґрунтовує* результати досліджень, *формулює* висновки; - *розповідає*, що нового дізнався, здійснюючи дослідження
Здобувач освіти: здійснює самоаналіз дослідницької діяльності: описує та пояснює те, про що дізнався; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки – невід'ємна частина пізнання	**Здобувач освіти:** - *здійснює* самоаналіз дослідницької діяльності; - *виявляє* розуміння того, що помилки – невід'ємна частина пізнання
Пропонований зміст ***Наукове дослідження в природничій галузі*** Наукові методи дослідження природи (спостереження, дослід, вимірювання, експеримент). Роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик). Обмеженість можливостей органів чуття. Лупа, мікроскоп, бінокль, телескоп. Етапи наукового дослідження в природничій галузі: 1. Спостереження й накопичення фактів. Формулювання запитань. 2. Пошук відповіді на запитання в наукових джерелах. Формулювання гіпотези.	

Продовження додатка 5

3. Експеримент. 4. Формулювання висновків/власної наукової теорії або формулювання нової гіпотези. ***Здійснюю власні дослідження*** Матеріальні та нематеріальні об'єкти навколо мене. Речовини та фізичні тіла. Якісні властивості речовин. Кількісні властивості речовин. Вимірювання власного зросту. Вимірювання об'єму. Одиниці вимірювання. Вимірювання об'єму твердих та рідких тіл. Мірний посуд та його виготовлення. Вимірювання маси. Одиниці вимірювання маси. Терези. Правила зважування. Із чого складаються речовини? Створення з пластиліну моделі будови атома. Скільки речовин існує у світі? Які бувають агрегатні стани речовини? Визначення властивостей води. Як охороняти воду? Що таке кругообіг води природі? Розділення сумішей. Із чого складається повітря? Чому вітер дує? Що в центрі Землі? Чи виживе людство без корисних копалин? Що таке ґрунт? Як підвищити родючість ґрунту?

2. Змістова лінія «Я у світі» *(упродовж року)*	
1	**2**
Здобувач освіти: знаходить інформацію та систематизує її: знаходить інформацію на запропоновану тему	- *презентує* в систематизованому вигляді інформацію про Землю як планету Сонячної системи, небесні тіла, Сонце як найближчу до нас зірку, про обертання Землі навколо своєї осі, рух Землі навколо Сонця, Місяць, його фази, календар; - *презентує* в систематизованому вигляді інформацію про розподіл суші та води на Землі, Світовий океан і його частини, материки (континенти), півострови й острови; - *презентує* в систематизованому вигляді інформацію про адміністративно-територіальний устрій України та її столицю
Здобувач освіти: перетворює інформацію з однієї форми в іншу: зображує інформацію про довкілля у вигляді малюнка, таблиці	**Здобувач освіти:** - *розмальовує* на контурній карті суходіл та об'єкти гідросфери; - *малює* в зошиті контури Атлантичного, Тихого, Індійського, Північного Льодовитого океанів, материків, *показує* їх на карті та *позначає* на контурній карті; - *малює* в зошиті контури України, *позначає* на малюнку Чорне й Азовське моря, річки Дніпро, Дністер, Сіверський Донець, Карпати та Кримські гори, *показує* їх на глобусі й карті, *позначає* на контурній карті; - *показує* на глобусі й карті та *позначає* на контурній карті Київ, область, в якій проживає, та обласний центр; - *малює* в зошиті контури Європи, *позначає* на малюнку європейські країни (сусідів України; Німеччину,

1	2
	Францію тощо), *показує* їх на глобусі й карті та *позначає* на контурній карті; - *подає* інформацію про географічні об'єкти, що вивчені, у таблиці
Здобувач освіти: виявляє взаємозв'язки в природі та зважає на них: виявляє та описує очевидні зв'язки в природі; пояснює, чому необхідно їх ураховувати в життєдіяльності людини	**Здобувач освіти:** - *наводить* докази кулястої форми Землі (фотографії з космосу, навколосвітні подорожі); - *розповідає* про значення Сонця для живої природи; - *обґрунтовує* зміну пір року, чергування дня і ночі; - *характеризує* ознаки пір року; сезонні зміни в природі, пояснює їх причини; - *розповідає* про природні явища та *обґрунтовує* причини їх повторюваності; - *встановлює* найпростіші взаємозв'язки в неживій і живій природі, між організмами й навколишнім середовищем, між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини; - *наводить* приклади зв'язків між рослинами і тваринами, рослинами і неживою природою, тваринами і живою природою; - *називає* умови, що потрібні для життя тварин
Здобувач освіти: діє в довкіллі, розуміючи наслідки власної поведінки: дбає про чистоту довкілля, доглядає за рослинами і тваринами	**Здобувач освіти:** - *визначає* час, користуючись годинником зі стрілками; - *відтворює* одиниці вимірювання часу; - *визначає* дні та числа, користуючись календарем; - *наводить* приклади подій, тривалість яких вимірюється роками, місяцями, добами, хвилинами; - *демонструє* вміння користуватися календарем; - *доглядає* в живому куточку в класі за рослинами і тваринами
Здобувач освіти: групує і класифікує об'єкти довкілля: знаходить спільні й відмінні ознаки об'єктів; групує об'єкти довкілля за однією або кількома ознаками	**Здобувач освіти:** - *називає* ознаки організмів; царства живої природи; ознаки подібності людини з тваринами, ознаки відмінності людини від тварин; - *порівнює* об'єкти (тіла) неживої та живої природи; - *пояснює* належність рослин, тварин, грибів і бактерій до організмів; - *розповідає* про суттєві ознаки тварин, *наводить* приклади; - *розповідає* про диких і свійських тварин, класи тварин (комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці), їх основні ознаки, *наводить* приклади; - *пояснює*, як тварини пристосовуються до різних умов життя;

Продовження додатка 5

1	2
	- *називає* умови, що необхідні для нормального росту та розвитку рослин, і *розрізняє* органи квіткових рослин; - *наводить* приклади рослин, що занесені до Червоної книги України, найпоширеніших листяних і хвойних дерев, кущів, трав'янистих рослин своєї місцевості; - *порівнює* дерева, кущі, трав'янисті рослини; - *розповідає* про значення рослин для природи та життя людини; - *розповідає* про гриби, їх суттєві ознаки, показує на світлинах та називає їстівні й отруйні гриби; - *розповідає* про бактерії, їх суттєві ознаки, наводить приклади корисних і шкідливих бактерій; - *розповідає* про віруси, їх суттєві ознаки, наводить приклади захворювань людини, що спричинені вірусами
Здобувач освіти: відповідально та ощадливо використовує природні ресурси; пояснює, чому потрібно берегти природні ресурси, і намагається це робити	**Здобувач освіти:** - *пояснює* необхідність охорони об'єктів неживої та живої природи; - *відтворює* правила поведінки в лісі, парку, поблизу водоймищ, у заповідниках свого краю; - відповідально та ощадливо *використовує* природні ресурси; - *пояснює,* чому потрібно берегти природні ресурси

Пропонований зміст

Мій дім – Земля

Уявлення давніх людей про Землю та її природу. Казки, міфи, легенди. Уявлення давніх і сучасних людей про форму Землі. Земля – планета Сонячної системи. Небесні тіла (зірки, планети, супутники, комети, астероїди, метеорити, сузір'я, галактики). Сонце – найближча до нас зірка. Сонячна система. Обертання Землі навколо своєї осі. Рух Землі навколо Сонця. Зміна пір року. Місяць – природний супутник Землі. Фази Місяця.

Календар. Одиниці вимірювання часу: рік, місяць, тиждень, доба, година, хвилина, секунда. Природні явища та причини їх повторюваності.

Карта і глобус як моделі Землі. Розподіл суші та води на Землі. Світовий океан. Атлантичний, Тихий, Індійський і Північний Льодовитий океани. Моря, затоки, протоки. Материки (континенти), півострови та острови.

Земля – єдина планета Сонячної системи, на якій існує життя. Жива та нежива природа. Суттєві ознаки живого. Взаємозв'язок живої та неживої природи. Різноманіття живої природи.

Царства живої природи. Тварини – частина живої природи. Суттєві ознаки тварин. Походження свійських тварин. Значення диких і свійських тварин у природі та житті людини. Класи тварин (земноводні, комахи, риби, птахи, плазуни, ссавці), їх основні ознаки. Пристосування тварин до різних умов життя Біологічне, психічне та

соціальне в людині. Людина і природа. Ознаки людини як живої істоти. Чим людина відрізняється від тварини.
Рослини та їх суттєві ознаки. Різноманіття рослинного світу. Дерева, кущі, трав'янисті рослини. Дикорослі та культурні рослини. Кімнатні рослини. Умови, що необхідні для нормального росту та розвитку рослин (світло, тепло, вода, повітря, ґрунт). Квіткові рослини, їх будова.
Гриби, їх суттєві ознаки. Їстівні та отруйні гриби.
Бактерії, їх суттєві ознаки. Корисні та шкідливі бактерії.
Віруси, їх суттєві ознаки.
Я — українець
Фізико-географічне положення України (розташована на заході Євразії, у центрально-східній частині Європи; вихід до Чорного й Азовського морів, через Чорне море – вихід до Атлантичного океану). Україна на фізичній карті світу. Рельєф України (Українські Карпати і Кримські гори). Річки України (Дніпро, Дністер, Сіверський Донець). Адміністративно-територіальний устрій України. Київ – столиця України.
Україна – європейська держава. Сусіди України. Мандрівка політичною картою з України до країн Південної, Північної, Західної та Центральної Європи

3. Змістова лінія «Я — винахідник» *(упродовж року)*

1	**2**
Здобувач освіти: ідентифікує проблему шляхом співвідне-сення нових фактів з попереднім досвідом; розрізняє проблеми в довкіллі, що пов'язані з діяльністю людини	**Здобувач освіти:** - *аналізує* та *формулює* проблему винахідницької задачі; - *наводить* приклади проблем у довкіллі, що пов'язані з діяльністю людини
Здобувач освіти: критично оцінює проблему: розуміє проблему, з якою стикнувся; розмірковує, що йому відомо про цю проблему, як її розв'язати	**Здобувач освіти:** - *розповідає,* що таке суперечності, *наводить* приклади; - *формулює* суперечності за схемою Г. Альтшулера; на основі теорії розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера - *визначає* ідеальний кінцевий результат
Здобувач освіти: використовує наукові надбання для розв'язання проблем: наводить приклади використання винаходів людства в побуті	**Здобувач освіти:** - *здійснює* пошук інформації, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату, у різних джерелах; - *визначає* інформацію, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату; - *визначає* евристичні методи, які б дозволили розв'язати винахідницьку задачу; обґрунтовує свій вибір; - *розповідає,* що таке винахід та яке його значення

	в житті людини; - *наводить* приклади використання винаходів у життєдіяльності людини
Здобувач освіти: генерує нові ідеї для розв'язання проблеми; пропонує різні способи використання об'єктів довкілля	**Здобувач освіти:** - *формулює* гіпотези досягнення ідеального кінцевого результату; - *відтворює* алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера; - *застосовує* алгоритм розв'язання винахідницьких задач під час розв'язування задач природознавчого характеру; - *виявляє* раціональні способи розв'язування винахідницьких задач; - *пропонує* різні способи використання об'єктів довкілля в життєдіяльності людини
Пропонований зміст Поняття про винахідництво. Теорія розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера. Методи розв'язання винахідницьких задач. Алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера: 1. Аналіз винахідницької задачі, усвідомлення проблеми. 2. Формулювання суперечностей. 3. Визначення ідеального кінцевого результату. 4. Висування гіпотез подолання суперечностей. 5. Визначення оптимального розв'язання винахідницької задачі.	

Реалізація мовно-літературної (іншомовна освіта), технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької й фізкультурної освітніх галузей у науково-педагогічному проекті «Інтелект України»

Мовно-літературна освітня галузь (іншомовна освіта), технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька й фізкультурна освітні галузі в проектних класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України» реалізуються в повному обсязі відповідно до освітніх програм, розроблених авторським колективом учасників проекту «Нова українська школа-2»:

- «Освітньої програми мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта)»;
- «Освітньої програми технологічної освітньої галузі»;
- «Освітньої програми інформатичної освітньої галузі»;
- «Освітньої програми соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі»;
- «Освітньої програми громадянської та історичної освітньої галузі»;

- «Освітньої програми мистецької освітньої галузі»;
- «Освітньої програми фізкультурної освітньої галузі».

Під час реалізації вищезазначених освітніх програм передбачено використання авторських та інноваційних освітніх технологій.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Іншомовна освіта (англійська мова)
Пояснювальна записка

Освітню програму з іншомовної освіти створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою іншомовної освіти для загальної середньої освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб дитини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** іншомовної освіти у початковій школі є:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених цією програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий під час вивчення рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах опанування іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає ознайомлення з культурою народу, чию мову вивчають учні. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 2-го класу учні загальноосвітніх навчальних закладів досягають рівня Pre-A1. Цей рівень характеризується результатами навчальних досягнень в кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджується із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти».

Продовження додатка 5

Відповідно до мети іншомовної освіти та завдань у початковій школі, виокремлено такі **змістові лінії**: «Сприймання на слух», «Зорове сприймання», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання», «Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія».

Іншомовна комунікативна компетентність виявляється в безпосередньому та опосередкованому міжкультурному спілкуванні. Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістових ліній ***«Сприймання на слух», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання».*** Змістова лінія ***«Сприймання на слух»*** передбачає залучення учнів до дій зі сприймання коротких простих запитань, тверджень, вказівок, інструкцій та реагування на них вербально і/ або невербально. Змістова лінія ***«Усна взаємодія»*** спрямована на розвиток умінь розпізнавати знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті; ставити запитання та давати відповіді про себе та щоденні справи. Змістова лінія ***«Усне висловлювання»*** передбачає творення коротких фраз про себе, надавання базової персональної інформації (наприклад, ім'я, адреса, родина, національність).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані в просторі та часі) запропоновано змістові лінії ***«Зорове сприймання»*** (читач – автор), ***«Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія».*** Усі перелічені змістові лінії забезпечують для учня здобуття досвіду опосередкованого спілкування та опанування низки комунікативних умінь, що дасть змогу учням розвивати комунікативну компетентність. Змістова лінія ***«Зорове сприймання»*** передбачає сприймання та розпізнавання знайомих слів у супроводі малюнків. У рамках змістової лінії ***«Писемне висловлювання»*** учні навчаються писати короткі фрази для надання базової інформації. Результатом опрацювання змістової лінії ***«Онлайн взаємодія»*** є оволодіння вміннями встановлювати базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання, та розміщувати прості твердження про себе у форматі онлайн.

2-й класи – 105 годин (3 год/тижд.)

Результати навчання і пропонований зміст

1-2-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання** ***(рівень Pre-A1)***
1	**2**
1. Змістова лінія «Сприймання на слух» *(упродовж року)*	
Розуміє короткі, прості запитання, твердження, прохання/вказівки та реагує на них вербально та/або невербально	**Здобувач освіти:** - *реагує* на короткі, прості запитання, твердження, вказівки та інструкції, якщо вони вимовляються повільно й чітко, супроводжуються відеорядом (наочністю) чи жестами для полегшення сприймання та повторюються за необхідності - *розпізнає* знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке

1	2
Розпізнає знайомі слова і фрази під час сприймання усної інформації	**Здобувач освіти:** - *розпізнає* числа, ціни, дати та дні тижня у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке
2. Змістова лінія «Зорове сприймання» *(упродовж року)*	
Розпізнає знайомі слова з опорою на наочність	**Здобувач освіти:** - *розпізнає* знайомі слова, що супроводжуються малюнками - *сприймає* короткі, прості інструкції у знайомому контексті - *здогадується* про значення слів, якщо вони супроводжуються малюнком або символом
3. Змістова лінія «Усна взаємодія» *(упродовж року)*	
Запитує та повідомляє інформацію про себе та повсякденні справи, вживаючи короткі сталі вирази та використовуючи за потребою жести	**Здобувач освіти:** - *запитує* інших та *відповідає* на запитання про себе та повсякденну діяльність - *вітається* та *прощається* - *уточнює* інформацію
4. Змістова лінія «Усне висловлювання» *(упродовж року)*	
Описує себе та свій стан короткими фразами	**Здобувач освіти:** - *описує* себе та власний досвід, уживаючи прості слова та формульні вирази - *виражає* свої почуття та думки, вживаючи прості слова та супроводжуючи їх невербально
5. Змістова лінія «Писемна взаємодія» *(упродовж року)*	
Надає най простішу інформацію про себе у письмовій формі (записка, анкета)	**Здобувач освіти:** - *надає* елементарну інформацію в анкеті, використовуючи прості фрази, з опорою на наочність, модель - *використовує* найпростіші формули ввічливості (вітання, подяка, прощання) у записці
6. Змістова лінія «Писемне висловлювання» *(упродовж року)*	
Пише короткими фразами про себе	**Здобувач освіти:** - *пише* про себе простими фразами з опорою на наочність, модель - *записує* прості слова, які відображають його / її емоційний стан (сум, радість) та вподобання
7. Змістова лінія «Онлайн взаємодія» *(упродовж року)*	
Пише короткі фрази в режимі реального часу у разі потреби з	**Здобувач освіти:** - *встановлює* базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання - *розміщує* прості онлайн вітання, вживаючи елементарні сталі вирази

Продовження додатка 5

використанням словника	- *розміщує* онлайн прості короткі твердження про себе, якщо їх можна обрати з меню та / або скористатись онлайн перекладачем

Пропонований зміст

Тематика ситуативного спілкування та лексичний діапазон:

Я, моя родина і друзі (члени родини, числа до 20, вік молодших членів родини і друзів, щоденні справи).

Дозвілля (кольори, іграшки, дії, дні тижня, прогулянка, захоплення).

Природа (домашні улюбленці, пори року, дикі та свійські тварини).

Свята і традиції в Україні та у країні виучуваної мови (назви свят, вітання, день народження, час (години), святкове меню).

Людина (частини тіла, предмети одягу).

Харчування (просте меню, фрукти, овочі, напої, ціна).

Школа (шкільне приладдя, шкільні меблі, моя класна кімната).

Мовленнєві функції:

привітатися, попрощатися, попросити вибачення, подякувати, представити себе / когось, називати / описувати когось / щось, ставити запитання і відповідати на них, розуміти та виконувати прості вказівки / інструкції / команди, розуміти прості інформаційні знаки, вітати зі святом, виражати настрій.

Мовний інвентар *(лексика і граматика)* є орієнтовним. Його добір здійснюється відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому його не структуровано в окремі лексичні або граматичні теми, а запропоновано вивчати в контексті тематики ситуативного спілкування. Вивчення граматичного матеріалу відбувається здебільшого на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища в мовленнєвих зразках без пояснення морфологічних та синтаксичних зв'язків між частинами мови або структурними одиницями, що входять до цього зразка

Інформатична освітня галузь
35 годин (1 год./тижд.)
Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;

- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;
- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається під час вивчення предмету «Інформатика» за ***змістовими лініями*** "Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)", "Моя цифрова творчість", "Комунікація та співпраця", "Я і цифрові пристрої", "Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві". У рамках змістової лінії ***"Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)"*** формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізовуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія ***"Моя цифрова творчість"*** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії ***"Комунікація та співпраця"*** – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнового чи офлайнового середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія ***"Я і цифрові пристрої"*** реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює

вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/ учениці.

Змістову лінію ***"Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві"*** спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Інформатика

2-й класи *35 годин, 1 година на тиждень*

Результати навчання і пропонований зміст

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)»	
Пояснює сприйняття інформації різними органами чуття на основі власних спостережень	**Учень / учениця:** - *досліджує* сприйняття інформації різними органами чуття; - *робить* висновок щодо виду інформації та способу її сприйняття; - *формулює* прості інформаційні запити.
Розрізняє та фіксує дані, аналізує та впорядковує прості послідовності	**Учень / учениця:** - *відображає* відповіді на запитання за допомогою спеціальних знаків і символів; - *групує* повідомлення за типами даних, що в них містяться (зображення, тексти, відео, звук тощо); - *зберігає, змінює* та *видаляє* дані на одному з відомих носіїв; - *розрізняє* носії за їх призначенням; - *читає* та *пояснює* запропоновані прості схеми і / або інформаційні знаки й табло в місцях перебування; - *відповідає* на запитання за даними таблиці, схеми; - *знаходить* зайві чи пропущені елементи, помилки у послідовності; - *впорядковує* предмети за заданими ознаками (наприклад, впорядкування списку учнів за датою народження, прізвищ за алфавітом тощо)

1	2
Визначає об’єкти, їх властивості та значення властивостей за підтримки вчителя; розрізняє моделі та їх відповідники у реальному світі, створює прості моделі	**Учень / учениця:** - *користується* готовими моделями для пояснення і розв’язання проблем; - *визначає* з допомогою вчителя / вчительки найістотніші властивості об’єктів для побудови моделей; - *знаходить* схожі і відмінні властивості об’єктів; - *поділяє* властивості за значущістю (істотні та неістотні); - *створює* об’єкти за зразком; - *групує* об’єкти, *дає* назву групі; - *переводить* проблему з однієї форми представлення в іншу за запропонованим шаблоном / інструкцією; - *створює* модель об’єкта
Розрізняє правдиві та неправдиві твердження, здобуті з різних джерел	**Учень / учениця:** - *цікавиться* походженням інформації; - *виокремлює* факти в текстах і повідомленнях; - *розпізнає* в тексті хибні чи правдиві висловлювання; - *розрізняє* припущення і фантазію, правду і неправду у простих медіатекстах; - *робить* власні припущення стосовно розвитку подій

Пропонований зміст

Поняття про інформацію.

Сприймання інформації людиною. Види інформації за способом сприйняття (зорова, слухова, дотикова, нюхова, смакова).

Властивості інформації (без називання термінів). Джерела отримання інформації людиною та машиною.

Формулювання запитань (типу “так / ні”, відкриті, уточнювальні) до розповідей, текстів, завдань. Формулювання запитів для пристроїв і людей.

Головні/ ключові слова для пошуку інформації в навколишньому середовищі та мережах (“про що я хочу дізнатися?”). Як запит сформулювати одним словом / словосполученням?

Читання інформаційних знаків. Створення власних.-Орієнтування за допомогою інформаційних знаків та позначок на цифрових пристроях і у доступному середовищі. Розпізнавання та зчитування інформації різного виду на носіях та в доступному середовищі.

Приклади фіксування інформації людиною і машиною (алфавіт, кольори, цифри, спеціальні знаки / символи) . Кодування відповідей “так–ні” спеціальними знаками (0–1, червоний – зелений, жестами) тощо. Емотикони, інформаційні знаки, схеми як закодована інформація.

Просте впорядкування даних.

Використання і пояснення готових схем, таблиць, понятійних карт для організації зібраної інформації.

Збирання даних (фото-, відео-, аудіо-, текстових, тощо), в тому числі цифровими

пристроями, їх фіксування на носіях (папір, флешка тощо). Збереження даних та інформації на носіях. Приклади доступних носіїв. Впорядкування простих послідовностей для розв'язування проблем, виявлення закономірностей і помилок у послідовностях. Створення найпростіших моделей (із підручних матеріалів, конструктора тощо та за допомогою цифрових пристроїв). Властивості об'єктів і їх моделей. Групи об'єктів за одною спільною ознакою. Правдиві та хибні висловлювання. Факти та вигадка. Припущення і фантазія. Прогнозування розвитку подій (казки, мультфільми, готові програми, ігри), порівняння результатів відповідно до висловлених припущень

2. **Змістова лінія «Моя цифрова творчість»**	
1	**2**
Створює план дій, наводить приклади повторення та виконання дій за визначеним завданням у повсякденній діяльності	**Учень / учениця:** - *встановлює* логічну послідовність подій або дій; - *переказує* послідовність подій та дій (у тексті, явищах тощо); - *оцінює* ризик порушення послідовності дій (наприклад, під час переходу дороги на перехресті)
Складає простий план із точних та однозначних вказівок до дій виконавців, виявляє в ньому помилки, оцінює відповідність очікуваному результату	**Учень / учениця:** - *діє* за запропонованим планом, вирізняє пункти плану; - *укладає* послідовність дій (алгоритм), які потрібно виконати для досягнення мети у повсякденній діяльності; - *укладає* план дій для виконавця із точними та однозначними вказівками; - *формулює* очікуваний результат; - *змінює* послідовності дій для отримання іншого результату; - *погоджується* або *спростовує* факт досягнення результату; - *виправляє* помилки у плані
Складає ціле із запропонованих частин, пояснює, як заміна окремих частин приводить до іншого цілого	**Учень / учениця:** - *виокремлює* частини від цілого; - *складає* ціле із запропонованих частин; - *виокремлює* у складному завданні прості завдання, *пропонує* порядок їхнього розв'язування; - *експериментує* із заміною частин; - *ризикує* під час виконання незнайомих завдань
Використовує готові та створює прості інформаційні продукти (текст, зображення, звуки) для отримання, передачі інформації або	**Учень / учениця:** - *використовує*, *створює*, *змінює* текст за допомогою цифрових пристроїв та програм; - *створює* прості малюнки за допомогою цифрових пристроїв та програм; - *презентує* ідеї та / або результати своєї діяльності за

1	2
представлення власних ідей, результатів діяльності	допомогою малюнків, текстів, музики тощо; - *читає* електронні тексти, *додає* до них позначки і закладки; - *заповнює* пропуски в таблиці, виконуючи прості розрахунки; - *робить* фотографії, *знімає* відео, *фіксує* звуки, *слухає* тексти з альтернативних джерел (аудіо книги); - *використовує* основні інструменти для створення та редагування простих інформаційних продуктів
Пропонований зміст Подія, послідовність подій. Укладання послідовності кроків. Наслідки порушення плану (алгоритму), послідовності подій у близькому середовищі, готових програмах, іграх. Складання простих алгоритмів для виконавця. Виконавець і його система команд. Що можуть і не можуть виконати машини і люди. Очікуваний результат. Виправлення помилок у планах і алгоритмах. Завдання прості і складні. Послідовність розв'язування складного завдання. Конструювання. Програми та інструменти для створення простих зображень, текстів, музики, запису голосових повідомлень та пісень. Перегляд та використання простих інформаційних продуктів (зображень, текстів, звуків , відео та їх поєднання). Аудіо- та інтерактивні книжки. Заповнення таблиць на пристроях і без них, прості розрахунки. Програми та пристрої для простих розрахунків. Електронні тексти. Створення простих електронних текстів методом набору і голосовим. Виокремлення ключових слів та фрагментів. Шрифти. Їхня роль. Кольори і оздоблення. Оформлення текстів. Електронний дизайн. Збереження інформаційних продуктів на пристроях. Редагування створених чи готових електронних документів. Презентуваннння власних ідей, думок, готових чи створених інформаційних продуктів перед аудиторією	
3. Змістова лінія «Комунікація та співпраця»	
1	**2**
Самостійно та відповідально виконує визначені завдання; працює в команді з іншими особами для досягнення спільної мети	**Учень / учениця:** - *перевіряє* результати праці, своєї та інших, за запропонованими критеріями; - *обґрунтовує* причини своїх рішень; - з допомогою інших *формулює* висновки щодо розв'язання чи нерозв'язання проблеми; - *діє* за узгодженими правилами під час спільної роботи з інформацією; - *встановлює послідовність* із запропонованих дій для виконання роботи у групі; - *виконує* різні ролі у групі

Пропонований зміст Правила і необхідність їхнього дотримання. Групова робота і лідерство. Оцінювання досягнутого результату власної і групової праці. Спостереження за розвитком подій, експериментів, досягнення результату. Висновок про досягнення / недосягнення результату. Допомога інших під час пошуку рішення**.** Комунікація (однокласники, учитель, батьки, довідники, словники тощо) для пошуку необхідних ресурсів	
4. **Змістова лінія «Я і цифрові пристрої»**	
1	**2**
Використовує цифрові пристрої вдома, в школі, на вулиці та пояснює їх призначення	**Учень / учениця:** - самостійно *добирає* необхідні цифрові пристрої для навчання; - *досліджує* можливості пристроїв; - *експериментує* з їхніми функціями; - *визначає* переваги цифрових пристроїв для збирання, зберігання і відображення даних; - *описує* призначення доступних цифрових пристроїв; - *в*микає / вимикає, перезавантажує доступні пристрої
Організовує власне робоче місце за допомогою дорослих; розпізнає та описує прості проблеми та збої, які виникають у роботі доступних цифрових пристроїв, звертається за допомогою та підтримкою	**Учень / учениця:** - *підтримує* порядок на робочому місці; - бережливо *ставиться* до своїх і чужих речей, зокрема цифрових пристроїв; - *використовує* програмні середовища для навчальної діяльності та в побутових ситуаціях; - запускає програми, відкриває файли та програми на знайомому пристрої; - *розрізняє* випадки, коли потрібно звернутися по допомогу, а коли впоратися самому при збоях програм і несправностях пристроїв
Використовує цифрові пристрої, технології для доступу до інформації та спілкування	**Учень / учениця:** - *пояснює*, у який спосіб люди спілкуються через мережі; - *оцінює* переваги і обмеження спілкування через мережі; - *використовує* цифрові пристрої для пошуку інформації, творчості та співпраці; - *користується* різними джерелами інформації (книги, альбоми, запитання до друга тощо); - *застосовує* інформацію з веб-джерела для навчальних потреб
Пропонований зміст Люди і машини. Інтелектуальна поведінка машин. Передавання інформації від людини до пристрою і навпаки. Цифрові пристрої для навчання, побуту, гри, безпеки, розвитку та збору інформації.	

Можливості цифрових пристроїв, призначення, вмикання / вимикання , перевантаження. Робоче місце для роботи з цифровими пристроями. Елементарне налагодження програмного середовища під власні потреби. Розпізнавання та усування елементарних несправностей пристроїв і програм, прості заходи збереження пристроїв. Цифрові пристрої як приватна власність іншої особи, колективу, організації. Передавання інформації в сучасному суспільстві. Програми та пристрої для спілкування в інтернеті, у безпечних онлайнових і офлайнових середовищах. Спілкування, пошук інформації через відео- або звуковий (голосовий) режим або передавання простого тексту, зображення тощо. Перегляд навчального відео, анімацій, схем, пошук та навігація у безпечних мережах та інтернеті за допомогою цифрових пристроїв

5. **Змістова лінія «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві»**	
1	**2**
Дотримується правил безпечної роботи; захищає свій інформаційний простір; розповідає про проблеми дорослим	**Учень / учениця:** - *дотримується* безпечного режиму роботи з цифровими пристроями; - *повідомляє* про своє самопочуття дорослим; - *аргументує* необхідність конфіденційності паролів; - *дотримується* правил безпечної роботи з цифровими пристроями та в мережах; - *зберігає* конфіденційність особистої інформації та пояснює необхідність цього; - *розпізнає* інформацію небезпечного змісту та *повідомляє* про це дорослих; - *звертається* по допомогу, коли є сумніви з приводу змісту чи співрозмовника в мережах і реальному житті
Зважає на технічні можливості цифрових пристроїв для спілкування, зокрема з людьми з особливими потребами, поважає приватність повідомлень, толерантно ставиться до відмінностей культур, традицій і різних думок	**Учень / учениця:** - коректно *реагує* на висловлювання, з яким не погоджується; - *розрізняє* приватну та публічну інформацію; - *виявляє* доброзичливе ставлення до інших – безпосередньо та через мережі; - *повідомляє* дорослих про образи і цькування
Зазначає авторство власних робіт; виявляє повагу до авторства інших осіб	**Учень / учениця:** - *зазначає* авторство власних робіт (прізвище, ім’я, дату), *доводить* його; - *не списує і не дає списувати*, аргументовано доводячи, чому; - *вказує* авторів тих матеріалів, які використовує у своїх роботах

Пропонований зміст

Правила власної та взаємної безпеки з цифровими пристроями. Організація робочого місця та особистого режиму роботи з цифровими пристроями.
Саморегуляція під час роботи з цифровими пристроями.
Засоби та способи збереження особистої інформації. Пін-коди і паролі (текстові, графічні, цифрові, тактильні, фотопаролі, паролі-зображення тощо), їх призначення та доцільне використання.
Вікові обмеження на перегляд сторінок та створення акаунтів.
Безпека в мережах. Небезпечні співрозмовники та теми.
Виявлення проблем і джерела допомоги.
Етика спілкування в мережах та в реальному житті, особливості цифрового спілкування. Як уникнути цькування і діяти у випадку образ у цифровому спілкуванні.
Програми та засоби, які полегшують спілкування з людьми з особливими потребами.
Інформація для дітей і дорослих, приватна, особиста, сімейна, колективна, публічна.
Авторство контенту, зокрема електронного (власне і чуже)

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

(інтегрується в предмет «Я пізнаю світ»)

Пояснювальна записка

Освітню програму технологічної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою технологічної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** технологічної освітньої галузі у початковій школі є:

- залучення учнів до різних видів діяльності, формування вмінь для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- формування в учнів культури праці та побуту, навичок раціонального ведення домашнього господарства, задоволення власних потреб та потреб інших, відповідальності за результати власної діяльності;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;
- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Зміст технологічної освітньої галузі в початкових класах структурується за такими **змістовими лініями**: «Технічна творчість і техніка», «Світ технологій», «Світ ремесел», «Побут».

Змістові лінії, які систематизують очікувані результати навчання, спрямовані на формування ключових компетентностей учнів.

Змістова лінія «**Технічна творчість і техніка**» спрямована на залучення учнів до творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора має на меті сприяти розвитку просторової уяви й елементів творчого та технічного мислення учнів, через читання і зіставлення малюнків, графічних зображень, за якими учні складатимуть конструкції. Учні виконуватимуть макетування об'ємних моделей транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ здобувача освіти до деталей конструкторів, відповідних графічних зображень схем для конструювання простих моделей; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу

Змістова лінія «**Світ технологій**» має на меті формувати в учнів здатність планувати власну діяльність у процесі вивчення конструкційних матеріалів – від розпізнавання їх на дотик до аргументованого добору для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів, аргументувати обрану послідовність у роботі. У процесі роботи з матеріалами провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування стрічок тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ здобувача освіти до матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків до мультфільмів тощо). Організація екскурсій на виробничі об'єднання, перегляд та обговорення відеофільмів про виробництво. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюється повторне та економне використання матеріалів.

Змістова лінія «**Світ ремесел**» має на меті формувати в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі роботи провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування, різьблення, ліплення тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ здобувача освіти до виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел.

Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія «**Побут**» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: персональний доступ здобувача освіти до матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та

обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Технологічна освітня галузь базується на практичній діяльності учнів, реалізується в ході вивчення предмета «Я пізнаю світ». На кожному занятті передбачено виконання практичної роботи. Об'єкти праці для виготовлення учитель добирає, спираючись на побажання учнів.

Результати навчання і пропонований зміст
1–2-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія « Технічна творчість та техніка» *(упродовж року)*	
За допомогою дорослих або самостійно добирає конструкційні матеріали та технології для виготовлення виробу	**Здобувач освіти:** - *розпізнає* конструкційні матеріали візуально та на дотик - *добирає* конструкційні матеріали для виготовлення виробу з готових елементів (використання металевих, дерев'яних чи пластмасових конструкторів; готових елементів з паперу, пластику, деревини, пінопласту та інших для макетування - *добирає* конструкційні матеріали відповідно до їх властивостей для виготовлення виробу: папір, пластилін, полімерна глина чи солене тісто, тканина, нитки; неткані, природні та інші матеріали - *розрізняє* види паперу, картону, ниток та *визначає* сфери їх застосування
За допомогою дорослих або самостійно планує власну діяльність з виготовлення виробу, прогнозує кінцевий результат	**Здобувач освіти:** - *прогнозує*, яким має бути виріб - *планує* послідовність технологічних операцій з допомогою дорослих (використання технологічних карт)
Моделює, конструює та виготовляє виріб з готових елементів за допомогою дорослих; виготовляє та оздоблює виріб за допомогою дорослих	**Здобувач освіти:** - *моделює* та конструює виріб з деталей конструктора, користуючись графічним зображенням схем, за власним задумом самостійно чи з допомогою дорослих - *задумує* конструкцію виробу та конструює його з елементів конструкторів або інших готових елементів (коробки, банки, пластикові пляшки тощо) - *створює* задані форми (на підставі лише обрису силуету) з використанням Танграму

1	2
	- *створює* виріб за зразком (шаблоном) та власним задумом самостійно чи із допомогою дорослих із використанням паперу, картону, ниток, нетканих чи природних матеріалів (предметні та сюжетні аплікації з природного матеріалу, нескладні сюжетні композиції, вироби в техніці орігамі, макети виробів із штучних матеріалів та картону, вироби об'ємної форми з паперу) - *демонструє* вміння різати нитки, папір, картон ножицями по прямій, кривій та ламаній лініях за запропонованим зразком (шаблоном) - *розміщує* елементи виробу на площині - *розкриває п*ослідовність дій та *дотримується* її під час виготовлення виробів із природних матеріалів, під час виготовлення та оздоблення об'ємних виробів, самостійно або з допомогою дорослих - *аргументує* послідовність та доцільність виготовленого виробу - *оздоблює* виріб за зразком та власним задумом бісером, лелітками, тасьмою, стрічками та іншими матеріалами
Виконує прості технологічні операції	**Здобувач освіти:** - *виконує* знайомі *технологічні операції* з конструкційними матеріалами з допомогою дорослих та самостійно (склеювання, складання, зв'язування тощо) - *пояснює* вибір моделі, яку він / вона сконструював /ла, спираючись на запитання дорослих

Пропонований зміст

Матеріали, інструменти та пристосування, необхідні для роботи.
Добір конструкційних матеріалів, інструментів та пристосувань для виготовлення виробу. Планування виготовлення виробу.
Моделювання, конструювання та виготовлення виробів із готових елементів деталей конструктора за графічним зображенням, схемою та за власним задумом.
Танграм.
Розміщення елементів виробу на площині, з'єднання елементів у виріб.
Технологічна послідовність у виготовленні виробів за зразком та власним задумом.
Послідовність дій під час виготовлення паперових об'ємних фігур.
Макетування. Виготовлення й оздоблення об'ємних виробів.
Виготовлення об'ємних форм із паперу.
Послідовність дій під час виготовлення виробів технікою «Орігамі».
Картон та пінопласт як штучний матеріал для макетування.
Використання у роботі пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста (плоскі та об'ємні форми); тканини, ниток, нетканих матеріалів (пласка та об'ємна аплікація на основі простих симетричних та асиметричних форм), природних матеріалів та інших матеріалів (пласкі та об'ємні вироби).
Оздоблення виробів за власним задумом бісером, лелітками, тасьмою, стрічками тощо.
Організація робочого місця на уроці.
Загальні правила безпеки на уроках технологій.

Пропоновані об’єкти праці: об’ємні моделі транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо; вироби, виготовлені технікою «Орігамі»; сюжетні та предметні аплікації з паперу, тканини, ниток, нетканих матеріалів, пластиліну, природних матеріалів; листівки, закладки; об’ємні статичні моделі (фігури) з пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста; ялинкові прикраси об’ємної форми з паперу, тканини, ниток, нетканих та інших матеріалів	
2. Змістова лінія «Світ технологій» *(упродовж року)*	
1	**2**
Читає та аналізує графічні зображення за допомогою дорослих та використовує їх у процесі роботи	**Здобувач освіти:** - *аналізує* зображення схем технологічної послідовності за допомогою дорослих та дотримується їх у процесі роботи (використання технологічних карт, графічних зображень, малюнків) - *розмічає* прямі лінії на папері і картоні - самостійно чи з допомогою дорослих *креслить* розгортки прямокутної форми
Дотримується безпечних прийомів праці під час використання інструментів та пристосувань	**Здобувач освіти:** - *дотримується* безпечних прийомів праці під час використання інструментів та пристосувань (використання клею, ножиць, шпильок, гачків тощо) - *організовує* безпечне робоче місце з допомогою дорослих
Під час виготовлення виробів намагається ощадно використовувати матеріали; за допомогою дорослих готує залишки до вторинної обробки	**Здобувач освіти:** - *бере до уваги* необхідність економного використання конструкційних матеріалів - самостійно чи під керівництвом дорослих *створює виріб,* повторно використовуючи матеріали (вироби з пластику, паперу, тканини, фольги та інше) - *аргументує* доцільність вторинного використання матеріалів та використовує їх для виготовлення виробів самостійно чи із допомогою дорослих
Оцінює та представляє результати власної або колективної діяльності за допомогою дорослих	**Здобувач освіти:** - самостійно чи з допомогою дорослих *демонструє* результати власної діяльності - *описує,* спираючись на запитання дорослих, чого хотів / -ла досягти
Пропонований зміст Елементи графічної грамоти. Лінії. Правила розмічання ліній на папері і картоні. Розгортки прямокутної форми. Виготовлення розгорток прямокутної форми. Використання зображення схем для послідовного виготовлення виробу з допомогою дорослих та самостійно. Властивості конструкційних матеріалів (види паперу, картону, ниток). Виготовлення об’ємних виробів з елементами вторинних матеріалів.	

Безпечні прийоми праці під час застосування інструментів та пристосувань. Економне використання матеріалів. Презентація власної (колективної) діяльності із допомогою дорослих. Пропоновані об’єкти праці: сюжетні та предметні аплікації з паперу, пластиліну, природних та штучних матеріалів; об’ємні статичні моделі (фігури) з пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста; об’ємні макети виробів із штучних матеріалів; моделювання та створення виробу із використанням вторинних матеріалів; виготовлення розгорток прямокутної форми з паперу чи картону.

3. Змістова лінія «Світ ремесел» *(упродовж року)*	
1	**2**
Спостерігає за процесом виготовлення виробу народними майстрами	**Здобувач освіти:** - *зіставляє* та *розрізняє* вироби, виготовлені традиційними та сучасними ремеслами (гончарство, ткацтво, витинанка, різьблення та інше) - *пояснює* важливість відродження та збереження традиційних ремесел
Спостерігає за процесом виготовлення виробу народними майстрами; створює виріб за допомогою дорослих або самостійно згідно із зразком чи власним задумом, застосовуючи технології традиційних та сучасних ремесел	**Здобувач освіти:** - *виготовляє* та *оздоблює* виріб із допомогою дорослих чи самостійно, застосовуючи елементи традиційних та сучасних ремесел (використання різних технік для виготовлення та оздоблення виробів: витинанка, вишивка та інше)

Пропонований зміст
Створення та оздоблення простих виробів із допомогою дорослих чи самостійно за зразком та власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. Техніка «Витинанка». Розрізнення витинанки з-поміж інших виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Послідовність дій під час виготовлення витинанки за шаблоном чи власним задумом. Пропоновані об’єкти праці: вироби з елементами витинанки, вироби з глини, ниток, тканини тощо

4. Змістова лінія «Побут» *(упродовж року)*	
1	**2**
Виконує практичні завдання в побуті; організовує робоче місце за	**Здобувач освіти:** - *виконує* найпростіші дії щодо самостійності у побуті (упорядковування особистих речей) - спільно з дорослими *організовує* та прибирає робоче місце

Продовження додатка 5

допомогою дорослих	відповідно до власних потреб та визначених завдань (організація особистого побуту)
За допомогою дорослих планує дії та виконує їх у власному побуті	**Здобувач освіти:** - разом із дорослими *планує та реалізовує* найпростіші трудові дії (ремонтує іграшки, книжки, доглядає за рослинами і тваринами, готує страви за рецептами, доглядає за одягом та взуттям) - дотримується правил поведінки за столом, користується столовим посудом за призначенням - *володіє початковими навичками* сервірування столу
За допомогою дорослих розраховує орієнтовні витрати та кількість матеріалів для виготовлення виробу	**Здобувач освіти:** - спільно з дорослими *розраховує* приблизну кількість необхідних матеріалів для виконання простого завдання - самостійно *робить припущення* про потрібну кількість матеріалів для виконання простого завдання
Пропонований зміст Організація власної життєдіяльності. Розв'язування практичних завдань у власному побуті. Культура харчування. Правила поведінки за столом. Столовий посуд різного призначення. Сервірування столу. Організація робочого місця відповідно до визначених потреб і завдань. Планування та реалізація найпростіших трудових дій (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям). Розрахунок матеріалів та витрат для виконання простого завдання. Пропоновані об'єкти праці: сервірування столу; прості страви: бутерброди / канапки, чай тощо; простий ремонт книжок, іграшок; догляд за рослинами і тваринами; догляд за одягом та взуттям тощо	

СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

(інтегрується в предмет «Я пізнаю світ»)

Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі для загальної середньої освіти є становлення самостійності учня / учениці, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці в різних середовищах, впевненості в собі та доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування у школярів стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки для себе і тих, хто його / її оточує;
- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки;
- розвиток потреби самопізнання та самовдосконалення;
- формування в учнів сталої мотивації до здорового способу життя;
- формування свідомого прагнення дотримуватися безпечної, здорової та етичної поведінки для поліпшення добробуту;
- розвиток уміння ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я;
- створення сприятливого безпечного та здорового середовища в школі.

Зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі структуровано за трьома ***змістовими лініями***: «Безпека», «Здоров'я», «Добробут».

Змістова лінія ***«Безпека»*** передбачає розвиток умінь безпечної поведінки вдома, школі та у природному й техногенному середовищі, прогнозування наслідків небезпечних дій, визначення впливів на вибір безпечної поведінки, дотримання правил (дорожнього руху, використання побутової техніки і побутової хімії тощо) та відповідального ставлення до особистої безпеки й безпеки інших.

Змістова лінія ***«Здоров'я»*** спрямована на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і поведінки через набуття навичок здорового способу життя, розвиток позитивної самооцінки, критичного мислення, умінь ухвалювати зважені рішення, відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я тих, хто поряд, і протидіяти негативним соціальним чинникам.

Змістова лінія ***«Добробут»*** забезпечує розвиток етичної поведінки в соціумі, вміння вчитися і формування позитивного ставлення до навчання, усвідомлення важливості здорового способу життя для добробуту, розвиток підприємливості і споживчої культури для оптимального використання ресурсів та забезпечення добробуту, орієнтацію учнів на відповідальне ставлення до безпеки та здоров'я як до найважливіших життєвих цінностей.

Навчальний матеріал змістових ліній реалізується через предмет «Я пізнаю світ» наскрізно в кожній темі через взаємоінтеграцію і взаємодоповнення.

Результати навчання і пропонований зміст
1 – 2-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія «Безпека» *(упродовж року)*	
Розпізнає та описує небезпеку	**Здобувач освіти:** - *розпізнає* ситуації небезпеки вдома, на вулиці або у школі та

1	2
вдома, у школі та навколишньому світі	*пояснює*, що робити в цих ситуаціях - *пояснює* ситуації, у яких побутові прилади, речовини можуть бути небезпечними для людини - *описує* дії, доцільні в разі небезпечної ситуації з вогнем, водою, газом, вибухонебезпечними предметами та речовинами - *описує* дії, доцільні в разі контакту з незнайомою людиною - *розпізнає* предмети, до яких не можна торкатися (забуті сторонніми людьми речі, зброя тощо)
Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки	**Здобувач освіти:** - *пояснює* можливі наслідки для себе від власної необачної поведінки вдома - *пояснює* можливі небезпеки, з якими може стикатися людина в довкіллі - *прогнозує* наслідки небезпечної поведінки з підозрілими предметами, забутими речами, вибуховими пристроями та зброєю
Визначає позитивний і негативний вплив на вибір здорової та безпечної поведінки	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* корисні та шкідливі впливи на вибір безпечної поведінки з боку батьків, учителів, друзів, ЗМІ тощо - *пояснює*, як правила та їх дотримання впливають на безпеку в довкіллі, зокрема вдома, у школі
Вирішує як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров’я	**Здобувач освіти:** - *обирає* безпечну дорогу, *розробляє* безпечний *маршрут* до / зі школи з урахуванням правил дорожнього руху - *обирає* свої дії як учасник дорожнього руху з найменшим ризиком
Пояснює, від чого залежить безпека вдома, у школі та	**Здобувач освіти:** - *пояснює* правила безпечної поведінки вдома (з побутовими приладами, речовинами тощо)
навколишньому світі	- *дотримується* правил безпечної поведінки в різних ситуаціях - *розрізняє* основні знаки та символи дорожнього руху - *розрізняє* підозрілі предмети (забуті речі, зброя та її елементи тощо) та *пояснює*, куди і як звернутися з повідомленням про знахідку
Розрізняє, до кого і як звернутися за допомогою; описує приклади такої діяльності	**Здобувач освіти:** - *визначає* осіб, які можуть надати допомогу в разі небезпеки - *описує* приклади діяльності служб допомоги в небезпечних ситуаціях та *ідентифікує* їх телефони - *демонструє*, як попросити допомоги при потребі - *пояснює*, яку просту першу допомогу можна надати

1	2
Розпізнає знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* найважливіші попереджувальні знаки та символи, *пояснює*, що вони означають - *визначає* місця, де можна безпечно відпочити
Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я	**Здобувач освіти:** - *розпізнає* вияви неповаги та приниження - *уникає* виявів неповаги та приниження у власній поведінці - належно *реагує* на цькування, тиск та приниження - *пояснює,* що всі люди (зокрема діти) мають право захищати свою гідність і недоторканість свого тіла - *пояснює,* як безпечно і без шкоди для здоров'я поводитися в мережі

Пропонований зміст

Безпека і небезпека.

Вплив оточення на вибір безпечної поведінки (батьки, вчителі, друзі тощо).

Джерела допомоги в небезпечних ситуаціях (батьки, сусіди, родичі, служба надзвичайних ситуацій).

Діяльність служб допомоги в небезпечних ситуаціях та їх ідентифікація (поліція, пожежники, швидка допомога тощо). Можливі загрози з боку людей, правила поведінки.

Безпека в школі.

Шкільні приміщення, їх розміщення та правила безпечної поведінки в них (клас, коридори, їдальня, спортзал, туалет тощо).

Імовірні небезпечні ситуації у школі. Шляхи виходу зі школи.

Безпечна поведінка на шкільному подвір'ї.

Безпека у довкіллі.

Безпечна дорога до/ зі школи. Правила пішохідного руху.

Безпечна поведінка на екскурсії. Безпечна поведінка на природі (ліс, водойми, гори тощо). Безпечні місця для ігор і розваг.

Ознаки підозрілих предметів, забутих речей, вибухових пристроїв та зброї, куди звертатися в ситуаціях, пов'язаних із ними.

Безпека вдома.

Імовірні небезпечні ситуації (з побутовими приладами, побутовою хімією тощо).

Правила безпечної поведінки вдома. Надання першої допомоги при нескладних травмах

2. Змістова лінія «Здоров'я» *(упродовж року)*

1	2
Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки	**Здобувач освіти:** - *описує* свої почуття в різних ситуаціях - *пояснює,* чому небезпечно та шкідливо дражнити або залякувати інших - *описує* залежність між фізичною активністю та потребою в їжі та воді

Відзначає зміни власного організму і приймає їх	**Здобувач освіти:** - *описує* зміни власних емоцій, почуттів (настрою) - *визначає,* як змінюється людське тіло з віком - *відзначає* зміни у своєму тілі у процесі дорослішання, хвороби, втоми, фізичної активності - *наводить приклади* зародження та розвитку живих істот
Визначає позитивний і негативний вплив на вибір здорової та безпечної поведінки	**Здобувач освіти:** - *пояснює* вплив способу життя, здорової поведінки та корисних звичок на здоров'я людини - *розрізняє* позитивні і негативні впливи оточення на вибір здорового способу життя (сім'я, вчителі, лікарі, однолітки, ЗМІ) - *пояснює* важливість руху та активної поведінки для себе та інших - *пояснює, як запобігти* неінфекційним та інфекційним захворюванням (спосіб життя, правила гігієни, щеплення) - *пояснює*, як поводитися поруч із людьми з неінфекційними та інфекційними захворюваннями - *пояснює* роль щеплення для попередження інфекційних захворювань - *пояснює* важливість впливу питної води на організм - *описує* шкоду від вживання алкоголю, тютюну, наркотиків, можливого хибного вживання інших речовин - *порівнює* вплив різних емоцій та почуттів на себе та інших
Уважно слухає, запитує про потреби інших осіб та висловлюється так, щоб не образити інших осіб	**Здобувач освіти:** - виражає словесно і несловесно потреби, бажання, почуття - відстоює свою позицію, за потреби кажучи «ні» - *визначає* осіб, від яких може отримати інформацію про вживання ліків та користування предметами домашнього вжитку - *розрізняє* родинні зв'язки, дружні, ділові стосунки та подружнє життя - *пояснює,* чому треба ставитися з повагою до інших осіб, їхнього походження
Демонструє поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я	**Здобувач освіти:** - *дотримується* правил щодо догляду за своїм тілом, одягом, особистими речами - *використовує* відповідні назви частин тіла та органів для повідомлення про самопочуття чи проблеми зі здоров'ям (біль, дискомфорт тощо) - *визначає* осіб, до яких може звертатися при поганому самопочутті
Визначає здорові та шкідливі звички	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, як харчування впливає на здоров'я людини - *розрізняє* продукти за походженням (напр., рослинного, тваринного тощо)

1	2
	- *пояснює*, що таке хибне використання речовин (напр., ліки – не за призначенням або в надмірних кількостях) - *розпізнає* безпечні і небезпечні речовини - *розрізняє* здорові та шкідливі звички, *пояснює* їхній вплив на безпеку, здоров'я і добробут людини
Розпізнає, що приносить задоволення та користь	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* корисні і шкідливі продукти харчування - *пояснює* важливість споживання продуктів своєї місцевості - *наводить приклади* українських національних страв та страв інших країн - *пояснює* важливість сну та відпочинку (активного і пасивного) для належного розвитку організму та збереження здоров'я
Вирішує, як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я	**Здобувач освіти:** - *описує* безпечне й відповідальне вживання їжі, використання ліків, побутових засобів - демонструє дії, спрямовані на подолання страху
Розпізнає знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки	**Здобувач освіти:** - *добирає* продукти харчування, орієнтуючись на позначки на упакуванні - *визначає* місця, де можна харчуватися здорово
Визнає важливість помірності у споживанні послуг та продукції	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, що переїдати – шкідливо - *пояснює*, що важлива помірність під час перегляду телебачення та користування цифровими пристроями, дотримується цих обмежень у побуті
Протидіє проявам тиску, неповаги та приниження щодо себе та інших осіб, звертаючись за допомогою до дорослих	**Здобувач освіти:** - *визначає* дії, які його / її ображають - *підтримує* та *приймає* інших - *демонструє* відсторонення від неприйнятних дотиків з боку інших людей; *повідомляє* про це дорослих, яким довіряє
Розпізнає здорову етичну поведінку (сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість) та наслідує її	**Здобувач освіти:** - *встановлює* дружні стосунки з дітьми своєї та іншої статі - *пояснює* функції та значення батьків для кожної людини - *пояснює* правила моральної поведінки вдома, у школі

1	2
Пояснює важливість навчання у школі для свого життя та добробуту; планує свій день (навчальний та вихідний)	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, чому навчання допомагає зберігати здоров'я - *пояснює*, як бути прикладом здорової поведінки для інших
Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, чому належні для збереження здоров'я умови сприяють навчанню - *застосовує* різні способи зняття втоми (за допомогою гімнастики, дихальних вправ, музики, прогулянки, зміни виду діяльності тощо)

Пропонований зміст

***Здоров'я та його складники*.**

***Психічний та емоційний складники здоров'я*.**

Емоції (позитивні і негативні), їх зміни в різних ситуаціях та вплив на організм. Життєрадісність і здоров'я.

Фізичний складник здоров'я.

Людське тіло і зміни в ньому. Народження і розвиток живої істоти. Індивідуальні особливості її росту й розвитку (прийняття змін). Особиста гігієна. Режим дня. Фізичні вправи і здоров'я (загартовування, постава тощо). Утома і способи її зняття. Активний і пасивний відпочинок.

Харчування і здоров'я. Продукти харчування (корисні, некорисні, шкідливі).

Здоров'я і хвороби. Самопочуття. Інфекційні та неінфекційні захворювання. Профілактика інфекційних захворювань (гігієна, щеплення, карантин тощо).

Хибне використання/ вживання речовин (побутова хімія, ліки тощо).

Соціальний та духовний складники здоров'я.

Повага до себе та інших людей. Спілкування. Правила спілкування. Уміння товаришувати. Стосунки з дітьми своєї та іншої статі.

Тиск, неповага, приниження і протидія їм. Небезпека та шкода для здоров'я від агресивної поведінки.

Здорова поведінка та корисні звички, їх вплив на збереження здоров'я.

Піклування про здоров'я в сім'ї. Народні традиції, родинні свята і здоров'я

3. Змістова лінія «Добробут» *(упродовж року)*

1	2
Розпізнає, що приносить задоволення та користь	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, яка діяльність приносить і радість, і користь - *розрізняє* ознаки добробуту людини
Пояснює потреби свої та інших осіб; визначає, від кого та від чого залежить задоволення потреб	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* важливі і менш важливі потреби, *визначає* доступні шляхи їх задоволення - *складає* перелік речей, необхідних для конкретної життєвої ситуації - *пояснює*, чому люди купують товари

Продовження додатка 5

Пояснює, що кожна дія (рішення) має наслідки	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, що кожен учинок має наслідки, спираючись на власний досвід та на приклади літературних героїв, персонажів мультфільмів тощо
Вирішує як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я	**Здобувач освіти:** - *ставить* перед собою *мету* споживати корисні продукти, *складає* їхній перелік - *використовує* раціонально кишенькові гроші
Визнає важливість помірності у споживанні послуг та продукції	**Здобувач освіти:** - *пояснює* значення грошей та матеріальних цінностей - *пояснює,* що не всі потреби можна задовольнити через обмеженість ресурсів - *планує* витрати кишенькових грошей
Розпізнає здорову етичну поведінку (сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість) та наслідує її	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, ознаки здорової етичної поведінки - *пояснює правила* ощадного використання природних ресурсів (наприклад, збирання та утилізації сміття, зокрема харчових відходів, збереження водних ресурсів) - *дотримується* правил етичної поведінки під час спілкування з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях - *пояснює,* чому людині потрібна доброчинність - *пояснює* важливість добрих учинків для людини та довкілля - *пояснює*, якою має бути підприємлива людина - *пояснює*, чому важливо поважати чужу власність
Упорядковує власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов	**Здобувач освіти:** - *пояснює* важливість навчання у школі для власного добробуту - *організовує* робоче місце для навчання з урахуванням умов у школі та вдома - *дотримується* оптимального режиму дня
Уважно слухає, запитує про потреби інших осіб та висловлюється так, щоб не образити інших осіб	**Здобувач освіти:** - *об'єднується* з іншими дітьми у групу для навчання та гри - *виконує* запропоновану роль у мікрогрупі (команді), *погоджуюсь із рішенням* команди - *пояснює* важливість дотримання меж особистого фізичного простору
Розрізняє, до кого і як звернутися за допомогою; описує приклади такої діяльності	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* потреби близьких людей та друзів - *звертається* за підтримкою до осіб, яким довіряє - *розрізняє* ситуації, коли він / вона або інші люди потребують допомоги

1	2
Пояснює важливість навчання у школі для свого життя та добробуту; планує свій день (навчальний та вихідний)	**Здобувач освіти:** - *розповідає*, як від власного ставлення до навчання залежить його / її успіх і добробут в майбутньому - *визначає* послідовність кроків для виконання навчального, ігрового чи дослідного завдання, напр. щодо здорового способу життя свого / родини - *планує* свій вихідний день з урахуванням умов та можливостей - *розрізняє* різні професії та пояснює важливість навчання для їх опанування
Виконує різні ролі в групі, пояснює у чому цінність спільної роботи	**Здобувач освіти:** - *зголошується* до виконання різних ролей у грі, навчанні, спільних проектах - *ініціює* спільні справи, ігри, розваги - *описує* цінність створеного разом

Пропонований зміст

Культура споживання.

Що таке добробут? Потреби людини (помірні і надлишкові). Помірність у споживанні. Гроші, матеріальні цінності, кишенькові гроші. Очікування, потреби та економічні реалії своєї сім'ї. Вибір одягу та корисних для здоров'я продуктів. Знаки, символи, попередження щодо продуктів харчування та промислових продуктів. Вплив реклами на вибір продуктів. Ощадність використання природних ресурсів.

Підприємливість.

Риси підприємливої людини. Створення цінності.

Співпраця у грі, навчальних і життєвих ситуаціях. Планування вихідного дня.

Уміння вчитися.

Важливість власного навчання у школі. Розпорядок дня школяра. Робоче місце школяра і його впорядкування. Кроки для виконання навчальних, ігрових та дослідницьких завдань. Навчання і відпочинок.

Доброчинність.

Ознаки етичної поведінки. Ситуації, коли інші люди потребують допомоги. Важливість добрих учинків для людини

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

(інтегрується в предмет «Я пізнаю світ»)

Пояснювальна записка

Освітню програму громадянської та історичної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою громадянської та історичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є створення умов для формування в учня / учениці початкової школи власної

ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** громадянської та історичної освіти у початковій школі є:

• здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;

• сприяння початковому усвідомленню власної гідності, цінності свободи і прав людини, своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;

• формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;

• удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки;

• розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;

• створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки, формування емоційно-ціннісного компоненту громадянської культури особистості.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опановувати потрібні для цього знання і вміння, виробляти навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких ***змістових ліній***: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці».

Змістова лінія ***«Я – Людина»*** передбачає залучення учня / учениці до опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє самопізнанню учнів, усвідомленню власних потреб, уподобань, здібностей та інтересів, заохочує обирати цілі особистісного зростання (бути відповідальним, чесним тощо), допомагає початковому усвідомленню гідності та неповторності будь-якої людини.

Змістова лінія ***«Я серед людей»*** забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, з якими дитина себе ідентифікує. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборові норм і моделей поведінки, часто за певними взірцями.

Змістова лінія ***«Моя культурна спадщина»*** дає змогу учнівству усвідомити свою вкоріненість у національну, а також рідну за етнічним походженням культуру, в європейську цивілізацію. Учні/ учениці отримують можливість дослідити місцеві пам'ятки, пізнати традиції та минуле своєї родини, рідної етнічної групи, нації.

Продовження додатка 5

Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє розумінню значущості та різноманітності культурних надбань людства, формуванню умінь пізнавати минуле.

Змістова лінія ***«Моя шкільна і місцева громади»*** забезпечує розуміння учнем/ученицею базових норм шкільного та місцевого громадського життя, дає йому/ їй змогу посильно долучатися до їх відтворення та модернізації. Пізнання шкільних і місцевих традицій, ознайомлення з громадянськими вчинками земляків, діяльністю шкільної адміністрації, місцевих органів влади та добровільних асоціацій, зорієнтованих на громадські справи, сприяє набуттю учнями первинного досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії, впливає на формування емоційно-ціннісного компонента громадянської культури дитини. Навчання в межах цієї змістової лінії забезпечує вироблення вмінь висловлювати та обстоювати свою думку та приймати інших, висувати власні ініціативи, планувати й організовувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи.

Змістова лінія ***«Ми – громадяни України. Ми – європейці»*** дає учневі / учениці елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини. У межах цієї змістової лінії на прикладі відомих історичних постатей та національних героїв школярі усвідомлюють цінності патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі у першому класі реалізуються через предмет «Я пізнаю світ» оптимальними для кожного елементу змісту та навчальної цілі інтерактивними методами, із використанням інформаційних технологій.

Результати навчання і пропонований зміст
1 – 2 класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія «Я – Людина» *(упродовж року)*	
Описує себе, свій характер, захоплення, якими вирізняється від інших осіб	**Здобувач освіти:** - *розмірковує*, якими рисами характеру має володіти людина і чому - *аналізує* свою поведінку, уподобання, виділяючи риси, якими вирізняється з-посеред інших і які надають йому / їй неповторності - *досліджує* і *представляє* (на прикладі однолітків і родини) неповторність кожної людини, беручи до уваги зовнішність, поведінку, характер, уподобання тощо
Встановлює послідовність подій (раніше/пізніше, до/після, давно/ недавно); пояснює,	**Здобувач освіти:** - *пояснює* (спираючись на власний досвід і думки старших), навіщо людині знати точний час; бути пунктуальним / -ою у школі й удома

Продовження додатка 5

1	2
як і чому люди визначають час	
Описує послідовність етапів розвитку людини; намагається пояснити, як події пов'язані між собою	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, що означає вислів «бути людиною» - *пояснює*, як змінюється людина впродовж життя - *описує*, як змінюються умови життя людини
Розповідає про себе, свою родину та інших осіб	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про літературні персонажі / історичні постаті, на яких хотів би / хотіла б бути схожою - складає перелік чеснот / рис характеру, якими володіє літературний персонаж чи історична постать - *пояснює*, що можна, а чого не можна розповідати про себе незнайомим людям, *добирає приклади* на користь свого твердження

Пропонований зміст

Я – Людина. Що означає бути Людиною. Моє ім'я, звідки воно взялося (*право на ім'я*). Моє зовнішнє та внутрішнє «Я» (*фізичні ознаки, почуття, думки*). Я – неповторний / неповторна.

Я – особистість. Досліджую свої можливості. Виявляю мої вподобання. Аналізую свої звички. Визначаю свої знання та вміння. Описую мій характер (*окремі риси, на вибір учня / учениці*). Мій особистий простір (*спрощено*).

Зі мною змінюється мій світ. Як я росту. Що я пам'ятаю. Навіщо я пізнаю. Чому я дію. Про що я мрію. Кола спілкування.

Я – дитина Чи діти відрізняються від дорослих? Що означає «бути дорослим»? Які у людей є бажання і потреби. Навіщо я навчаюся. Чого хоче кожна людина (*віднаходимо спільні та індивідуальні цінності*)

2. Змістова лінія «Я серед людей» *(упродовж року)*

1	2
Висловлює свої вподобання; виокремлює фрази та/або дії, які вразили; обмірковує вплив своїх слів та/або дій на думку інших осіб	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про свої зацікавлення, *пояснює*, як йому / їй подобається проводити дозвілля - *описує*, які книжки / фільми / ігри він / вона любить і чому? - пояснює, чому кожен може мати свої вподобання
Пояснює важливість співпраці у групі; разом з іншими особами визначає послідовність виконання завдань; виконує різні ролі в групі	**Здобувач освіти:** - *пояснює, чому люди перебувають разом,* взаємодіють - *залучає* людей, зокрема й тих, які відрізняються від нього / неї, до спілкування, гри, навчання - *надає допомогу* тим, хто її потребує, і *висловлює вдячність* за підтримку

Продовження додатка 5

1	2
	- уважно *вислуховує* думку співрозмовника, *висловлює* свій погляд, шануючи гідність інших
Пояснює свої обов'язки в сім'ї, школі; дотримується правил поведінки, що засвідчують повагу до інших осіб; звертається за допомогою до старших у разі, коли його або інших осіб ображають	**Здобувач освіти:** - *переконує* у важливості поваги до інших, спираючись на власний досвід і доступні джерела (почуте, прочитане) - *пояснює*, до кого можна звернутися по допомогу, якщо когось ображають або принижують - *обстоює думку*, що не треба замовчувати негідної поведінки інших
Розпізнає вчинки і слова, які можуть підтримати або образити; поважає різноманітність, справедливо ставиться до інших осіб	**Здобувач освіти:** - *моделює* ситуації / грає рольові ігри, у яких підтримує та підбадьорює інших - розпізнає ситуації (із казок, оповідань, власного досвіду), у яких хтось зазнав образ, пояснює, як діяти в таких ситуаціях - *встановлює*, що, попри неповторність кожного, всі люди рівні, бо вони – люди - *висловлює припущення*, чому люди стають товаришами, однодумцями, друзями / опонентами, супротивниками, ворогами
Збирає інформацію та розповідає про свою родину, однокласників, Україну; пояснює, що означає бути членом родини, громади, класу; долучається до родинних і національних традицій, пояснює їх значення для себе	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, які почуття пов'язують його / її з близькими людьми, *висловлює* припущення про те, чим вони зумовлені - *описує* узвичаєні правила життя своєї сім'ї / класу, пояснює їхнє значення для себе - *описує* й *обмірковує* свої права й обов'язки в сім'ї, класі
Досліджує об'єкти загального користування у своїй місцевості; дотримується правил поведінки під час гри, прогулянки і відпочинку	**Здобувач освіти:** - *дотримується* встановлених в освоєному громадському просторі (у школі, парку, на дитячому майданчику тощо) правил - *пояснює*, чому потрібно дотримуватися встановлених правил
Розрізняє теперішнє, минуле і майбутнє (було — є — буде)	**Здобувач освіти:** - *встановлює,* чим його / її дитинство відрізняється від дитинства старших родичів - *описую різницю* між дитинством сучасних дітей та у минулому (одяг, іграшки, заняття тощо) - *пояснює*, що життя кожного покоління відрізняється від життя іншого - *зауважує* і *виокремлює* зміни, які відбулися у його / її правах (напр., звичаї в школі колись і тепер)

Продовження додатка 5

1	2
Пояснює, де може знайти потрібну інформацію; виявляє основний зміст джерела інформації; розпитує старших людей про минуле	**Здобувач освіти:** - *формулює* запитання до батьків, інших родичів про історію родини і *передає* в різних формах цю інформацію - розпитує старших людей про минуле
Пропонований зміст **Я і родина.** Що поєднує родину? Скільки нас у родині: склад, роль та місце кожного. Право дитини на життя в родині, любов та піклування. Обов'язки батьків щодо дітей. Обов'язки дітей у сім'ї. Неправомірність насильства батьків (опікунів) над дітьми і одне до одного. Сироти та «діти вулиці»: хто вони? **Мій рід.** Схема роду. Покоління. Предки і нащадки. Дитинство наших предків. Про що розповідає родове прізвище. Родинні свята і традиції. Родинні реліквії. Якого я роду: зв'язок поколінь. **Моє близьке оточення**. Хто мені друг / подруга, а хто приятель /ка? Чому довіряють другові/ подрузі: приклади щирості, розуміння та підтримки у стосунках. Як виникає приязнь: приклади привітного ставлення, відкритого спілкування, взаємоповаги. Товариші у справі (партнери): однокласники, учителі та інші. Знайомство. Коли двоє – пара. Працюємо гуртом (у групі). Ми – одна команда. Як досягнути згоди: правила взаємодії. **Люди навколо мене.** Чим та як люди об'єднані у суспільстві. Що можна дізнатися, не знайомлячись: навчальне дослідження (людина у формі, школяр, спеціаліст, який надає послуги, українець тощо). Як сприймати тих, кого не знаєш? (Спрощено про багатоманітність людського суспільства, толерантність, свободу та гідність людини.) **Я у громадському просторі**. Приватний простір і громадські місця: у чому відмінність. Правила поведінки у громадських місцях, які я відвідую (у крамниці, парку, на дитячому майданчику тощо). **Людина у світі правил.** Які існують правила? Чому люди дотримуються правил. Правила доброчинності. Люди – різні, але всі ми – рівні. Види дискримінації (на прикладах). Негідні (аморальні) вчинки. Як протидіяти негідним учинкам?	
3. Змістова лінія «Моя культурна спадщина» *(упродовж року)*	
1	**2**
Встановлює послідовність подій (раніше/пізніше, до/після, давно/ недавно); пояснює, як і чому люди визначають час	**Здобувач освіти:** - *встановлює,* спираючись на власний досвід і думки старших, коли відбувалися відомі історичні події та жили визначні особи (раніше / пізніше, до / після, давно / недавно)
Орієнтується у близькому до місця проживання та освоєному людьми середовища	**Здобувач освіти:** - *оглядає* та *описує* пам'ятки культури рідної місцевості, відображає їх різними мистецькими засобами (напр., малює, ліпить, співає, шукає приклади он-лайн тощо)

Продовження додатка 5

	- *дотримується* належних правил поведінки в місцях пам'яті, *пояснює* ці правила - *виявляє повагу* до померлих, *вшановує* героїв і жертв трагедій або злочинів проти людства
Показує, як природа дає людям засоби до існування; описує зміни, які спостерігає у знайомому просторі, пов'язані з людською діяльністю	**Здобувач освіти:** - *пояснює,* чому природа важлива для людини - *визначає*, що дає природа людині - *визначає* окремі зміни у ландшафті / краєвиді, пов'язані з діями людей - *пояснює,* чому зберігати природу – обов'язок кожного
Досліджує об'єкти загального користування у своїй місцевості; дотримується правил поведінки під час гри, прогулянки і відпочинку	**Здобувач освіти:** - *довідується* (із легенд, від старших людей) про походження місцевих назв населених пунктів і географічних об'єктів - *пояснює* потребу дотримання правил у громадських місцях та під час спільних заходів, протидіє (залучаючи дорослих) їх порушенню
Збирає інформацію та розповідає про свою родину, однокласників, Україну; пояснює, що означає бути членом родини, громади, класу; долучається до родинних і національних традицій, пояснює їх значення для себе	**Здобувач освіти:** - *долучається* до підтримання родинних і шкільних традицій, *бере участь* у громадських урочистостях тощо; *пояснює* їхнє значення для себе - *виготовляє* доступні атрибути до свят та урочистостей - *бере участь* у мистецьких (наприклад, театральних) акціях
Виокремлює незрозумілі слова і за допомогою дорослих встановлює їх зміст; придумує назву твору, що відображає його зміст	**Здобувач освіти:** - *вдумливо читає* короткі історичні оповідання, легенди, міфи тощо - придумує назву до коротких текстів дитячої літератури - *виокремлює* незрозумілі слова з усних та писемних текстів дитячої літератури - *запитує* про значення незрозумілого слова в дорослих або *довідується* про це за допомогою цифрового пристрою (пошуковика)
Пропонований зміст **Спадок відомих українців.** Суспільне визнання: розмова про те, як його здобувають. Меморіальні образи України. Хто такі герої (*на прикладах із національної історії*)? Вшанування героїв і жертв: обговорення правил поведінки. Мої герої та їхні вчинки (*персонажі книжок, мультфільмів, кінофільмів*, *батьки, інші родичі, знайомі*). **Визначні події.** Події – результат людської діяльності. Як події стають визначними. Як мої близькі пам'ятають визначні події? День, коли відзначають подію. Наші шкільні (класні) свята. Дні пам'яті та пам'ятники (у близькому довкіллі).	

Продовження додатка 5

Мій спадок. Про що розповідають нам пам'ятки природи та культури? Пам'ятки культури рідної місцевості. Про що може повідомити назва?	
4. Змістова лінія «Моя шкільна та місцева громади» *(упродовж року)*	
1	**2**
Пояснює, де може знайти потрібну інформацію; виявляє основний зміст джерела інформації; розпитує старших людей про минуле	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про видатних історичних осіб / сучасників / сучасниць, чиї життя і діяльність пов'язані з місцевою громадою
Пояснює свої обов'язки в сім'ї, школі; дотримується правил поведінки, що засвідчують повагу до інших осіб; звертається за допомогою до старших у разі, коли його або інших осіб ображають	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про свої права і обов'язки як учасника / учасниці шкільної та місцевої громад, *пояснює* важливість цих прав і обов'язків
Домовляється з однокласниками про доброчесні правила взаємодії, дотримується досягнутих домовленостей, пояснює, чому це важливо	**Здобувач освіти:** - *виробляє* (з однокласниками) доброчесні правила взаємодії, *переконує,* що вони потрібні - *дотримується* домовленостей - *добирає приклади* із власного досвіду, які свідчать про його / її відповідальне ставлення до обов'язків як члена шкільної та місцевої громад
Розповідає про свої успіхи, успіхи класу, своєї родини; розповідає про свої проблеми, обирає варіанти їх розв'язання; долучається до корисних справ у родині, класі, школі	**Здобувач освіти:** - *обговорює* проблеми класу, які його / її турбують, обирає один із варіантів їх розв'язання - *з'ясовує*, що він / вона може робити для однокласників, шкільної спільноти; робить відповідні пропозиції на зборах класу
Пропонований зміст **Шкільна громада**. Громада і гурт: спільне та відмінне (*спрощено*). Мої права у школі. Доброчесність. Обов'язки учня перед шкільною громадою. Самоврядні органи класної громади: повноваження і відповідальність. Вироблення правил співпраці у класі. **Місцева громада**. Походження назви населеного пункту, розташування, славні події з життя громади. Відомі земляки. Громадська активність (*на прикладах*)	
5. Змістова лінія «Ми – громадяни України. Ми – європейці» *(упродовж року)*	
1	**2**
Розповідає про Україну як про свою Батьківщину, розпізнає державні символи України,	**Здобувач освіти:** - *представляє* загальні відомості про Україну - *розпитує* дорослих (родичів) про сучасне громадське життя та минуле України

Продовження додатка 5

1	2
шанобливо ставиться до них	- *розпізнає* державні символи України, *шанобливо ставиться* до них - *розповідає* про державний прапор України, її герб [- *співає* державний гімн України - *розповідає* про День Незалежності України і традиції його святкування в родині / громаді / країні - *розповідає* про найважливіші державні свята України - *дотримується* встановлених *правил* поведінки під час проведення державних свят
Запитує про те, що зацікавило; знаходить відповіді на запитання; виокремлює в джерелі інформацію про відому особу/подію	**Здобувач освіти:** - *знаходит*ь (у дитячих художніх творах) приклади патріотизму і людяності - *розповідає* про видатних українців, *описує* їхню важливість для України - *ставить запитання*, які допомагають більше дізнатися про важливу для України подію чи особу

Пропонований зміст

Моя Батьківщина. Що таке Батьківщина? Атрибути Української держави: назва, прапор, герб, гімн, столиця, офіційна державна мова, валюта. День Незалежності України. Найважливіші державні свята. День захисника України. Конституція України (*спрощено*).

Україна: сторінки історії. Захисники Батьківщини (сучасні українські воїни (зокрема «кіборги» Донецького аеропорту, Герої України та ін.), герої Другої світової війни, козаки та ін.). Історичні особистості України: приклади патріотизму та людяності особи.

Україна – європейська держава. Україна та її сусіди (*оглядово*)

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

70 годин (2 години на тиждень, одна з яких інтегрується в предмет «Я пізнаю світ»)

Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою навчання мистецтва для загальної середньої освіти є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчання мистецтва у початковій школі є:

- збагачення духовного світу учня / учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової культурної спадщини;

- набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
- розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньо-образного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;
- розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв’язках;
- формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні;
- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв’язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем;
- виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Реалізація поставленої мети та завдань здійснюється за ***змістовими лініями***: «Художньо-практична діяльність», «Сприймання та інтерпретація мистецтва», «Комунікація через мистецтво», які окреслюють рамкову модель досягнення загальних цілей мистецької освітньої галузі.

Змістова лінія ***«Художньо-практична діяльність»*** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне засвоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовияву. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на емоційний стан завдяки мистецькій діяльності.

Змістова лінія ***«Сприймання та інтерпретація мистецтва»*** спрямована на пізнання цінностей, що несуть твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва.

Реалізація змістової лінії ***«Комунікація через мистецтво»*** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо.

Мета і завдання *мистецької освітньої галузі* реалізуються через навчальні предмети «Мистецтво» (1-4 класи – 1 год/тижд.) і «Я пізнаю світ» (1-4 класи – 1 год/тижд.) за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

Продовження додатка 5

Результати навчання і пропонований зміст
1-2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	**2**
1. Змістова лінія «Художньо-практична діяльність» *(упродовж року)*	
Творить відомими художніми засобами і способами	**Здобувач освіти:** - *співає* вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері, темпі, динаміці - *дотримується* правил співу - *грає* в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) - *обирає* тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передавання відповідного образу - *орієнтується* в нотному записі (нотний стан, скрипковий ключ, розмір, такт, ноти в межах І октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма) - *відтворює* прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей), зокрема у різних темпах - *виконує* прості площинні (двовимірні) живописні та графічні зображення; прості об'ємні композиції - *використовує* у живописній роботі хроматичні і ахроматичні кольори; *утворює* з основних кольорів – похідні - *створює* хроматичну й ахроматичну графічну композицію, використовуючи лінії, крапки та плями - *складає* та розташовує на площині (у просторі) окремі елементи зображень (форм) у просту, зокрема орнаментальну, композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну) - відповідно до задуму, *обирає* положення формату аркуша (вертикальний, горизонтальний) - *використовує* усю площину аркуша для створення композиції - *користується* художніми засобами та матеріалами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо - *конструює* прості композиції з художніх, природних та інших підручних матеріалів - *дотримується* правил техніки безпеки - *виконує* нескладні ролі (зокрема «пісні в ролях»), етюди-наслідування, перевтілюючись у різних персонажів - *вправляється* над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жесту - *дотримується* загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо)

Продовження додатка 5

1	2
	- *виконує* елементарні танцювальні рухи під музику; *рухається* в ритмі і темпі музики, *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом)
Експериментує, використовуючи відомі техніки художньо-творчої діяльності, звуками, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо для створення художніх образів	**Здобувач освіти:** - *придумує* образи (фантазує) та виражає задумане знайомими засобами художньої виразності - *імпровізує* голосом (музичні, мовленнєві інтонації), засобами пантоміми (міміка, жести), на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, маракаси тощо) - *створює* варіанти ритмічного супроводу до пісні - *експериментує* з кольорами, лініями, формами тощо
Спостерігає за навколишнім світом, фіксує за допомогою вчителя цікаві явища як ідеї для творчості; допомагає прикрасити місце, де навчається, живе	**Здобувач освіти:** - *спостерігає* за довкіллям, за допомогою вчителя/вчительки фіксує цікаві, незвичайні явища - *створює* елементи композиції / декору для оформлення середовища, в якому живе і навчається, використовує побачене і почуте в художньо-практичній діяльності
Визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що подобаються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення	**Здобувач освіти:** - *вирізняє* види мистецької діяльності, які поліпшують його / її настрій; - *описує* свої емоції від сприймання мистецьких творів; - *обирає* вид художньої творчості за своїми вподобаннями
Пропонований зміст Спів (співацька постава, дихання, інтонація, дикція). Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики. Інсценізація пісень, створення театралізованих образів.	

Продовження додатка 5

Ознайомлення з нотною грамотою. Малювання графічними матеріалами, фарбами. Використання різних ліній, плям, форм, кольорів та їх відтінків для створення візуальних образів. Розміщення зображень на аркуші, у просторі, компонування елементів композиції (площинна, об'ємна). Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами. Прикрашання місця, де навчається, живе. Організація робочого місця. Дотримання охайності та правил техніки безпеки. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести). Використання видів мистецької діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану	
2. Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» *(упродовж року)*	
1	**2**
Сприймає твори різних видів мистецтва і проявляє емоційно-ціннісне ставлення до них у різний спосіб (словами, рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо)	**Здобувач освіти:** - *сприймає* твір мистецтва та *висловлює* враження, добираючи із запропонованих слова, співзвучні з власними емоціями - *порівнює* музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля - *відтворює* емоційні враження від твору мистецтва різними відомими засобами та способами (рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо)
Розрізняє види мистецтва (музичне, образотворче, театральне, хореографічне тощо) і розпізнає притаманні їм засоби виразності	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* види мистецтва (музичне, образотворче, театральне, танцювальне, екранні) - *характеризує* мелодію - *визначає* темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру, окремих музичних інструментів (сопілка, бубон, барабан, скрипка, бандура, фортепіано тощо) - *розпізнає* прості художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо) - *визначає* гаму (тепла, холодна, мішана) творів мистецтва та учнівських робіт

Продовження додатка 5

1	2
	- *розрізняє* види театру (ляльковий, музичний, драматичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм)
Визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що подобаються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення	**Здобувач освіти:** - *вирізняє* (із запропонованих) твори мистецтва, що змінюють або передають його / її настрій
Пропонований зміст Сприймання творів різних видів мистецтва. Виявлення та характеристика вражень, емоцій, які вони викликали. Визначення засобів виразності твору. Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Ознайомлення з деякими видами театру (ляльковий, музичний, драматичний), кіномистецтва (кінофільм, мультфільм). Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення та поліпшення емоційного стану	
3. Змістова лінія «Комунікація через мистецтво» *(упродовж року)*	
1	**2**
Оцінює власну творчість за визначеними орієнтирами; пояснює, наскільки вдалося втілити свій задум	**Здобувач освіти:** - *порівнює* власний задум із його втіленням - *описує*, що вдалося чи не вдалося втілити - *пояснює* власні досягнення в художньо-творчій діяльності
Презентує створені художні образи у зрозумілий спосіб, пояснюючи створене	**Здобувач освіти:** - *презентує* результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо) - *вербально описує* свій творчий задум
Бере участь у колективній творчій діяльності, дотримується правил творчої співпраці; ділиться з іншими особами	**Здобувач освіти:** - *виявляє* (з допомогою вчителя / вчительки) інформацію, отриману від сприймання творів мистецтва - *ділиться* враженнями від творів різних видів мистецтва - *бере участь* у колективному виконанні творчого задуму – у народних святах та обрядах, концертах, виставках, інсценізаціях тощо - *дотримується* правил взаємодії і творчої співпраці

Продовження додатка 5

враженнями від сприйняття мистецтва та творчої діяльності	
Пропонований зміст	
Виховні ситуації на основі творів мистецтва. Презентація творчих досягнень та їх опис. Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флеш-моби тощо). Проведення мистецьких заходів (концертів, виставок, конкурсів, інсценізацій тощо). Узгодження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації	

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

2 клас

105 годин (3 години на тиждень,
одна з яких інтегрується в предмет «Я пізнаю світ»)

Пояснювальна записка

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою цієї галузі для загальної середньої освіти є формування в учня / учениці стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** фізкультурної освітньої галузі у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей;
- збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою;
- формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- усвідомлення ролі занять спортом і Олімпійського руху для формування самоповаги, впевненості в собі, прагнення досягати успіху, дотримуючись принципів чесної гри;

- збільшення обсягу рухової активності, яка приноситиме радість дитині;
- формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-4 класів охоплює такі ***змістові лінії***: «Базова рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)», «Турбота про стан здоров'я та безпеку».

Змістова лінія ***«Базова рухова активність»*** охоплює такі види діяльності, які спрямовані на формування життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Змістова лінія ***«Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)»*** пов'язана з опануванням рухливих ігор та естафет, що задовольняє потребу в руховій активності та сприяє формуванню комунікативних здібностей.

Змістова лінія ***«Турбота про стан здоров'я та безпеку»*** спрямована на формування свідомого ставлення до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі фізкультурної діяльності.

Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання ***є рухова активність із загальноосвітньою спрямованістю.***

Нові підходи до змісту занять фізичною культурою повинні орієнтувати вчителів не тільки на фізичну підготовленість, а й на розвиток особистості, на індивідуальне сприймання навчального матеріалу. Розв'язання цих завдань допускає відхід від жорсткої регламентації занять, підвищення їхньої емоційної насиченості, максимальної різноманітності форм, методів та засобів фізичного виховання, широкого використання інноваційних технологій фізичного виховання.

Результати навчання і пропонований зміст
1–2-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія «Базова рухова активність» *(упродовж року)*	
Виконує вправи на пересування (ходьба, біг, стрибки, лазіння, плавання, ковзання), виконує вправи з предметами та без них (за наявності відповідних умов)	**Здобувач освіти:** - *виконує* комплекси загальнорозвивальних та спеціальних вправ за показом учителя / учительки з використанням різних предметів та без них - *виконує* різновиди ходьби - *виконує* бігові вправи та різновиди бігу - *виконує* стрибкові вправи - *долає* смугу природних та штучних перешкод за допомогою лазіння та перелізання, стрибків і бігу - *виконує* метання різними способами на дальність та в ціль - *виконує* гімнастичні, ігрові та інші вправи - *виконує* базові рухи, характерні для різних видів спорту

Продовження додатка 5

1	2
Розпізнає, добирає та виконує фізичні вправи для ранкової гімнастики; розрізняє, добирає та виконує фізичні вправи з різних видів спорту для розвитку фізичних якостей	**Здобувач освіти:** - *виконує* комплекси фізичних вправ ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилинки і фізкультурної паузи - *розрізняє* легкоатлетичні, гімнастичні, ігрові та інші вправи та *виконує* їх - *добирає* необхідний спортивний інвентар та вправи до видів спорту, якими займається

Пропонований зміст

Основи знань з фізичної культури.

Поняття про життєво важливі способи пересування людини.

Значення ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилинки.

Правила добору спортивного інвентарю та безпечної поведінки під час виконанняжиттєво необхідних рухових умінь та навичок.

Загальнорозвивальні вправи:

без предмета, вправи імітаційного характеру, вправи з предметами (із гімнастичною палицею, з прапорцями, з м'ячами, із скакалкою; комплекс ранкової гігієнічної гімнастики; комплекс фізкультурної паузи).

Положення тіла у просторі:

вправи з вихідних положень: сидячи (ноги нарізно, на п'ятах, зігнувши ноги; кутом, із нахилом уперед, на правому/ лівому стегні);

вправи з виконанням упорів: присівши, лежачи, лежачи ззаду, стоячи, стоячи на колінах; лежачи на стегнах та передпліччях;

вправи з вихідних положень у висах: стоячи, лежачи; на зігнутих руках; стоячи позаду; зависом однією ногою та двома ногами, підтягування у висі, у висі лежачи.

Елементи акробатики:

групування (сидячи, лежачи), перекати в групування, перекид боком та вперед, стійка на лопатках із зігнутими та прямими ногами.

Дитячий фітнес:

логоаеробіка – загальнорозвивальні вправи, поєднані з вимовою певних звуків або нескладних віршованих рядків;

з*віроаеробіка* – загальнорозвивальні вправи з імітацією рухів тварин;

фітбол-аеробіка – загальнорозвивальні та спеціальні вправи з фітболами;

танцювальна аеробіка (комплекси ритмічних вправ): повороти, нахили тулуба, поєднані з різними кроками під музичний супровід – приставний крок, перемінний крок;

танцювальні імпровізаційні вправи: крок із пальців, крок із каблука з чергуванням вправ на рухи корпусу під музичний супровід; переступання, крок польки.

Ходьба та її різновиди:

на пальцях, п'ятах, із високим підніманням стегна, у напівприсіді, у присіді, з різними положеннями рук, ходьба «змійкою»; ходьба на підвищеній опорі (гімнастична лава, низька колода) з різним положенням рук, чергуючи з присіданнями, нахилами; «перелітання»; із зупинкою за сигналом; із вантажем (мішечком) на голові; ходьба по підвищеній опорі приставними кроками правим і

лівим боком, на пальцях (гімнастична лава, низька колода) з різним положенням рук почергово з поворотами, присіданнями.

***Біг*:** із високим підніманням стегна, із закиданням гомілок, із зміною напрямку; із різних вихідних положень; біг із високого старту до 30 м; біг до 500 м; чергування ходьби та бігу до 1000 м; спиною уперед; із зупинками стрибком та у кроці за зоровим і слуховим сигналами; пересування приставними кроками правим, лівим боком; «повторний» біг 3 х 10 м; різновиди «човникового» бігу 4 х 9 м; біг до 30 м із високого старту.

Лазіння по горизонтальній та похилій (кут від 20 до 45 градусів) гімнастичній лаві в упорі, стоячи на колінах; по гімнастичній стінці в різних напрямках; підтягування у положенні лежачи на горизонтальній та похилій гімнастичній лаві однойменним і різнойменним способом; по гімнастичній стінці вгору і вниз однойменним та різнойменним способами.

Перелізання через перешкоду висотою від 80 до 100 см різними способами; підлізання під перешкодою.

Вправи з малим м'ячем (тенісним, гумовим):

тримання м'яча, підкидання м'яча правою та лівою руками; ловіння м'яча однією та двома руками після відскоку від стіни, підлоги; метання м'яча правою і лівою рукою із-за голови, стоячи на місці; метання м'яча у вертикальну ціль з відстані 8-10 м; метання малого м'яча у щит; метання малого м'яча в горизонтальну ціль з відстані 6-8 м; метання малого м'яча із-за голови на дальність; метання м'ячів різної ваги на задану відстань; метання м'ячів різної ваги на однакову відстань.

Вправи з великим м'ячем (гумовим, футбольним, волейбольним, баскетбольним і т.д.):

тримання м'яча; підкидання м'яча і ловіння його після відскоку від підлоги; передавання м'яча з рук у руки в колі, в колоні, шерензі, праворуч, ліворуч, над головою, під ногами; перекидання м'яча у парах; удари м'яча об підлогу однією та двома руками; ведення м'яча на місці правою і лівою рукою; ведення м'яча з одночасними кроками правою та лівою рукою; кидки м'яча знизу з положення сидячи та стоячи, передавання і ловіння м'яча двома руками від грудей (у колі, парах, трійках), передачі м'яча двома руками з ударом об підлогу; ведення м'яча ногою у кроці; зупинка м'яча, що котиться, підошвою; ведення м'яча передньою частиною ступні; удари по нерухомому м'ячу; зупинка м'яча, що котиться; удари по м'ячу, що котиться; ведення м'яча ногою по прямій, по дузі, між стійками.

Стрибки

стрибки без використання предметів: на місці на одній, двох ногах, із поворотами праворуч, ліворуч, кругом; з просуванням вперед, назад, у присіді правим та лівим боком; на місці з поворотами на 45, 90, 180 градусів, по «купинах», вистрибування з присіду;

стрибки зі скакалкою (стрибки на двох ногах, почергово, обертаючи скакалку вперед; на двох ногах із проміжними стрибками на місці; поперемінно відштовхуючись ногами на місці);

стрибки в глибину (з висоти від 40 до 60 см з м'яким приземленням на дві ступні; зіскок із гімнастичної лави);

стрибки у висоту **(**через гімнастичну палицю, гумову мотузку з місця, з прямого розбігу; застрибування на підвищену опору (кілька матів, складених один на

Продовження додатка 5

одного) однією та двома ногами та зістрибування); стрибки через перешкоди висотою до 50 см поштовхом однією та двома ногами; с*трибки в довжину* (з місця поштовхом однієї, двох ніг; стрибки у довжину із просуванням вперед)	
2. Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність учнів» (протягом року)	
1	**2**
Виконує рухові дії під час рухливих ігор під керівництвом вчителя	**Здобувач освіти:** - *грає* в рухливі ігри та *бере участь* в естафетах - *застосовує* рухливі ігри під час прогулянок, екскурсій, відпочинку, задовольняючи потребу в руховій та ігровій діяльності
Виконує різні ролі під час рухливих ігор, забав, обрядів та інших форм рухової діяльності	**Здобувач освіти:** - *спілкується* та *взаємодіє* з дорослими й однолітками - *співпрацює* й *досягає* спільних командних цілей, наприклад під час рухливих ігор та естафет - *бере участь* в ухваленні спільних рішень на користь команди - *виконує* різні ролі в ігрових ситуаціях - активно *вболіває* за результат команди
Дотримується правил безпеки особисто та під час спільної з друзями рухової діяльності	**Здобувач освіти:** - *дотримується* безпечної поведінки під час виконання фізичних вправ та ігор
Дотримується правил чесної гри під час рухової діяльності; не засмучується через поразку	**Здобувач освіти:** - *пояснює* емоції, що виникають під час естафет та рухливих ігор - *пояснює,* чому треба грати чесно, поважаючи суперника - *пояснює* правила проведення гри, *ставить запитання*, щоб краще їх зрозуміти, та *діє* відповідно до узгоджених правил - *розповідає* про відомих спортсменів та прагне брати з них приклад - пояснює, як треба вигравати і програвати з гідністю
Пропонований зміст ***Основи знань із фізичної культури.*** Значення рухливих ігор для підвищення рухової активності школяра та оволодіння життєво необхідними руховими вміннями та навичками. Правила безпечної поведінки під час рухливих ігор та естафет. Ознайомлення з правилами рухливих ігор. Ознайомлення із зимовими та літніми видами спорту, досягненнями відомих українських спортсменів. Правила чесної гри, вміння вигравати і програвати з гідністю. ***Рухливі ігри для активного відпочинку.*** *Рухливі ігри та естафети:* для формування культури рухів, навичок пересування, володіння м'ячем (естафети з інтегрально розвивальними м'ячами (eduball)), зимові рухливі ігри, рухливі ігри із застосуванням стрибкових вправ~~и~~ тощо	

Продовження додатка 5

3. Змістова лінія «Турбота про стан здоров'я та безпеку» (протягом року)	
1	**2**
Контролює своє самопочуття за підтримки дорослих у закладі загальної середньої освіти і поза його межами	**Здобувач освіти:** - *регулює* фізичне навантаження відповідно до самопочуття під час виконання фізичних вправ - *пояснює*, які ознаки втоми виявляються під час виконання фізичних навантажень - після виконання фізичних вправ *визначає*, що було складно зробити і чого досягнув/ла - *описує* ознаки впливу фізичного навантаження на власний організм
Пояснює значення фізичних вправ для здоров'я людини	**Здобувач освіти:** - *переконує* однокласників про користь виконання фізичних вправ - *аргументує*, що кожна людина – неповторна і може мати різні фізичні якості - *пояснює* роль загартування для зміцнення здоров'я людини
Обирає за допомогою вчителя та виконує вправи/ігри і елементи різних видів спорту для розвитку фізичних якостей	**Здобувач освіти:** - *виконує* вправи для формування постави - *виконує* дихальні вправи та вправи на релаксацію - *виконує* вправи на свіжому повітрі для зміцнення здоров'я та покращення фізичного розвитку - *виконує* вправи для розвитку фізичних якостей та *аналізує* їхні зміни за допомогою вчителя/ вчительки - *пояснює* цінність зусиль для формування характеру - *добирає* вправи за вподобаннями

Пропонований зміст

Основи знань із фізичної культури:

поняття про фізичну культуру як сукупність фізичних вправ, спрямованих на зміцнення здоров'я.

Фізичні вправи для формування постави, профілактики плоскостопості та відновлення організму.

Ознаки втоми під час виконання фізичних навантажень та засоби її уникнення.

Загартування як засіб зміцнення здоров'я та покращення фізичного розвитку.

Вправи для формування постави та профілактики плоскостопості:

Загальнорозвивальні вправи: нахили та повороти голови, згинання та розгинання верхніх кінцівок, кругові рухи руками, нахили в бік, пружинні рухи з різних вихідних положень; нахили, повороти, прогинання та вигинання тулуба у положенні упору «стоячи на колінах»; піднімання тулуба з вихідного положення, лежачи на спині та животі; підтягування на низькій перекладині з вихідного положення упору «лежачи»; присіди, напівприсіди, згинання та розгинання ніг, відведення ніг набік, статичні положення на рівновагу.

Загальнорозвивальні вправи для формування постави: біля гімнастичної стінки, вертикальної осі, дзеркала.

Вправи для профілактики плоскостопості: ходьба по дрібних предметах, біг на пальцях, ходьба перекатами з п'ятки на пальці, "гусениця", "ведмідь клишоногий",

Продовження додатка 5

перекладання та захоплення дрібних предметів пальцями ніг, стрибки.*Вправи на релаксацію.*
Дихальні вправи.
Вправи для розвитку фізичних якостей:
сили (підтягування у висі лежачи та у висі, згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лави та від підлоги, стрибки із упору «присівши вгору»; загальнорозвивальні вправи з гантелями вагою від 250 до 500 гр. з утриманням статичних поз, вправи з гумовим еспандером);
швидкості (повторний біг 3-4 х 10 м, біг із прискореннями за сигналом, біг в упорному положенні, прискорення з різних вихідних положень, біг на місці з максимальною частотою кроків, виконання максимальної кількості рухів за одиницю часу);
витривалості (стрибки зі скакалкою; біг у чергуванні з ходьбою до 1000 м; рівномірний біг малої інтенсивності на довгі дистанції; пересування на довгі дистанції з використанням різного інвентарю – ролики, велосипед, скейт, лижі і т.д.);
гнучкості (махові рухи руками і ногами в різних напрямах з амплітудою, що поступово збільшується, нахили тулуба в різних напрямах у положенні стоячи, пружинні нахили у положенні сидячи, викрути рук із гімнастичною палицею, пружинні рухи у широкій стійці, прогинання та вигинання тулуба у положенні упору стоячи на колінах, викрути рук зі скакалкою, пружинні похитування у положенні випаду, прогинання тулуба у положенні лежачи на животі);
координації (пересування по підвищеній і обмеженій за площиною опорі, подолання природних перешкод, пересування із зупинками за зоровим і слуховим сигналами (під час пересування раптові зупинки у заданій позі за сигналом), «човниковий» біг 4 х 9 м, 3 х 10 м; рухливі народні ігри та естафети, подолання перешкод, ходьба на пальцях по підвищеній і обмеженій за площиною опорі з різними положеннями рук, «поза лелеки» із заплющеними очима, пересування із підкиданням дрібних предметів (тенісні м’ячі, мішечки тощо), вправи зі зміною положення тіла у просторі, розслаблення м’язів рук, ніг, тулуба з різних вихідних положень)

Директор школи І. Єрмак

Додаток 6

Перелік програм, за якими проводяться корекційно-розвивальні заняття в класі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення

Рекомендовані наказом МОН № 476 від 29.04.2016р.	
21.	Програма з логоритміки для спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (підготовчий, 1-4 класи) (Трофименко Л.І., Куравська Л.С.)
22.	Програма з лікувальної фізичної культури для спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (підготовчий, 1-6 класи) (Чепурний А.В.)
23.	Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення («Корекцція мовлення») (Трофименко Л.І., Ільярна В.М., Пригода З.С., Грибань Г.В., Аркадьєва О.О.)
Рекомендовані наказом МОН № 802 від 24.07.2018р.	
24.	Програми з корекційно-розвиткової роботи «Корекція розвитку» для 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. (Рібцун Ю.В.)

Директор школи І. Єрмак